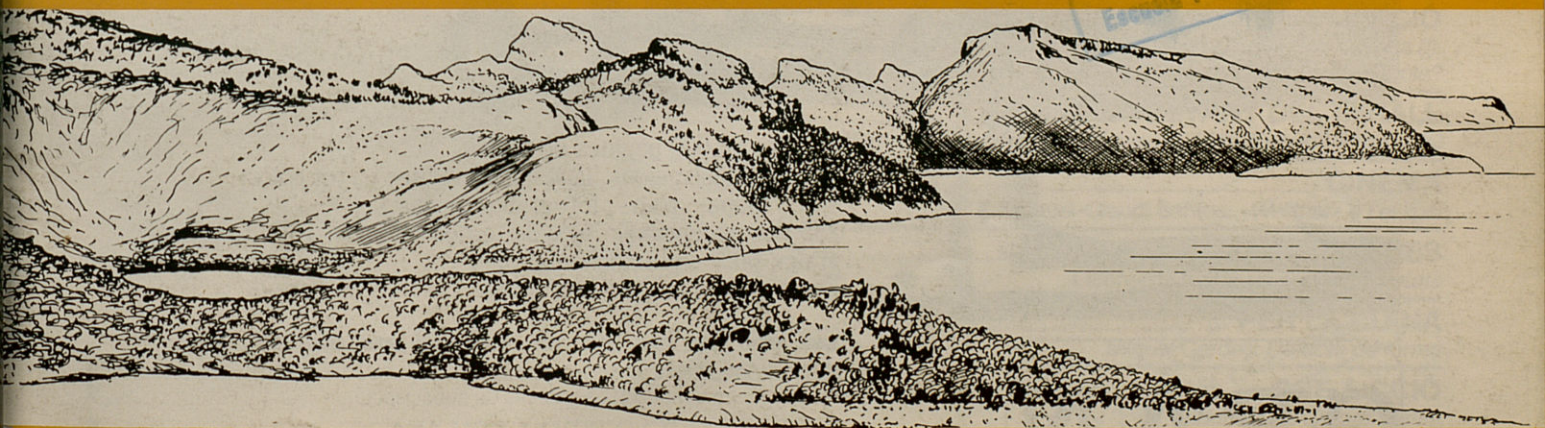
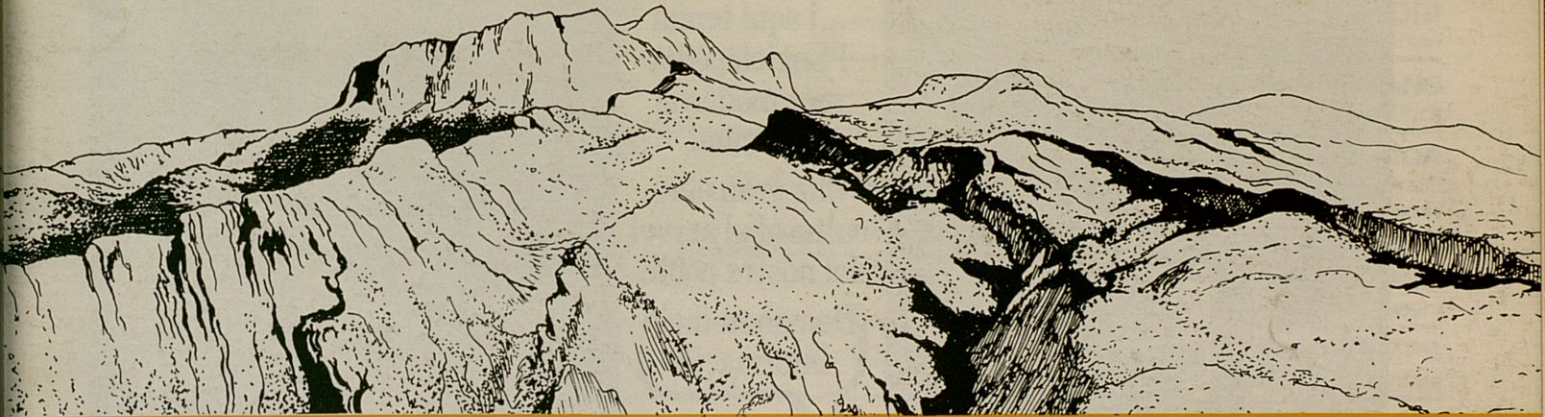

EL MIRALL

1.ª QUINZENA FEBRER 1987

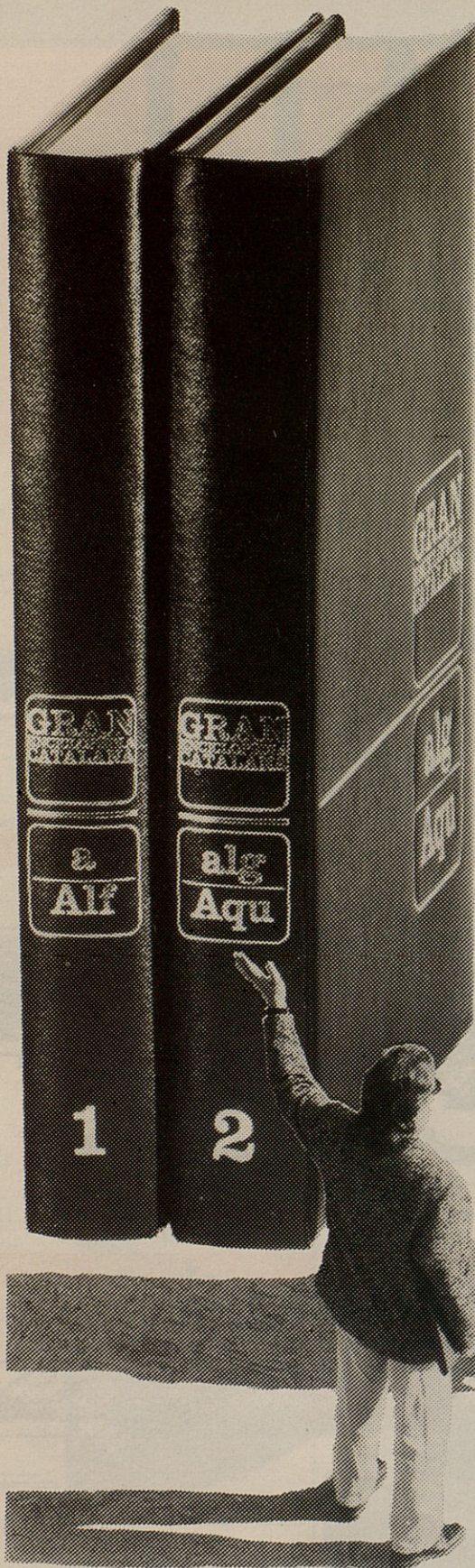
NÚM. 1

225 PTS. (IVA INCLÒS)

II TRAVESSA INTEGRAL A LA SERRA

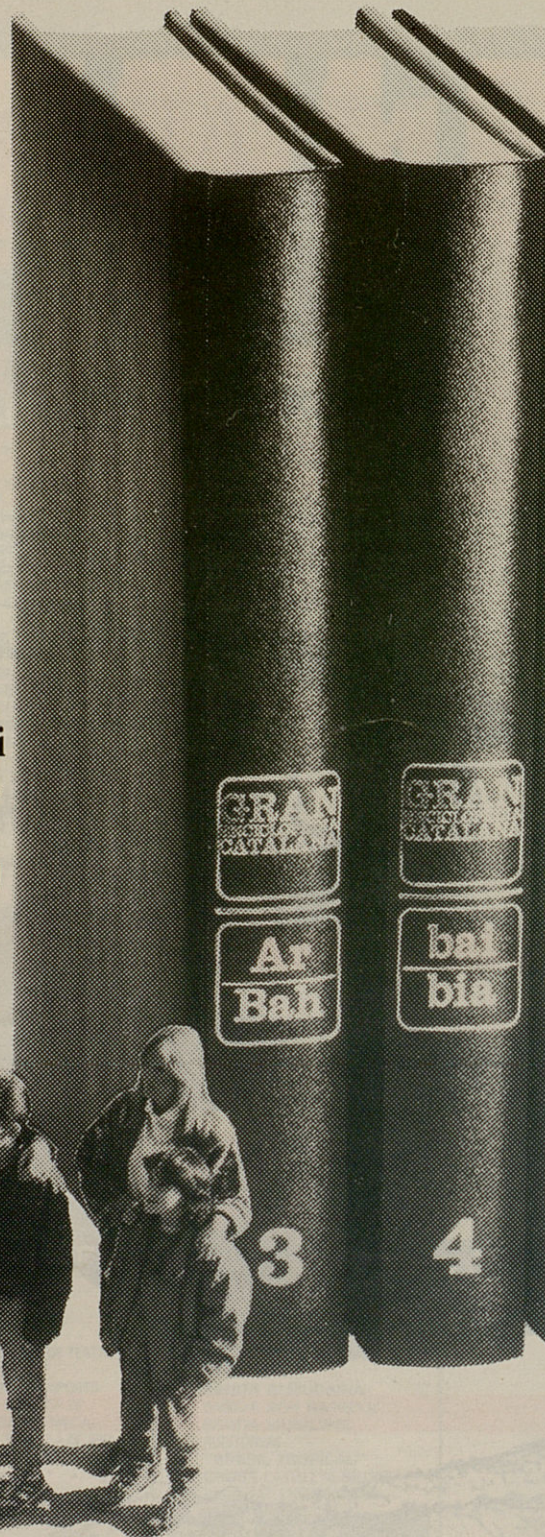
TONI MORLÀ I FRANCESC FERRER I GIRONÉS

...i aquí tenim
l'Enciclopèdia
més moderna
del món.

Una gran obra
cultural al servei
del nostre poble.

Demaneu-me'n
informació.

Més de 12.000 pàgines de text.
42.000 il·lustracions, la majoria inèdites i a tot color.
4.500 mapes, plans i fotografies aèries.
255.000 accepcions: 30% de temes catalans, 10% de lexico-
grafia, 60% de temes universals.
Enquadernació luxosa en guàflex i lletres estampades en or.

GRAN
ENCICLOPÈDIA
CATALANA

nova edició

Estic interessat a rebre més informació sobre les obres marcades amb una X, en condicions especials de subscripció.

- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA**
- Història Natural dels Països Catalans
- Catalunya Romànica
- Gran Geografia Comarcal de Catalunya

Nom _____

Adreça _____

Població _____

DIGEC, S.A. Av. Diagonal 357, 08037 Barcelona - Tel. 215 7730

S U M A R I

EL MIRALL

Revista quinzenal
1.ª quinzena febrer 87. N.º 1
ANY I

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Conseller Delegat:
Miquel Pasqual

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfons (971) 72 32 99 / 72 59 37
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
C/. Montcada, 20 (Palau Dalmasas)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/. Moratín, 15
46001 València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Joan Font

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafát
Jaume Falconer
Antoni Ginard i Bujosa
Catalina Mir i Fullana
Mateu Morro i Marcè
Lleonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gaspar Valero i Martí

Administració i subscripcions:
Jordi Valls

Subscripció: 4.500 ptes. anuals
Estranger: 5.000 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.

Disseny: Jaume Falconer
Dibuixos de la coberta: Guillem Colom
Maquetació: Joan Font

Fotocomposició i impressió:
Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 - Tel. 75 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Amb el suport de

Fundació congrés de cultura catalana

Pàg. 3	EDITORIAL
Pàg. 4	ENTREVISTA Bartomeu Amengual i Gomila: <i>Toni Morlà: 10 aniversari d'«Amb sos peus en terra»</i> Francesc Ferrer i Gironés: <i>Els espanyols no són mallorquins...</i> M. C.: <i>Raphel Pherrer: les dues cares de l'ensaimada</i> Pere Estelrich i Massutí: <i>PH</i>
Pàg. 9	DE CAP A CAP D'ANY Andreu Ramis / Antoni Ginard
Pàg. 10	LA GÀBIA D'IVORI Josep Noguero: «Challenger» 1r aniversari
Pàg. 11	RETALLS FORANS Sant Llorenç, municipi d'Àfrica
Pàg. 12	CRÒNICA POLÍTICA <i>Dia 30 de desembre, Diada Nacional de Mallorca. Un acte reivindicatiu</i> Sebastià Marí i Crespi: <i>Associacionisme estudiantil</i> Joana Mas: <i>Els estudiants de les illes reclamen reivindicacions pròpies</i>
Pàg. 15	TOP OR NOTHING Biel Mesquida: <i>Tords amb radioactivitat a l'heura</i>
Pàg. 15	TERCER TEMPS Miquel Àngel Ramon: <i>L'altra cara de l'aventura</i>
Pàg. 16	TERRITORI Onofre Rullan / Miquel Àngel March: <i>Més golf: Ara, Son Ferrandell (Valldemossa)</i>
Pàg. 18	RECALL: D'AQUÍ I DEL MÓN Miquel Company / Miquel Grimalt
Pàg. 20	MUNTANYA Gaspar Valero i Martí: <i>Il travessa integral a la serra de Tramuntana (Andratx-Pollença)</i>
Pàg. 23	DIVULGACIÓ HISTÒRICA Jesús García Marín: <i>Les expedicions mallorquines a les illes Canàries en el segle XIV (II)</i>
Pàg. 27	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: <i>El port de les Sis Bolles Blanques</i>
Pàg. 28	BIBLIOGRAFIA PER A L'ENSENYAMENT EN CATALÀ <i>Ciències naturals a cura de Joan Melià</i>
Pàg. 29	NOTES D'EDUCACIÓ Ramon Bassa: <i>Reflexions didàctiques entorn de la llengua (I). Què feim amb les interferències a l'escola?</i>
Pàg. 30	ROCK AL VOLTANT DEL MIRALL Mateu Ensenyat: <i>The Kinks - Think visual, 1986 (London-Polygram)</i>
Pàg. 31	CINEMA Manuel-Claudi Santos: «Werther» o l'el-lipsi
Pàg. 32	LLIBRES Lleonard Muntaner: <i>Tria de novel·lats</i>
Pàg. 33	... PER LA CUINA Miquel Cardell: <i>Defecte de forma</i>
Pàg. 34	CRE-A-CCIÓ Dibuixos de Gerard Matas
Pàg. 36	XX ANIVERSARI
Pàg. 37	ON ... LI PEGAM?
Pàg. 38	DIGUI, DIGUI...
Pàg. 40	PASSATEMPS Bernat J. Amengual

UN CONSELL AL TEU SERVEI.

Cada any el Consell Insular de Mallorca du a terme nous projectes per garantir millors serveis públics a totes les persones que viuen a la nostra illa. A la vegada manté i incrementa els que ja hi ha. I tot això ho fa a través de les seves àrees d'actuació.

ÀREA ECONÒMICA

Promoció del turisme. Protecció de l'entorn amb campanyes de neteja de platges i el nostre lloc. Impuls de la nostra indústria i comerç. Accions de millora de la ramaderia i l'agricultura.

ACCIÓ SOCIAL I SANITAT

Hospital General. Hospital Psiquiàtric. Llar de l'Infància. Llar de la Joventut. Llar dels Ancians. Patronat Verge de la Salut. Hospital de Nit.

Centre de Prevenció de l'Abús de Drogues. Grup d'Educació Sanitària a les Escoles. Elaboració del Mapa de Serveis Socials de Mallorca.

ÀREA DE CULTURA I ESPORT

Ordenació d'arxius propis i d'altres organismes. Difusió cultural per mitjà del Teatre Principal i la Biblioteca Artesana. Impuls del coneixement i l'ús de la nostra llengua. Difusió del nostre folklore. Elaboració del Pla d'Instal·lacions Esportives en els municipis. Foment de l'iniciació i pràctica de tot tipus d'esport.

ÀREA DE COOPERACIÓ I ORDENACIÓ DEL TERRITORI

Elaboració del Pla d'Obres i Serveis per dotar els pobles de l'infraestructura bàsica. Manteniment de la xarxa viària pròpia (39% de les carreteres mallorquines). Servei de Prevenció i Extinció d'incendis i Salvament.

El Consell Insular de Mallorca treballa intensament des de aquestes quatre àrees perquè a la nostra illa es pugui viure cada dia millor, amb totes les comoditats, salut, i un constant enriquiment cultural. L'avanc en aquest sentit ha estat continu durant els vuit anys de funcionament del Consell, i els fruits obtinguts, molt nombrosos. Per això, avui ens sentim satisfets de la feina feta, i a la vegada, plens d'il·lusió per incrementar-la cada any.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

EL MIRALL

Butlleta de Subscripció

NOM
 DIRECCIÓ
 POBLACIÓ
 es fa subscriptor de la revista **EL MIRALL** per l'any 1987. Pagarà l'import (4.500 pts.) (estranger 5.000 pts.) en dos terminis.
 enviant gir postal o taló bancari barrat.
 per un rebut domiciliari al Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi. Retallau i enviau aquesta butlleta de subscripció a **EL MIRALL**, apartat de correus 619. Palma (Mallorca) o telefonau als n^s (971) 72 32 99 - 72 59 37 i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació quinzenal.

EDITORIAL

AIGUA VOS DEMANAM...

Per primera vegada, en una llarga sèrie d'anys, l'aigua, un dels recursos naturals més important —per escàs— de les illes, ha caigut de sobres. Aquest hivern les pluges han ultrapassat totes les mitjanes i l'aigua corre per tot arreu.

La sequera persistent i el consum abusiu han donat lloc a plantejar la realització de projectes quasi faraònics per intentar resoldre les necessitats d'aigua. Aquesta sequera sembla que ha acabat. Ningú no hi pensa, però no ens enganyem que no sempre, com en el cas d'ara, les solucions vénen del cel. El temps ens tornarà a passar factura.

Per molt que plougi en un any concret, això no vol dir que el problema de l'aigua es resolgui de manera indefinida. Si els recursos hídrics disponibles són faves comptades, les solucions no passen per una recuperació temporal dels aqüífers. Com sempre, els remeis al problema de l'aigua només poden ser efectius si es desprenen d'una política real de racionalització de la seva explotació.

Enguany possiblement se suavitzaran els problemes, tant de la quantitat com de la qualitat de l'aigua. Però les mesures que cal adoptar no es poden oblidar. Entre aquestes,

dins el món agrícola, la introducció de nous sistemes de reguï més estalviadors, el control dels pous i d'extraccions —la qual cosa reduiria els problemes de salinització—, i una adequada reutilització de les aigües residuals depurades. A les ciutats, s'han de disminuir les pèrdues a la xarxa de distribució i sobretot reduir els consums innecessaris. En general, cal una mentalització de la població pel que fa al correcte aprofitament de l'aigua.

Per exemple, ara que plou, convendria recordar la necessitat de fer campanyes de promoció pública, dirigides a aconseguir un estalvi d'aigua de manera permanent.

Tanmateix, sembla que fins ara no ha interessat als diferents poders públics promocionar l'estalvi d'aigua, no fos cosa que es donàs a entendre que n'hi ha poca, sobretot després del millor any turístic de la història i a punt d'encetar campanyes electorals.

Tot i que la pluviometria ens sigui eventualment favorable, cal disposar d'un conjunt de mesures encaminades al control i a la gestió racional dels nostres recursos hídrics. ■

EN LA MORT DE J. V. FOIX

Tot just quan s'havia tancat l'edició del present número d'«El Mirall», ha mort a Barcelona el poeta J. V. Foix.

Un dels més grans poetes del món i del segle ha mort. Un poeta fidel a la seva llengua i un mestre en l'art de tornejarla. Un home receptiu i obert als corrents d'avantguarda, però sense no deixar mai de tenir present els antics. D'ací una de les grans novetats de la seva obra: poesia d'avantguarda plena d'arcaïsmes.

Va saber fer del seu cau, la plaça de Sarrià, un racó obert al món on el podia visitar qui volgués i sabés conversar dels temes que l'interessaven: el país, la llengua i sobretot que «la tasca que feim individualment en aquest món no és aquella que estem obligats a fer col·lectivament. És per aconseguir que els valors nacionals es constitueixin en valors universals...»

El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el Doctorat *Honoris Causa* per la Universitat de Barcelona, honren l'escriptor qui abandonà els seus estudis de Dret per enganxar-se a la investigació lingüístico-poètica i furnir una obra d'abast universal. No de bades fou proposat pel Premi Nobel.

«És quan dormo que hi veig clar
Foll d'una dolça metzina,
Amb perles a cada mà
Visc al cor d'una petxina,
Só la font del comellar
i el jaç de la salvatgina,
— O la lluna que s'afina
En morir carena enllà.
És quan dormo que hi veig clar
Foll d'una dolça metzina.»

La força del seu vers resta ben patent en el fragment anterior, tan conegut i formant part d'aquest bagatge col·lectiu que és la llengua catalana.

Vegeu una referència del poeta a l'illa de Mallorca (J. V. Foix: *Obres Completes*):

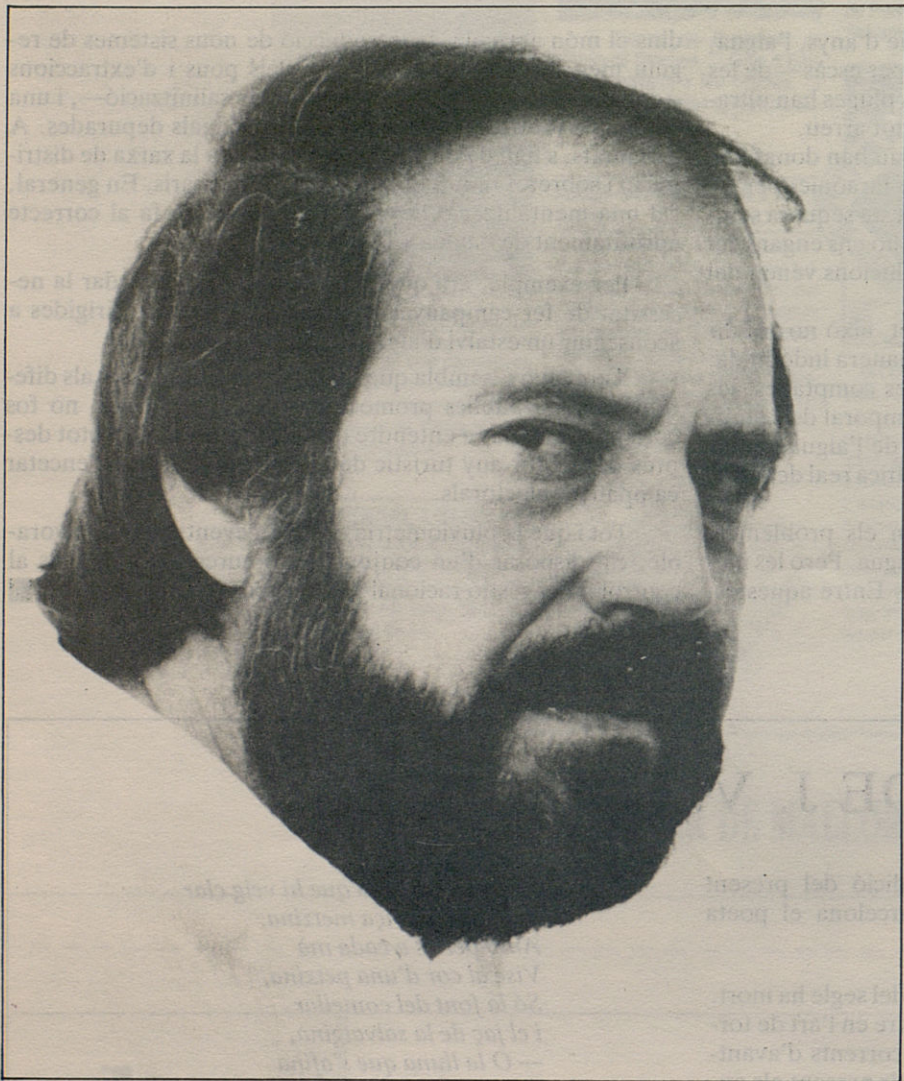
«No hi ha negrors en el meu son
Quan, braç brogent, faig una milla;
Tu i jo morim d'enyor de l'illa
I en la selva d'aigües llevo el pont.»

Admirador de Ramon Llull, d'Ausiàs March, dels trobadors, el destí l'havia de dur a ser ell l'admirat: per la seva fidelitat i pel seu treball. És un vertader exemple per a tots, perquè «qui mor no mor si el son és clar». ■

ENTREVISTA

TONI MORLÀ:
10 ANIVERSARI D'«AMB SOS PEUS EN TERRA»

BARTOMEU AMENGUAL I GOMILA

Toni Morlà, cantautor nat

Enguany es compleix el deu aniversari de l'enregistrament del primer disc de Toni Morlà, el qual malgrat s'hagués enregistrat l'any 1975, no s'edità fins dos anys després. Això pens que és motiu més que suficient per dedicar-li un poc de reflexió a l'obra d'un cantautor que reobrí el món de la cançó a Mallorca. Recordem que exceptuant M.^a del Mar Bonet, pel fet que vivia a Barcelona, la cançó a l'illa s'esmortei a començaments dels setanta quan Guillem d'Efak deixà la música un poc de banda.

Com abans ja he dit, el llarga durada *Amb sos peus en terra* l'enregistrà l'any

1975, juntament amb un vell amic seu, Ramon Ferran: «nosaltres cercàvem una casa discogràfica que volgués editar-ho i mentre esperàvem passaren dos anys, fins que en Ramon Ferran decidí muntar-ne una pel seu compte. Després d'això vaig tenir l'opció de treure el disc i, a més a més, amb un company que em coneixia i sabia el que jo volia. No és el mateix que una casa discogràfica on no et coneixen més que com a producte de consum. Ho tornarem registrar seriosament l'any 1977 amb uns mitjans molt senzills, un magnetòfon de quatre pistes, una tauleta rudimentària... Es podria dir que jo vaig estrenar l'estudi.

«Amb sos peus en terra» marcà el començament de la lluita com a cantautor. Avui en dia el disc es podria fer amb uns arranjaments diferents i una tècnica superior, però no canviaria per res l'atmosfera viscuda durant l'enregistrament. Pens que la idea bàsica discogràfica meua és de veu i guitarra amb algunes cosetes molt simples damunt».

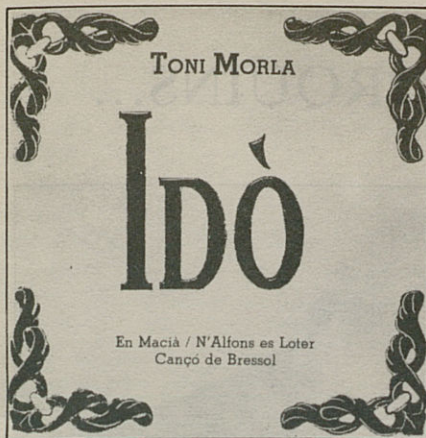
L'any 1979 apareix al mercat un disc petit de Toni Morlà amb el títol de *Temes d'Andratx*. Era l'esbós d'un projecte més ambiciós d'un disc de llarga durada. Ho féu conjuntament amb el seu amic Toni Calafell: «Hi ha molt de material a enregistrar sota el títol de *«Temes d'Andratx»*, però com ho vaig fer amb una altra persona, ja no depèn totalment de mi. No és que s'hagi romput el projecte, sinó que no hi ha hagut continuïtat. No té presses i jo no tenc temps per dedicar-mi exclusivament, ja que necessit guanyar doblers d'altres coses».

«Passats dos anys des d'aquell projecte vaig enregistrar un llarga durada dedicat a les primeres poesies de Miquel Costa i Llobera, del qual sols en férem disc pel fet que el cassette no podia arribar a la qualitat de presentació del disc. Per exemple ja no podíem posar ni la mateixa portada ni els poemes de Costa i Llobera, ni la seva biografia, elements tots ells necessaris per completar la qualitat del treball».

A *Primeres poesies de Miquel Costa i Llobera* li seguí *Idò*, un disc que reenfilava l'estil del primer disc. «Vaig poder reemprendre la línia d'*«Amb sos peus en terra»*, en realitat encara que no siguin consecutius són una continuació un de l'altre. Fins i tot si et fixes amb els temes d'un i de l'altre te n'adones que cançons d'un poden relacionar-se amb les de l'altre; per exemple *«Molins»* - *«Cala Deià»*, *«Bel»* - *«Com te puc enganyar»*, *«Set dies»* - *«Vine cap aquí»*, *«Mestre Pep»* - *«Tio Toni»*...».

«Estic content d'haver fet el disc de Costa i Llobera perquè així he evitat el que em puguin etiquetar amb la facilitat que ho solen fer».

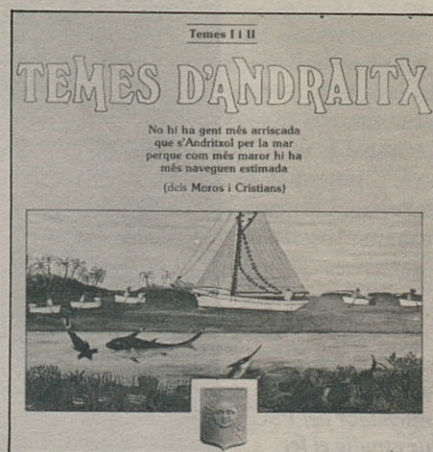
El passat any veié la llum el darrer treball de Toni Morlà, al qual anomenà *El vol de la falzia*. «És una monografia sobre els sentiments, els fracassos i les

passar en net. L'obra teatral-musical està basada en el que fou el naixement dels grups musicals quan s'inicià el boom turístic. Es formaren uns grups musicals basats en la música provinent de l'estranger com per exemple la d'Elvis Presley i llavors la dels Beatles. En un no-res es crearen conjunts que llavors servirien per amenitzar els hotels, elements tan típics a la Mallorca dels seixanta. L'obra consta d'una tercera part de text que dona peu a la música. Són unes anècdotes globals del moviment musical que en aquell moment hi havia, narrats amb una certa nostàlgia. És un testimoniatge del que succeí condensat molt breument en les dues hores que pot durar la peça teatral. Quant al que es refereix a "Quatre cròniques

victòries, el renunciar i el lluitar... El vaig titular així perquè es tracta d'enamoraments i creia que podia reflectir el que és l'enamorament en certes persones i certes circumstàncies. També hi ha el perill de fer un disc monogràfic de sentiments universals, on qualsevol persona que ho escolti es pugui sentir identificada. El disc és un monòleg que narra el que en el seu temps fou un diàleg. Pens que es necessitarà molt més temps per assimilar-lo, ja que és molt dens de text, precisament per això hi vaig incloure una cançó instrumental de cinc minuts per desembafar un poc; cal dir que la cançó instrumental és una de les moltes que es podrien publicar dins el treball "Temes d'Andratx"».

No solament ha editat aquests quatre discs i actuat arreu de tots els pobles de l'illa, sinó que també ha musicat dues obres de teatre: *Les alegres cases de Windsor* de Shakespeare i *A portes tancades* de Jean Paul Sartre. Darrerament treballa amb una obra de teatre que ell mateix està escrivint i amb uns llibres de poemes amb el títol provisional de *Quatre cròniques d'absències*: «Ara hi hauria d'haver una època per la meua part d'un poc de repòs perquè convendria estructurar bé l'obra de teatre i les cròniques les quals hauria de

d'absències", inclouran els següents títols provisionals: "Amor perdut, inútil lluita", "Crònica d'un adéu", "Crònica d'una absència", "Crònica de Vila Amor". Estic cercant la manera més adequada de publicar-les, per això he anat a la Generalitat de Catalunya a parlar-los del projecte, tot basant-me en el fet que allà potser estiguin més interessats pel meu treball, i perquè allà hi ha un circuit d'actuacions que avui per

avui està acopat, però necessitava parlar amb el departament de cançó perquè sabessin que el disc darrer que he tret al mercat no es tracta del primer, sinó que és la successió d'altres treballs. Llavors vaig poder comprovar que la informació que tenien sobre mi era molt poca. Els vaig dur un complet curriculum, la discografia i les meves intencions respecte al meu treball i del mode com volia entrar a treballar dins el mercat del Principat, tot i que som conscient de la dificultat que suposa. Encara no he rebut resposta, però malgrat tot esper que vagi bé...».

Aquesta és breument la història discogràfica de Toni Morlà, cantautor nascut a l'Hort del Ca (Palma), l'any 1945, i que encara que no editi molt sovint no s'atura de compondre, com ho podem comprovar quan el veim actuar en directe. ■

DISCOGRAFIA:

- *Amb sos peus en terra*, Druns A - 15.003
- *Temes d'Andratx*, Iberofón B. D - 1
- *Primeres poesies de Miquel Costa i Llobera*, Druns AD 15010
- *Idò*, Blau A 004
- *El vol de la falzia*, Blau A 019

Embat
llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

BABELIN

JOGUINES I REGAL INFORMAL

FRANCESC DE BORJA MOLL, 1 (Cantonada Orms)
TEL. 72 76 97 07003 PALMA DE MALLORCA

FRANCESC FERRER I GIRONÉS: ELS ESPANYOLS NO SÓN MALLORQUINS...

Des que Francesc Ferrer i Gironés el va presentar a Palma, ara fa un any, el seu llibre *La persecució política de la llengua catalana* ha arribat a la cinquena edició. El següent treballa d'aquest senador, independent a les llistes del PSC per Girona, ha arribat a la tercera edició en quatre mesos. Es tracta de *Catalunya lighth...? (Els espanyols no són catalans)*.

El retard d'un avió, causat pel temporal que acompanyà l'onada de fred polar d'aquest gener, va fer impossible la presentació d'aquest llibre a una llibreria ciutadana. Així i tot, Ferrer i Gironés arribà a Mallorca i poguérem mantenir amb ell una breu conversa.

«La persecució ... parlava sobretot de les lleis i ordres ministerials que es feren contra la llengua catalana i dels polítics que les feren. Catalunya lighth... amplia el camp d'estudi al tracte que han donat a la llengua els intel·lectuals espanyols —els intel·lectuals liberals—, els magistrats i tribunals, l'administració militar... Si una cosa queda clara és que la persecució lingüística no s'ha interromput des que les illes, el Principat i el País Valencià perderen la guerra de successió i la monarquia espanyola va imposar un nou sistema polític. És cert que a partir de la Constitució Espanyola les coses han canviat una mica, però el que diu la Constitució, per una banda no s'aplica, i per altra es retalla a través de sentències judicials».

Què vol dir, quan diu que els espanyols no són catalans?

«Defineixo com a espanyols totes aquelles persones que viuen al perímetre on impera la llengua castellana i tenen, per altra banda, l'esperit de fer-ho tot centralista.

Francesc Ferrer,
un senador del PSC
que estudia el fet
social català (Foto
de Jaume Servera)

La llengua, la literatura, els usos i costums, la forma d'actuar en la vida econòmica, els impostos, el dret civil català o mallorquí són moltes vegades atacats, perquè el que volen és que tothom en tenguí un de sol, que significa la pèrdua de la nostra manera de ser especial. Per això dic que no són catalans, si ho fossin no seríem perseguïts, no seríem atacats en la nostra manera de ser».

A *Catalunya lighth...* fa referència a una nació, a un projecte. Quin paper creu que hi tenim, per exemple, els mallorquins?

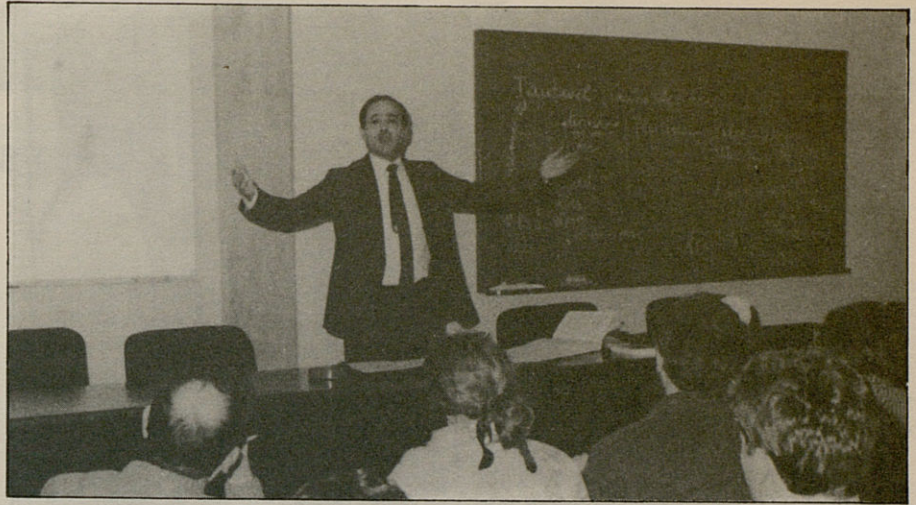
«Una nació jo crec que és feta i configurada especialment per una base d'un grup humà que té com a trets essencials la mateixa cultura i la mateixa llengua, i, naturalment, la gent no parla d'una mateixa manera per atzar, sinó perquè

té una mateixa manera de pensar i comportar-se; per això crec que tots els territoris que tenen aquesta llengua comuna haurien de tenir uns drets polítics també comuns, i aquesta nació hauria de figurar dins el concert mundial».

Fa pocs dies, el Tribunal Constitucional va rebutjar un recurs d'empar pel fet d'estar redactat en català, ja que considerava aquest fet un defecte de forma. Quina opinió en té?

«A partir d'aquest moment, el Tribunal Constitucional ja no és per a mi un tribunal neutral, ni equitatiu. Des d'aquest moment, el TC ja fa política, perquè significa que no admet aquella llengua, o sigui que, a partir d'aquest moment, aquest tribunal no pot ser just en tot allò que faci referència a les llengües, perquè ha demostrat que no coneix ni la pròpia legislació de l'Estat. Amb tots els respectes, però amb tota fermesa, he de dir que els jutges del TC haurien de saber que l'ús de la llengua castellana no pot ser mai una obligació, perquè la constitució no ho diu; per tant, no poden obligar cap ciutadà a l'ús d'una llengua al qual no està constitucionalment obligat.

El català, defecte de forma (Foto de Jaume Servera)

Per altra banda, si és que el TC no entén el català —cosa que qualsevol persona amb cultura mitjana hauria de fer, tal com va dir Unamuno—, aleshores hi ha un decret pel qual està organitzada l'Oficina d'Interpretació de Llengües, situada precisament al Ministeri d'Assumptes Exteriors. A l'article 2, apartat D diu que tots els tribunals que tinguin

dificultats amb les llengües podran usar-la. I entre les llengües que aquest decret enumera, a més de l'albanesa, l'anglesa, etc. hi ha el català; per tant, crec que s'haguessin pogut estalviar de dir que no enteníen el document».

Redacció

RAPHEL PHERRER: LES DUES CARES DE L'ENSAÏMADA

Fa una mesada sortia al carrer, dins el segell català de «Salseta Records», autofinançat i hipotecat, el primer disc de Raphel Pherrer, *Desnormalització*, que s'oferia al públic com la primera ensaïmada vinílica llarga durada dins la història de la cantaució nacional. Pherrer, autoproclamat fundador del moviment *Aphter-pet*, reparteix el seu temps entre la música, un contracte temporal a una empresa municipal ciutadana i un programa a RNE sobre tradicions illenques. A primera vista sembla tímid, ben educat i seriós. A mesura que el coneixes se't fan presents les seves habilitats culinàries i la seva ironia.

Essències iròniques que destapa en encetar-li el tema dels seus orígens musicals. Associa el primer acord guitarret que va aprendre amb el grup *beat* del seu col·legi, on no el deixaren participar, perquè els components ja en sabien dos. El segon acord li permeté aprendre una cançó de la Bonet. El tercer el dugué a la música popular. A partir d'aquí anomena sovint a Marusa Cano, al disc de la qual, *La terra canta*, col·laborà com a productor i músic.

Precisament va ser seguint la Cano com arribà a l'Escola de Música i Dansa: «També vaig picar amb el folklore, perquè és una cosa que t'estira moltíssim. De fet, abans l'havia vist com un fenomen turístic; veure-ho en aquell pla més didàctic ja era trobar-li el caire que més em toca, que és la construcció de tonades simples amb lletres que reflecteixen el que era Mallorca fa uns anys.

Després d'aquell purisme de rebossillos blancs i emmidonats vaig passar als rebossillos més tèrbols dels hotels, amb el grup *Aliorna*; però va ser una etapa interessant, perquè s'ha de saber el preu que té el folklore, se n'ha d'haver venut i n'has d'haver sortit».

D'aquí al disc amb cançons pròpies, hi ha actuacions amb Marusa, nits de la cançó, centre de la guitarra, un temps de silenci: «L'idea es va anar covant a poc a poc, fins que la possibilitat d'enregistrar se'm va plantejar quasi casualment, després d'un recital a Lleida».

En demanar-li que situï el seu treball entre les coordenades dels orígens folklòrics i les diverses contemporaneïtats musicals, es posa seriós:

«El folklore influeix totalment la for-

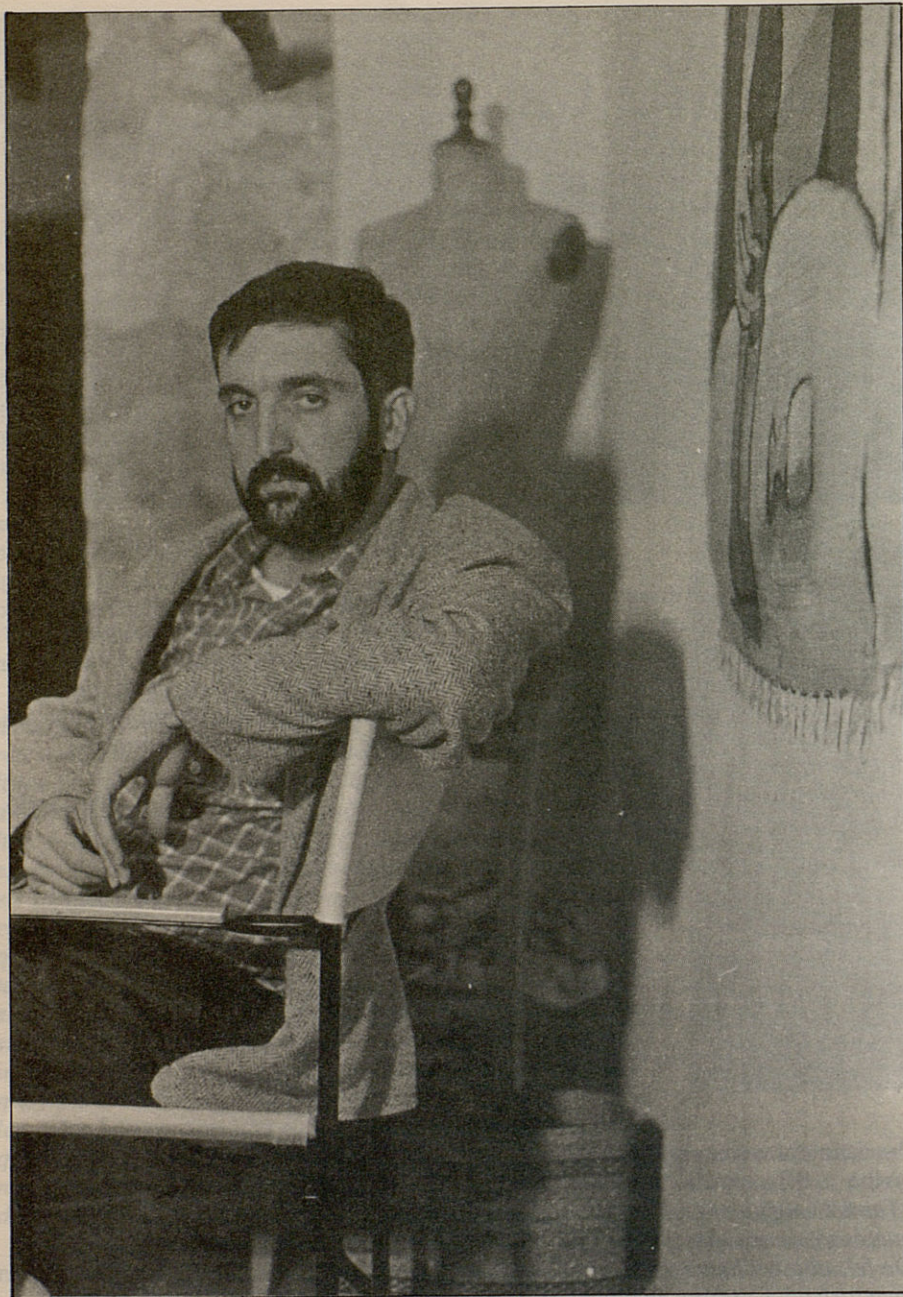
mació de les lletres, moltes tenen la forma d'una codolada. La narrativa és com un conte, de principi a fi, sense fer, per exemple, virgueries amb el temps.

Les influències de la música també són sobretot del folklore. El caire contemporani es va assolir a partir del treball amb l'arrangista, Alex Blanco. Per exemple, la cançó *Al vent* era en principi una jota, i va evolucionar cap a un vals amb sons jazzístics.

L'arrangista canvia el producte, però l'entrada d'oratge que suposa és el millor que hi ha. Quan tu fas cançons, les cantes, les escoltes, les passeges pels pobles i places, s'enracien, i arriba un moment que no saps que fas ni perquè ho fas. Llavors, l'arrangista ho veu tot de fora, i pot tractar la cançó amb objectivitat».

Raphel Pherrer ha escrit el seu nom amb PH, ha empaquetat el disc com una ensaïmada, ha actuat amb *go-gos* barbuts amb rebossillo, ha convertit el porquim autòcton en metàfora, i d'això en diu *aphter-pet*. Quina relació té aquesta història amb les seves cançons?

«Les cançons, pobres animones me-

«Els punkis mallorquins mengen cocarrois» (Foto: Joan Vives)

ves, s'enfronten al pet, que són les cançons reciclades per tot el fenomen turístic, per l'apatia dels mallorquins, que deixam que totes les nostres coses es converteixin en un producte ligh per exportar, que Mallorca es converteixi en un museu per on van passant bàrbars que ens deixen excrements, uns pocs doblers i passen, mentre nosaltres som com una espècie de pagesetes emmidonades que sempre estam al mateix lloc i mai no donam una passa endavant.

De fet, les meves cançons volen ser una passa, una manera de desafiar aquest lloc al mercat que és Mallorca amb els seus botifarrons, les seves castanyetes, els seus horabaixes de barbacoa amb unes veus nyeu-nyeu endolcint existències bàrbares. I Apter-pet és una manera de pegar una colzada, com als cinemes, per tenir un lloc».

La violència, el sarcasme que alena l'Apter —insistesc— em sembla oposat i fins contradictori amb el to de moltes cançons pherrerianes, sovint íntim i bucòlic, amb el paisatge quasi idíl·lic com a tema.

«Crec que les dues coses són independents. Les cançons expressen moments viscuts, imaginats... ara, Apter és una manera de dir les coses com són, per exemple, que he venut l'illa a un mal preu, un mal preu que som nosaltres mateixos, i a unes gents que li fan mal».

I la possibilitat de fer cançons directament Apter-pet?

«Em tempta, de fet motius i temes no em manquen per extreure'n un concepte violent, insultant, que evidenciï la repugnància que ens poden arribar a produir aquests éssers que no respecten res del que és nostre». ■

PH

1909.—Sorensen introdueix un nou concepte químic per avaluar l'acidesa d'un compost líquid qualsevol.

Des de llavors, el PH s'ha utilitzat en els laboratoris i llocs experimentals.

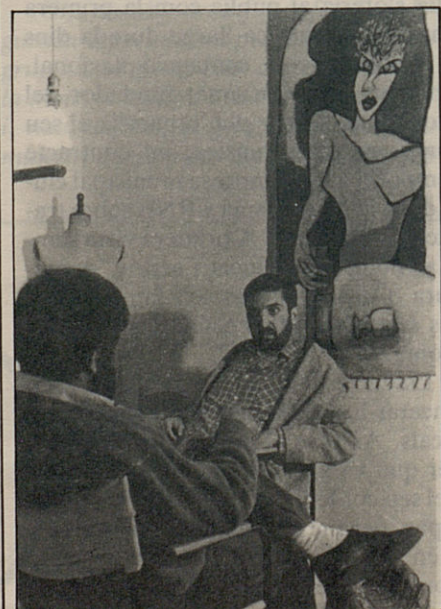
Relacionat amb el PH, apareix una vegada més un element *matemàgic*: el nombre 7. Resulta que el PH d'una dissolució neutra té un valor de 7. I no és una coincidència. Aquesta xifra no apareix casualment. L'*alquímica* sempre s'ha relacionat amb la màgia. (Hi ha res més màgic que el número 7?).

1986.—Raphael Pherrer introdueix un nou concepte per avaluar l'acidesa d'un compost *pholklòric*: L'*Apter Pet*. «Ecos de l'ex-Illa d'Or, mesclats amb els gemecs de la Mallorca post-boom», com ha escrit Biel Massot.

Aquesta dissolució *phonogràfica* del nou «alquimista», és fàcilment destil·lable a través de l'alambí. I dona com a components: una mica de romanticisme, una pinzellada de ritme, una ditada de bon gust, un polsim de professionalitat i —sobretot això— un molt d'ironia.

Amb el nom de *Desnormalització* ens arriba aquest trui discogràfic (ah! però parlam d'un disc?), amb un PH a número 7. Resulta que el PH d'una dissolució neutra té un valor de 7. I no és divertit. Cosa no fàcilment aconseguible en aquests temps de l'*Apter Pet*. ■

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

«Hi ha motius per fer Heavy-castanyetten» (Foto: Joan Vives)

DE CAP A CAP D'ANY

ANDREU RAMIS / ANTONI GINARD

FEBRER

Febrer curt, pitjor que turc. El febrer curt en vint-i-vuit dies en surt. Encara és un mes fred i humit. De totes maneres, el dia ja s'ha allargat considerablement i al febrer ja és jornalier. Els ametllers ja solen estar florits i els sembrats solen començar a verdejar.

A la Muntanya continuen collint oliva per fer oli i trien l'oliva pansida. Si han acabat de collir, és el mes més bo per esporgar les oliveres i d'altres arbres durant la lluna nova. Si en sabeu o us agrada cantar trobareu moltes tonades per a l'ocasió.

Per Santa Apol·lònia (9 de febrer) exsecallen tarongers i llimoneres i encara es pot exsacallar algun garrofer. Durant el mes podeu transplantar tarongers i llimoneres. Igualment es poden sembrar els magraners i llores. Es poden fer empelts sobretot de prunera i cirerer. En general, els arbres que perden la fulla amb el fred encara dormen, si no ho féreu pel gener, sou a temps per empeltar-los, exsecallar-los i transplantar-los. És un bon temps per anar a collir cames roges i, pel minvant, encara podeu tallar canyes per fer els paners.

A la vinya, aquest mes és el temps de cavar i, si no està a un lloc molt fred, podar els ceps, si és possible amb lluna vella, o amurgonar-los.

Des d'últims de febrer fins a principis de març és l'hora de sembrar les figueres, per la qual cosa heu de tenir el clot fet abans; s'han de sembrar el matí si no voleu que cresquin amb les branques per avall. Els bons pagesos també diuen que per anar bé la figuera jove no ha de veure la figuera mare.

Fins a mitjans del mes teniu temps de passar la primera reia per fer el guaret, malgrat hi hagi llocs que la retardin fins a principis de març; en el cas que vulgueu donar quatre llaurades i si heu fet la primera a finals de gener, pensau a donar la segona a finals d'aquest mes o principis del que ve. A la seca, és bon temps per fer guaret per sembrar melons i síndries —al mes de maig—.

En general, durant aquest mes han d'acabar de sembrar, si no han acabat pel gener, especialmentenguany que ha estat passat per aigua. S'han de co-

llir les motes velles d'herba que es mantenen dins el sembrat; després d'això, s'ha d'entrecavar i esterrossar.

Pensau també amb les faves. S'han de llaurar i entrecavar. És convenient llaurar-les dues o tres vegades i després majencar-les. Si plou no passeu ànsia; moltes brusques fan les faves bones.

Com s'ha indicat, si la terra té bona saó, és bon temps per començar a llaurar sembrats, si el moll no us ha impedit sembrar-los. Pels qui no tinguin bística, és ben hora que s'armin de xapetes i es posin a entrecavar. Si teniu ganes de

Representació del mes de febrer segons gravat de Bernat Granollachs

bullar, serà bo recordar que, tradicionalment, el Dijous Llarder (enguany cau dia 26) els missatges prenien les senalletes a les dones que entrecavaven faves i les s'enduien a la taverna; les femelles, si volien recuperar-la, havien d'anar al cafè i convidar-los a beure.

Pels hortolans és el moment de sembrar guixes; per als alls la lluna vella és el millor temps, mentre que per a les patates la lluna nova és la millor. Es poden fer els planters de moniato i pebrer. No cal oblidar que per Santa Àgueda (5 de febrer), tomatiguera nada o sembrada; aquest dia també és l'indicat per fer el planter de les alfabetgueres que podreu ensumar per devers Sant Bernat (20 d'agost).

Les carabasses turqueses se sembraran per Santa Àgueda —i dins el mes de març—. A les terres calentes també es poden començar a sembrar melons.

Continua la collita de cols i s'inicia la de lletugues i pastanaga. Antigament, als llocs on n'hi havia, el creixent del mes de febrer i primers de març era el temps de la sembra del cànem.

Aquest mes continua la posta de l'aviram i les lloques encara coven. Si feis comptes posar endiotes, pensau a mirar el signe: recordau que si quan les posen trona els ous no neixen. Des d'últims de gener i durant tot el febrer sol esser el temps de néixer mens i és l'hora de formatjar; al camp ja hi ha herba suficient per les ovelles. Si no heu fet matances, ja queden pocs porcs tardans a la venda i ja som sobre la corema.

Tot posats a fer recordatoris, si la Candelera (2 de febrer) riu, plegau lleya per l'estiu i si plora, el fred ja és fora. Sant Blai és l'advocat contra el mal de coll; per tant, dia 3 de febrer no vos heu d'oblidar d'anar a beneir caramels i regalèssim per a la gargamella, un poquet de blat per a l'aviram i algunes garrofes o faves per al bestiar. Si Santa Apol·lònia no us guarda de mal de queixal, no tendreu més remei que fermar-vos tres alls damunt el pols de monyeca.

Pel febrer els tords davallen de la muntanya cap al pla. Com sempre, per Sant Macià (24 de febrer) l'orenella ve i el tord se'n va. S'acaba la caça del tord, però quan arribin les orenelles es menjaran el corc de les faves i dels xitxeros.

*L'Apòstol Sant Macià
cada any mos ne sol fer una
el Darrer Dia tanta bulla
i Corema el sen demà.*

Aquesta cançó indica que el febrer sol ser temps de bulla i disbauxa abans de l'estretor de la Corema. Normalment el carnaval s'inicia durant aquest mes. Són dies de disfressats, ximbombades, ortigades i qualque socarrada. Si voleu prendre la fresca, també és bon temps per fer volar estels.

Atenció. Si algú pateix de mal averany, hom assegura que el pleniluni de febrer és d'allò més funest, durant aquest mes n'enterren molts. Però, per solucionar-ho, els casoris fets aquesta mesada seran fecunds. ■

LA GÀBIA D'IVORI

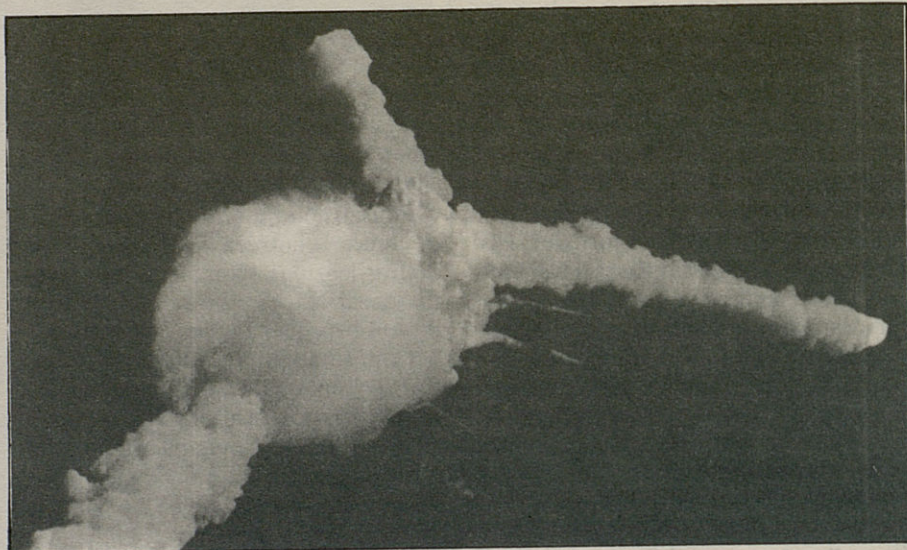
CHALLENGER, 1r ANIVERSARI

JOSEP NOGUEROL

L'aeronau rebentà quan aixecava el vol. Els set ocupants es desintegraren mentre les televisions planetàries transmetien el ritual. Un immens para-caigudes permeté covar lleugeres esperances de salvacions impossibles. L'impacte visual emocionà els espectadors: l'avió i el coet s'uniren amb una abraçada de foc. El *Challenger* s'esmicolà rere una cua fumejant. Ni les deixalles dels viatgers siderals es trobaren, ni tampoc restaren ossos socarrats per mostrar els testimonis de la voracitat de les flames altives.

Una fotografia, que caldrà ornar amb negrors, mostra set rostres riallers, assedegats de firmament. Un negre, un hawaià de rostre asiàtic, una dona jove i tres blancs (bruns i rossos els cabells), a més d'una professora, que havia d'enlluernar els escolars amb classes magistrals des de l'espai, ja són record. Traspassaren el llindar de l'existir sense deixar tan sols la penyora d'uns cadàvers freds. Les tres grans races, els dos sexes, les diverses tonalitats de perruques... una síntesi de la humanitat incinerà; morts a l'estil dels monjos budistes, sense cap conhort ni capsetes de cendres.

Good-by, Challenger! Eixordaves els firmaments silenciosos amb el bram dels teus motors torbadors per retornar triomfant a omplir el teu ventre d'acer i recomençar el camí dels estels. Aeronau que aconseguies no tudar-te en un sol passeig, t'has desintegrat com els bonzes. Llançaves fum pels teus darreres i les flames t'han agafat pel bell mig del teu cos arrodonit i punyent.

L'enginy espacial Challenger es fa miques poc després d'haver-se enlairat (Foto arxiu «Última Hora»)

L'aventura de l'espai duplicà els màrtirs, 7 + 7 sumen 14. Dos nombres màgics es lligaren, set eren els morts anteriors i tres d'ells es torraren ics anys i un dia abans. El mes de gener, el primer del cicle solar, esdevé el matancer dels aeronautes, el gran botxí de les cabòries siderals dels humans agosrats. La carrera universal cap als estels no s'aturarà per un parell d'especialistes professionals ancorats a la primera alçada. Un planeta superpoblat plorà el fracàs de les missions sincronitzades, no l'adéu fugisser de set personatges gairebé anònims... Mentre es mustiaven les set vides, el *Voyager* continuava el seu avanç i desflorava amb l'ull de la càmera un grapat de llunes uranites.

Els espais infinits que la llum pastura amb llampecs infatigables no patiran els túnels de fumarola que la nau dibuixava a la seva transparència ingràvida.

Una patrulla d'exploradors dels orgullosos *Usa* finí enlairada sobre la dramàtica expressió dels pares de la mestra. La filla civil deixà les ales postisses al seu primer vol. La veren morir sense albirar rostre ni cos.

Els amants del foc gaudiren d'un espectacle superb quan l'enginy màxim de l'aeronàutica embrutia els cels de cap Canyaveral. Florida perdé els pètals i sentí la pluja feixuga de metalls exòtics com un pessigolleig de núvols absents a una terra d'aiguamolls. ■

FRANCESC MIR i FULLANA

Metge Oculista

Implantació de lents intraoculars

Cirurgia refractiva

Adaptació de lents de contacte

CONSULTA: Hores concertades

Av. Alexandre Rosselló, 29-3.¹-4.ª - Telèfon: 71 48 83 - PALMA DE MALLORCA

URGÈNCIES: «Angel 24» - Telèfon: 28 13 13

RETALLS FORANS

SANT LLORENÇ, MUNICIPI D'ÀFRICA

● A finals de novembre surt al carer una nova revista el «7Setmanari» d'Edicions Llevant, que abasta la comarca manacorina. D'acurada impressió i disseny. Disposen d'un modern sistema de fotocomposició per ordinador. A més «7Setmanari» té una bona presència de català a les seves planes.

● Sopar a Sineu organitzat per la FSB-PSOE encapçalada per Francesc Triay (26-12-86) amb la Premsa Forana. Sopar pagès. Després Triay explica als assistents la necessitat d'una llei de premsa forana, que reguli i fermi els ajuts del Govern Balear a la premsa dels pobles.

● Suplements interessants apareguts: *Gent de Campanet* (Quaderns de la «Revista de Campanet»), transcripció de 8 entrevistes realitzades per Damià Ferrà-Ponç, 8 històries de la vida quotidiana plenes d'anècdotes i vivències; *Receptes antigues de cuina Llosetina* (Col·lecció de Monografies Llosetines «Es Morull» de la Revista «Lloseta»), estudi de Gabriel Piera Salom i la reproducció d'un llibret de receptes —escrites en castellà— i possiblement datades 1879-1886, que l'autor anomena «receptes de capellà», ja que estan lligades a Francesc Rullan Rullan que fou Vicari de Lloseta, a finals del segle passat.

● Problemàtica reflectida per tota la premsa manacorina produïda per l'homilia pronunciada per Mossèn Pere Orpí, al funeral de Climent Garau, jove macianer, Mossèn Pere ferí la sensibilitat dels familiars i assistents amb les seves paraules. La premsa manacorina unànimement resaltà la figura de Climent Garau. El poble demanava el trasllat del rector.

● «Torre de ses puntes» a Manacor, gestionada pel «Patronat d'Arts Plàstiques», ha engegat durant tot l'any 1986 un seguit d'exposicions i d'actes, tant en l'aspecte de mostrar les noves tendències artístiques, autors joves, còmic, exposicions pels infants, etc. La «Torre de ses puntes» una fita més dins el redreçament cultural de Manacor, i de Mallorca.

Logotip
de «Flor
de card»
núm. 123

● Dificultats de la revista «Porto Cristo». El seu Director per diversos motius dimití, i en la primera editorial el nou Director diu que no ho pot ser, demanant algú que s'encoratgi a agafar el timó de la revista local. El fet destacable és que —ara per ara— «Porto Cristo» continua, amb moltes dificultats.

● «Bona Pau», la revista de Montuiri ha complit 35 anys. En el número de gener del 87, passa repàs a aquests anys d'informació local en català.

● Sopar del Molt Honorable Senyor President de la CAIB Gabriel Cañellas amb la Premsa Forana, el dimarts 13 de gener al celler Can Amer d'Inca. Sopar institucional que el president ofereix als periodistes forans, i al qual se li presentaren algunes suggerències i peticions. Els típics parlaments, i elogi del president de la tasca i feina del Gabinet de Mitjans de Comunicació del Govern Balear.

● «Aproximació al fet Musical a Felanitx», edició patrocinada per l'Ajuntament de Felanitx, estudi realitzat per l'equip compost per Gabriel Massot, Pere Estelrich i Mossèn Joan Parets. Llibret que arreplega tota una sèrie de dades de la música a la Ciutat de Felanitx. El llibre fou presentat al públic el passat 30 de gener.

● De la revista «Flor de Card» (desembre 86). Un logotip amb mitges llunes en cercle i «Sant Llorenç, Municipi d'Àfrica». I el següent text: «*En vista de s'extraordinària similitud entre es serveis públics de què disposen es poble*

de Sant Llorenç i sa major part d'es nuclis habitats d'es continent africà, sa nostra corporació, amb molt bon criteri, ha decidit instal·lar lletreros com aquest a totes les entrades de la vila.

D'aquesta manera, davant sa postissa i futurista perspectiva que pretenen Inca, Ciutat, Calvià... en declarar-se municipis d'Europa, Sant Llorenç tornarà a les seves arrels més ancestrals.

Ja ho diu es llistí telefònic a sa pàgina 30 de ses fulles verdes».

● Nova imatge o «New look», de l'hebdomadari «Sa Pobla». La revista poblera ha sofert un canvi de disseny a les seves planes interiors —el mateix contingut—, més ben acabat i més estètic. Si bé la capçalera i la portada continua igual. ■

Redacció

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

Casa
Pomar
Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

CRÒNICA POLÍTICA

DIA 30 DE DESEMBRE, DIADA NACIONAL DE MALLORCA

UN ACTE REIVINDICATIU

Damià Pons i Pons, membre del PSM, durant la seva intervenció al Teatre Municipal de Palma (Foto arxiu «Última Hora»)

«Feia una partida d'anys que els mallorquins no celebràvem la nostra Diada Nacional. I havia estat un error deixar de fer-la, perquè els pobles que estan necessitats de consolidar la seva personalitat no es poden permetre el luxe de deixar d'autoafirmar els seus orígens ni de proclamar als quatre vents les seves aspiracions». Amb aquestes paraules, Damià Pons i Pons començà el seu discurs durant la Diada Nacional que es va celebrar amb un to marcadament reivindicatiu el 30 de desembre en un Teatre Municipal pel de gom a gom.

Amb el lema «Sí a la llengua», l'Obra Cultural Balear, el Bloc Nacionalista d'Estudiants, el Partit Socialista de Mallorca (PSM) i la Crida a la Solidaritat convocaren l'acte nacionalista amb un doble objectiu: protestar per les agressions a la llengua catalana i alhora exigir l'aplicació de la Llei de

Normalització Lingüística en tots els àmbits.

Frederic Melis, membre de la Crida a Mallorca, va iniciar l'acte amb la lectura de prop d'un centenar d'entitats que s'havien adherit a la Diada i va llegir un comunicat del PCIB, on es donava suport a la Diada Nacional d'una banda, però es criticava durament els organitzadors per no haver inclòs aquesta i d'altres forces polítiques entre els convocants.

Després d'aquest preàmbul arribà el torn de les intervencions de Francesc Vicenç, d'Esquerra Republicana de Catalunya, Rafel Company, de Joves Nacionalistes del País Valencià i Damià Pons i Pons, del PSM, que denunciaren la complicitat de les forces polítiques estatals en els recents atemptats i discriminacions contra la llengua, amb una especial incidència en la sen-

tència dictada ara fa uns mesos a València, on es prohibia l'ús del català a la Universitat.

Per la seva banda, Francesc Vicenç va fer una interpretació de la Constitució, en la qual, segons ell, no es respecten per igual totes les llengües de l'Estat. Rafel Company en el seu discurs va criticar la folklorització de les Diades Nacionals, organitzades pel PSOE, majoritari a València, que han perdut el caire reivindicatiu i popular del seu origen. Per últim, Damià Pons i Pons va fer esment a la necessitat de recuperació nacional a Mallorca, un projecte del qual, la Diada Nacional d'aquest any, podria ser-ne la llavor. ■

(La Diada Nacional fou retransmesa en diferit per VOLTOR el dia de cap d'any).

ASSOCIACIONISME ESTUDIANTIL

SEBASTIÀ MARÍ I CRESPI (*)

Els 15 i 16 de gener es realitzaren a la Porciúncula les *Primeres Jornades d'Associacionisme Estudiantil*, organitzades pel Consell de la Joventut de Palma i amb el patrocini de la direcció general de la joventut de la C.A.I.B.

Hi assistiren 64 joves estudiants de 14 instituts de Mallorca i Menorca, la majoria representants d'alumnes als consells escolars i delegats de curs.

Els objectius bàsics de les jornades foren:

— Crear un espai de debat de la realitat i problemàtica estudiantil.

— Potenciar l'associacionisme estudiantil.

— Facilitar l'intercanvi d'experiències dels distints centres.

El dijous 15 les jornades s'obriren amb la ponència de debat «La situació dels estudiants als instituts i l'associacionisme», presentada per Isabel Ribas del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya; seguidament es presentaren 9 experiències de distints grups de joves i associacions, per tal de donar a conèixer el que es fa, a més, d'aportar nous elements de discussió.

El divendres 16 es formaren 4 taules de treball per debatre «la funció de l'associacionisme estudiantil i el paper dels representants d'alumnes». Les resolucions de les taules foren analitzades i discutides pel *plenari*, del qual sortiren com a *conclusions* més importants:

— La definició dels drets i deures dels representants.

— Drets dels estudiants: dret d'associació, ensenyament de qualitat, participació en la gestió, ensenyament en la llengua pròpia, etc.

— Creació d'associacions als centres i potenciació de les que ja estan formades.

— L'associació com a eina de participació, per tal de defensar la qualitat de l'ensenyament, el control de la gestió, l'acció reivindicativa i la prestació de serveis als joves estudiants.

— L'associacionisme com a base representativa dels estudiants.

— L'estructuració d'una federació per possibilitar la coordinació i la unió.

L'acte de cloenda fou la realització d'una taula rodona en què participaren representants del M.E.C., de l'Ajuntament de Palma i del Consell de la Joventut. Al llarg de la taula es pogueren confrontar les opinions dels estudiants i els representants d'institucions, sobre les conclusions de les jornades; així com, de la problemàtica que es viu en aquests moments al món estudiantil. L'experiència fou positiva donat que per primera vegada es trobaven de forma oberta els estudiants i les institucions. Cal assenyalar que quasi la totalitat de membres de la coordinadora que estan representant els alumnes a

les actuals accions reivindicatives assistiren a les jornades.

Les jornades han servit per facilitar la clarificació i estructuració del moviment de joves estudiants. Aquest fet està motivat fonamentalment per l'actitud de participació dels assistents (fet poc habitual dins la nostra societat) i les conclusions assolides pel plenari. En conseqüència es pot dir que els objectius s'han duit a terme; ara bé, això només és una passa i queda molt a fer per consolidar l'associacionisme estudiantil.

Convé remarcar que aquest nou tipus d'associacionisme, per la seva àmplia base representativa, al contrari de la que tenen les associacions tradicionals de joves, pot ser un bon revulsiu per dinamitzar el món juvenil, i, el que és més important, el *protagonisme* i la *participació* dels joves com a element bàsic en la transformació de la societat.

Per acabar recordar una de les frases escoltades al llarg de les jornades: «*L'estudiant és una persona "ignorada" per la societat, però quan es mou tot hom corre a reconèixer-la com a "motor de canvi"*», com sembla que es produeix en aquests moments.

(*) Membre de la comissió organitzadora
Expresident del C.J.P.

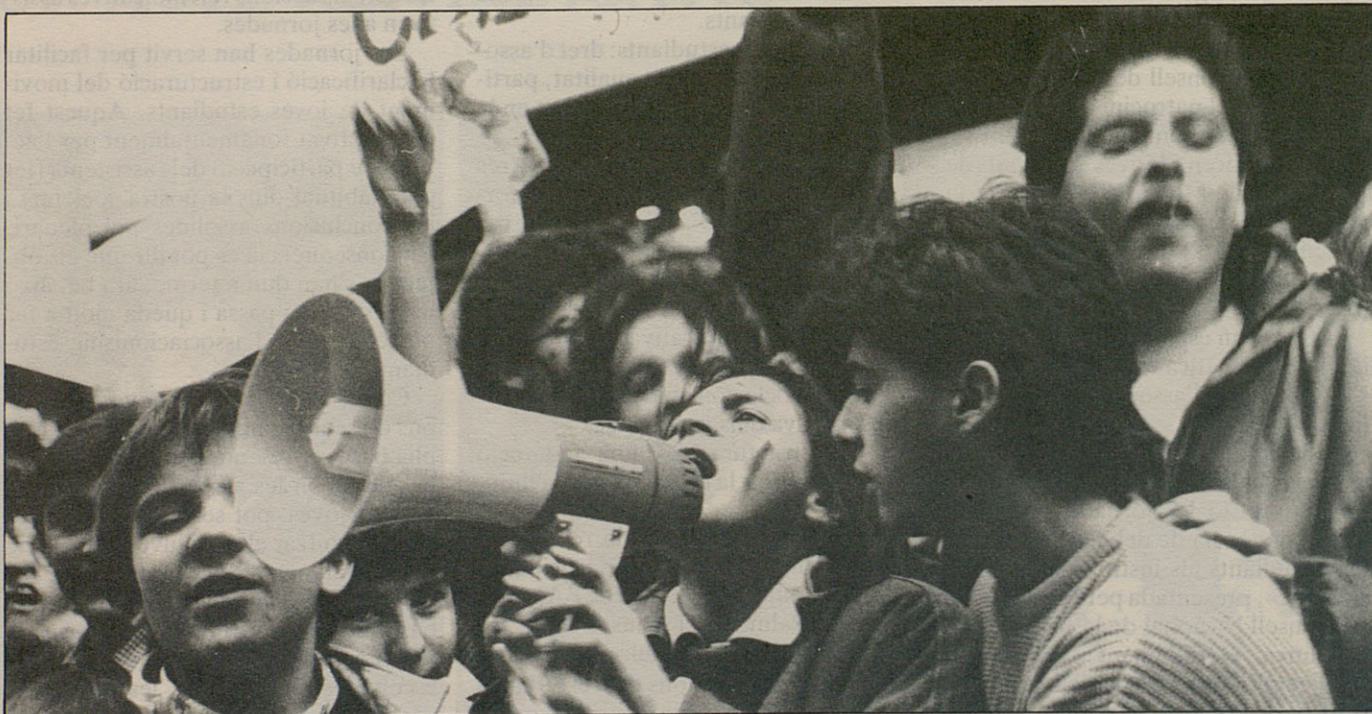

taller gràfic
RAMON

JAUME BALMES, 39 i 43 - TEL. 25 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

ELS ESTUDIANTS DE LES ILLES RECLAMEN REIVINDICACIONS PRÒPIES

JOANA MAS

*Els estudiants surten al carrer
(Foto arxíu «Última Hora»)*

Les manifestacions estudiantils produïdes arreu de tot l'Estat espanyol potser siguin el fruit del contagi de les mobilitzacions iniciades pel col·lectiu d'estudiants francesos o xinesos. Encara que, em sembla no són aquests els motius que han impulsat el nostre estudiantat a sortir al carrer. En termes generals, dóna la sensació que està resorgint, en certa mesura, el que abans es deia la cultura d'esquerres, oblidada els darrers anys, i que és aquella que expressa la seva protesta mitjançant actes públics de masses i no davant d'una taula de despatx.

Fa prop de dos mesos que assistim a una eclosió de moviments de protesta (França, Xina, Anglaterra, Bèlgica), protagonitzats pels sectors més joves de la població, els quals experimenten la necessitat de cridar les seves reivindicacions en veu alta. Aquesta joventut, amb les seves crides, està donant exemple d'altres àmbits. Aleshores, s'han produït diverses manifestacions al món. A Geòrgia (Estats Units), nombroses persones es manifesten en contra del racisme. A Londres, han estat els treballadors d'arts gràfiques i de premsa els qui han sortit al carrer, tot coincidint amb el primer aniversari de la modernització de *The Times*,

que l'any passat acomiadà 5.500 linotipistes.

A França, les manifestacions estudiantils anaven encaminades al recés de l'anomenada llei Devaquet, la qual cosa es va aconseguir. Els estudiants xinesos, per altra part, lluitaven, i lluiten, per la consecució d'importants reformes democràtiques al seu país. Aquestes reiterades protestes dels estudiants, i també no estudiants, han cristal·litzat en una crisi dins del Partit Comunista Xinès.

A les illes, els estudiants d'Ensenyament Mitjà, BUP, COU, i Formació Professional, han donat suport a les reivindicacions dels estudiants a nivell estatal; és a dir, la disminució de taxes acadèmiques, la supressió de la selectivitat, no al *numerus clausus*, i l'augment del nombre de beques, principalment. Endemés, els illencs han afegit a aquests punts d'altres que pertanyen a la problemàtica específica de les Balears, com és la manca de biblioteques especialitzades, una major qualificació del professorat, un control, per part ministerial, de les pràctiques dels alumnes de Formació Professional de les empreses i d'altres.

Més enllà de les manifestacions dels dies 18 i 22 de gener, pels carrers de

Palma, convocades per la recentment constituïda Coordinadora Balear d'Estudiants, es pot parlar d'un incipient moviment estudiantil a les illes, si bé s'observa certa divisió interna. Encara que quasi la totalitat de centres públics i alguns de privats es troben representats a la Coordinadora, a l'hora de la veritat, les decisions es prenen per separat i no de manera comuna. La constatació d'aquest fet és la manifestació improvisada del dia 23, impulsada per uns quants centres sense l'aprovació de la Coordinadora.

En aquests moments, dins de la Coordinadora Balear d'Estudiants s'ha creat una comissió gestora encarregada de treballar pel disseny d'una Federació d'Associacions d'Estudiants de Balears, que, sens dubte, reclama, primer, la constitució d'Associacions d'Estudiants a tots els centres públics i privats de les illes. Fins ara, les reivindicacions estudiantils, tant a nivell estatal com a les illes, no han provocat una resposta clara per part de l'Administració. En qualsevol cas, s'ha obert un camí de negociacions amb les dues parts. Només cal esperar. El que sembla és que els estudiants no estan disposats a callar. ■

TOP OR NOTHING

TORDS AMB RADIOACTIVITAT
A L'HEURA

BIEL MESQUIDA

Despertar-se amb exquisida delicadesa és un dels treballs que caldria practicar cada matí. Aquest cronista intenta travessar el pont de la vida somniada a la vida real (ja m'enteneu) sense travelar amb les mil i una andròmines que ens ajuden a la higiene corporal i algunes a l'espiritual.

Tot aquest exordi prepara la feta que m'ha succeït suara, just quan el sol d'orient fonia les ombres i les gelades i els meus ulls entelats d'humors fisiològics i molta de son contemplaven, curiosos, un parell de tords alimentant-se dels fruits de l'heura que hi ha rere els vidres de la meua sala d'aigües. Puc assegurar que he quedat embadalit i immòbil com un *voyeur* professional de la natura, mentre les meves retines quasi podien comptar els cercles foscs del pit del tord més descarat del grup. I tot d'una també, he pensat en les radiacions que aquests ocells han sofert en els territoris del nord d'Europa per mor de la catàstrofe de Txernòbyl.

Em tem que habitam dins una illa on la ignorància militant vol fer creure a la població aberracions tan

bèsties com que la radioactivitat dels tords no té gens d'importància per consumir-los. Per què no consumeixen cianur aquests predicadors de l'estupidesa?

És un assumpte que em treu de solc això de veure la manca d'informació massiva, clara i específica damunt fets de salut pública.

Acabaré citant un treball d'investigació, transparent i científic (i això vol dir, si més no, realitzat sense cap jou ideològic sinó amb les eines humanes del saber i la recerca) en què Mateu González, Joan Antoni Llauger, Joan Massó i Magdalena Gianetti han comparat els espectres energètics de radiació de dos tords del 86 amb un del 85. Una de les conclusions de la investigació és que els tords del 86 presenten activitat radioactiva.

Mir els tords de l'heura i sé que són radioactius. I em faig un feix d'interrogants ferits d'escepticisme. Cop en sec pens en els investigadors de la Universitat de les IB i una enclotxa de racionalitat lúcida me dona forces per escriure i somriure. ■

TERCER TEMPS

L'ALTRA CARA
DE L'AVENTURA

MIQUEL ÀNGEL RAMON

Cada any arriba puntual a la seva cita dia 1 de gener, com una extravagant calçada dels reis, i es dirigeix cap a l'Àfrica indòmita. Es tracta de la cursa més dura, agosarada i delirant: la París-Dakar. I amb ella, tota una tropa d'herois que oscil·len entre els pilots de *rallys* més experts, i les versions menys *ligh* d'Indiana Jones. Una legió invencible d'homes a la recerca de l'aventura enmig de trampes naturals insalvables, perquè a ells no els *motiven* prou l'amenaça del terrorisme, la inseguretat ciutadana o les obres de les Avingudes, les nostres París-Dakar particulars. Són aquests individus una colla de guillats que confonen l'aventura amb viure perillósament, com deia Fromm, de la filosofia del fanfarró Mussolini, i que fou definida per un periodista de la televisió, en el summum de la frivolitat, com «l'herència del maig francès». Però l'herència del 68 s'ha esvaït de l'ànima dels seus protagonistes, la generació de tecnòcrates d'avui en dia, com s'ha esvaït també l'herència de Stevenson, Conrad o London: l'aventura intel·lectual d'existir. Per força l'home del segle XX mai no en té prou, quan és tan fàcil assolir la Lluna, i la tecnologia pot vèncer sense dificultats els oceans, l'Àrtic o el temible Teneré.

E la nave va, i la cursa segueix endavant atropellant qualque bereber poc procliu al progrés que durant vint-i-dos dies Europa mostra el tercer Món per fer-li dentetes, i al seu darrere, un suport econòmic multimilionari que ha encetat una nova forma de colonialisme: l'arrogància dels més opulents ignorants, des de la seva trona i de la manera més esportiva, els països més pobres de la terra, pobles que avancen a pas de camell i no a 150 quilòmetres/hora, com el *Camel Team*, (uns i altres no són parents).

Paraula que si la història de la París-Dakar fos l'argument d'una de les novel·les còmiques de caire colonial d'Evelyn Waugh, ens semblaria un disbarat. Clar que ell la faria acabar amb una festa caníbal on una tribu ignota es berenaria l'equip Porsche. Però tampoc això no aturaria aquesta casta de valents. *L'aventure c'est l'aventure*. ■

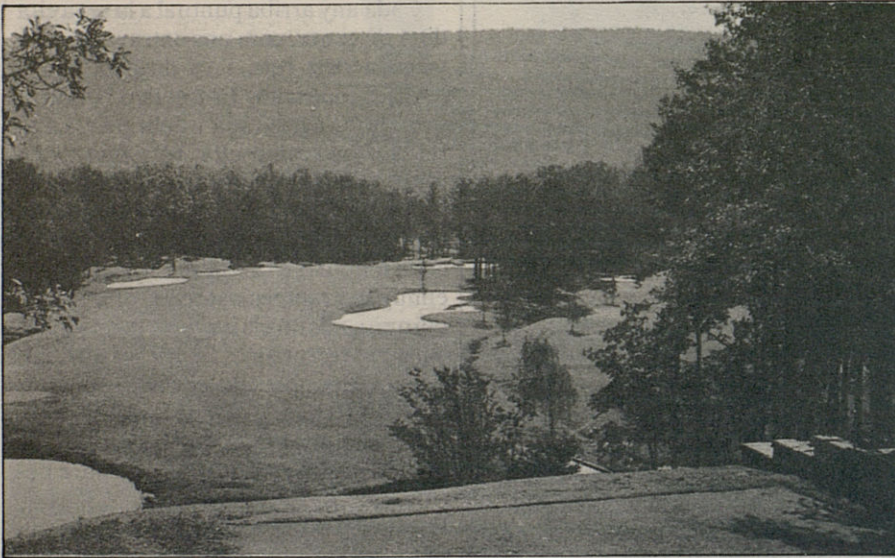
**SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

TERRITORI

MÉS GOLF:
ARA, SON FERRANDELL (VALLDEMOSSA)

ONOFRE RULLAN SALAMANCA / MIQUEL ÀNGEL MARCH

Així són les «meravelles» dels camps de golf

De 1985 ençà a Mallorca s'ha desenvolupat un procés de construcció massiva de camps de golf. Tots, però, han anat acompanyats d'una polèmica urbanística, fruit dels intents de lligar aquestes instal·lacions esportives amb actuacions immobiliàries més o menys encobertes.

Fins aquell any, a Mallorca només funcionaven quatre camps de golf (Santa Ponça, Ponent, Son Vida i Son Servera), gairebé desconeguts per tothom. En vint mesos s'ha produït una autèntica envestida de golfs, per la qual cosa hom ha passejat el cartell dels doblers, la riquesa pels pobles que en tenen, el turisme d'hivern, etc. En aquests mesos se n'han construït tres (Can Porquer, el Turó i Bendinat) i n'estan acabant tres més (Santa Ponça, Sos Sastres i Canyamel).

Alhora, caramulls de projectes més o menys formals es passen pels despatxos de batlles i consellers. Són els casos d'Alcanada, de Manacor, les Arenes, Formentor i ara Son Ferrandell. D'idees i remors n'hi ha a la majoria de municipis de l'illa.

L'onada de camps de golf s'ha volgut lligar a la creació d'una nova oferta turística per a un turisme de qualitat i un turisme d'hivern. El golf és un esport car que no necessita l'estiu per practi-

car-se, sobretot quan als països nord-europeus els seus camps estan coberts per la neu.

La realitat, però, és que tots els projectes van acompanyats d'actuacions urbanístiques annexes, de vegades de gran envergadura i quasi sempre sobre espais naturals de gran valor ecològic o

paisatgístic (Formentor, les Arenes, Alcanada...). El Govern Balear ha decidit donar suport a totes aquestes actuacions amb la seva corresponent urbanització i en aquests instants està preparant una llei reguladora, on sembla ser que s'inclou la possibilitat de construir una urbanització, just devora cada golf, segons diuen, per fer mínimament rendible la forta inversió.

Dins dels distints tipus de camps de golf en podem caracteritzar tres casos:

1r cas: camps de golf que pretenen promocionar zones per a la urbanització als voltants de la instal·lació esportiva, malgrat el planejament no contempli aquestes. És el cas de Can Porquer de Pollença on la maqueta del camp de golf ja duia incorporada la urbanització no prevista pel PG vigent.

2n cas: camps de golf que es volen dur a terme com a instal·lació complementària i vitalitzadora d'equipaments hotelers d'alta categoria. És el cas del projecte d'Alcanada a Alcúdia, on es preveu la construcció d'un hotel de 5 estrelles associat al golf.

3r cas: camps de golf que el planejament ja preveu com en el cas de Llenaire, a Pollença.

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

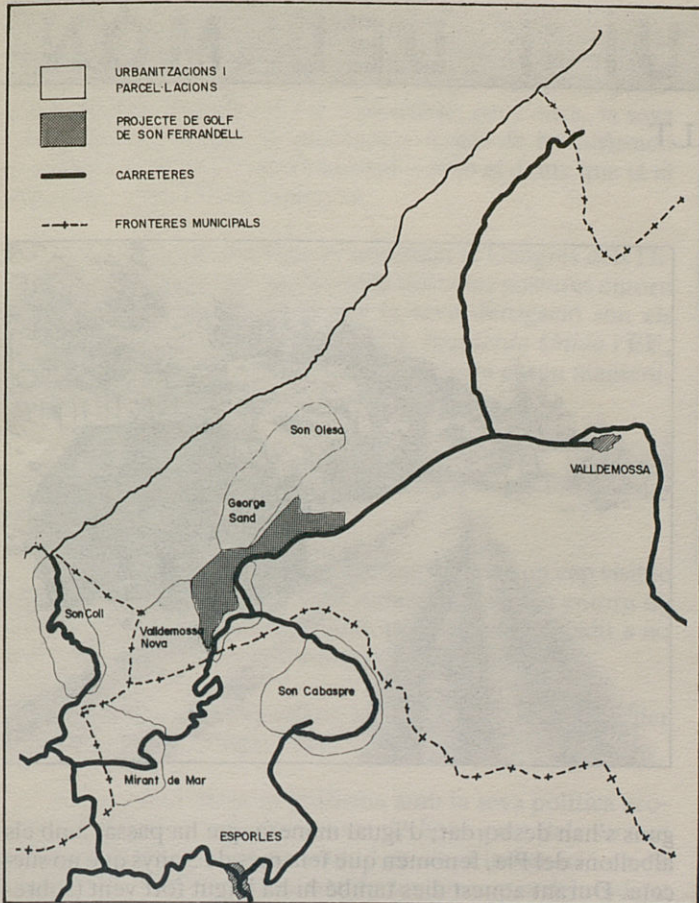
Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tel. (9)71/36 70 13
Telex 69434 bima E

Mapa on es localitzen el projecte de camp de golf i les urbanitzacions que l'envolten

4t cas: camps de golf que pretenen revitalitzar urbanitzacions que per diferents causes no s'han consolidat del tot. És el cas de Son Ferrandell a Valldemossa, del qual parlarem amb més deteniment.

SON FERRANDELL

El cas de Son Ferrandell és el d'una zona amb escassa demanda urbanística per la gran oferta que es dona. És l'antic PG sectorial de Son Ferrandell. És com si les iniciatives privades agafassin la davantera en accions de reactivació i rehabilitació urbanística.

Com es pot observar si miram el mapa adjunt, el golf de Son Ferrandell de 68 Hes. es troba situat entre quatre urbanitzacions valldemossines (3 aprovades definitivament i 1 inicialment), i que per diferents raons no s'han consolidat, que ocupen 143 Hes.

Les extensions i sostres permesos per les NN.SS. de Valldemossa a les urbanitzacions veïnades del camp de golf són les següents:

	Hes.	m3
Son Olesa	43'43	2.07.223
George Sand	28'76	143.800
Shangril·là	7'57	115.737
Valldemossa Nova	63'41	867.931
Total	143'17	1.334.681

Aquest sostre equival a una població potencial de 12.000 persones que ni de prop són assolides actualment.

A més d'aquestes zones del terme de Valldemossa n'hi ha d'altres de parcel·lacions dins del terme d'Esporles (Son Cabaspre i el Mirant de Mar) i una urbanització dins Banyalbufar (Son Coll), que també es veurien ostensiblement afectades pel camp del golf de Son Ferrandell.

Per tal de poder-se dur a terme el projectat camp de golf cal la modificació puntual de les NN.SS. de Valldemossa, ja que la zona afectada és classificada com a SNU i per tant no permet l'ús esportiu de les 68 Hes. en qüestió.

Mitjançant, però, els articles 44 i 45 del Reglament de Gestió Urbanística es poden declarar d'interès social les zones que es considerin. És a dir que si la CPU concedeix la declaració d'interès social el que en realitat es faria, seria millorar considerablement els interessos d'unes urbanitzacions i parcel·lacions que no són tot el cos social afectat. Hi ha altre motius que els estrictament especulatius per oposar-se al golf de Valldemossa. Es parla de dur les aigües sobrants d'una futura depuradora per regar. En absolut serien suficients per abastir 68 Hs. de gespa.

Sembla, segons informacions aparegudes a la premsa local, que la inversió és de procedència sud-africana, ens hi jugaríem el coll que no són negres. ■

L'ULL DE VELLUT

ESSER BASC

GUIEM DAVIU VICH

Un important diari, normalment, ben informat dels mecanismes del Ministeri de l'Interior, va dir que el descobriment del *comando de ETA* Madrid començà amb un procés d'informació sobre gent basca resident a Madrid, tot descartant progressivament els qui no oferien cap pista i duent el seguiment d'altres.

Lliçó de lògica esclatant: si el *comando* està compost per homes i dones bascs/ques, comencem per investigar tota persona basca a Madrid (els mitjans humans i tècnics sembla que els tenen).

No em negareu que suposar que tota persona basca a Madrid és sospitosa de ser enemiga de la seguretat nacional i, per tant, sometre-la a vigilància no només podria sobrepassar els límits d'allò democràticament legítim, sinó que evidenciaria la fal·làcia i falsedat dels conceptes (o principis) en nom dels quals es fa.

Qualque cosa no funciona. Permeteu-me tres punts de contribució (parcial) a un cert aclariment.

1. Està clar que una majoria de gent a Euskadi volen un autogovern amb més poder polític que l'ofert per l'Estatut. I si no el tenen és perquè no els hi donen.

2. Un poder, un partit, un govern que es reclami democràtic no podria negar-se a acceptar (i fins i tot a fomentar) aquest dret a l'autogovern (i a l'autodeterminació), sent el poble d'Euskadi l'únic legitimat a definir com el vol.

3. Si no fes això darrer, se'n podria sortir creant un discurs (amb més fets que paraules) contundent, exhaustiu i aclaparador, tot reduint els punts primer i segon a un problema de *bandas armadas* i aconseguir que tot el personal ho veiés com ells. No hi hauria lloc per a una tercera postura. Res més existiria. O a favor o en contra d'ETA.

A què és cert que hi ha notícies que precisen una explicació-reflexió històrica profunda? ■

RECUILL: D'AQUÍ I DEL MÓN

MIQUEL COMPANYY / MIQUEL GRIMALT

— És de remarcar la campanya promoguda pel GOB contra la urbanització de Formentor, amb l'edició d'un fulletó. L'Ajuntament pollencí a través del nou PGOU preveu una reducció de l'urbanitzable.

— L'escandalosa actitud del Consistori llubiner, on la majoria AP-UM ha decidit gastar el pressupost de la biblioteca municipal en la compra d'una col·lecció de «Jurisprudència Constitucional», probablement destinada al secretari de la corporació, per més informació gendre del batle.

— La proposició d'una cimera entre els caps d'Estat espanyol i italià per als dies 23 i 24.

— És interessant constatar l'increment del tràfic portuari a Palma, tant de passatgers com de mercaderies.

— La campanya basada en l'ús de tecnologia dura per reconstruir bona part de les platges de Palma, finançada des de Madrid pel MOPU i amb un cost aproximat de 5.000 milions de pessetes. Es veu que segons aquest criteri val molt més fer un pegat abocant artificialment nova arena des del fons que no impedir el creixement de ports esportius, tubs de refrigeració (platja d'Alcúdia)..., o almenys fer un estudi seriós del seu impacte.

— L'escriptora M.ª Mercè Roca obtingué el premi Josep Pla, mentre que el valencià Manuel Vicent fou guardonat amb el Nadal de novel·la.

Ignasi Ribes i Gori Mir participaren a la taula rodona sobre llengua i nacionalisme (Foto arxiu «Última Hora»)

— D'interessant i controvertida hem de tractar la polèmica sobre el nacionalisme de la qual ja parlàvem al número passat. Sembla que a rel de la taula rodona emesa per VOLTOR III sobre el debat del nacionalisme a les illes, tothom en vol fer monopoli.

— Des del dia 10 de gener ens han visitat dues depressions atlàntiques, notablement reforçades a la Mediterrània —sobretot, a la mar de Ligúria—. Fins a la festa de Sant Antoni han determinat precipitacions no excessivament intenses, si bé contínues i que, en caure sobre terres prou amara des, han afavorit que els torrents hagin rebentat, fins i tot al-

guns s'han desbordat; d'igual manera que ha passat amb els albellons del Pla, fenomen que feia més de 5 anys que no succeïa. Durant aquest dies també hi ha hagut fort vent (sobretot el dia 14, que provenia de mestral) i intenses nevades a la muntanya i en alguns pobles del Pla i del Raiguer.

— L'Associació de Premsa Forana es reuní en un sopar-reunió amb el President de la Comunitat Autònoma a un celler d'Inca amb la intenció de fer més intensos aquests contactes. En aquesta reunió es parlà dels ajuts institucionals que reben les revistes de l'Associació, amb els quals els diversos butlletins poden afrontar de forma més baldera la seva edició. D'altra banda, l'Associació elaborarà un projecte de llei de Premsa Forana i el trametrà, en el seu moment, a tots els partits polítics.

— En el capítol de successos, hem de destacar l'accident de circulació on moriren 3 soldats i d'altres 8 en resultaren ferits greus quan pujaven cap a la caserna del puig Major amb un automòbil de l'exèrcit.

— El Govern Balear cedeix al Consell pitius un bon bloc de gestions, la qual cosa provocà, en primer lloc, la indignació dels presidents dels Consells Insulars de Menorca i Mallorca i, en segon lloc, una altra defenestració a la nostra ja malmenada autonomia.

— Com assenyallàvem al mes passat, el moviment d'estudiants de FP i BUP continua essent polèmic a rel de les noves accions que prometien. Ara a Mallorca, en lloc de reivindicacions de caràcter acadèmic, se'ns presenten demanant més classes en castellà. Més enllà de la possible sorpresa que ocasionà als mitjans de comunicació aquesta reivindicació, s'ha de constatar la gran bufetada que rep l'Estatut i la Llei de Normalització Lingüística amb fets com aquests, cosa que demostra la debilitat de la nostra autonomia i del Govern que la dirigeix.

— Tot haguent-se constituït el Parlament d'Euskadi, aquí encara no sabem quin tipus de govern es formarà.

— Viatge de F. González a Tunis i a Egipte amb una clara finalitat: per una banda la seva trobada amb en Yaser Arafat, al qual li recordà que la futura representativitat palestina a Madrid tingués estatut diplomàtic; per l'altra, la seva visita a Egipte estigué relacionada —a més de fer turisme i d'analitzar la situació internacional— amb el deute que té el país egipci amb l'Estat espanyol.

— La llei antiterrorista és actualitat al Congrés dels Diputats, ja que cada cop queden més clares les postures entorn d'aquesta. Els qui aboguen per la seva derogació són els grups base i català, així com el CDS, *Izquierda Unida* i EE, mentre que el PSOE, AP i el PDP defensen el seu manteniment, i, en tot cas, la seva reforma.

— La sentència del Tribunal Suprem que prohibeix l'avortament a clíniques privades, sentència que fou reconeguda per la Fiscalia de l'Estat.

— La crisi d'Aliança Popular que demana un cap visible per a la seva direcció. Els seus rumors circulaven entorn de l'eivissenc Abel Matutes, el qual, però, sembla decidit a no deixar el seu càrrec de comissari polític a Brusel·les.

— L'esquerra uruguaiana sol·licita un referèndum per rebutjar la llei del *Punto Final*.

— Jacques Chirac es reafirma amb la seva política econòmica i provoca manifestacions de bona part dels sectors públics francesos; aquesta actitud provoca indignació en els usuaris, que a la vegada es manifesten en contra del sindicat majoritari CGT i en favor de la política de Chirac, amb una clara provocació del partit ultradretà de Le Pen.

— El conflicte bèl·lic entre Líbia i el Txad continua i es reaviva. En el fons de l'assumpte es nota que s'intenta xalar les ales a Muammar el Gadaffi, donat que França i els USA volen contrarrestar qualsevol expansió de la influència líbia (única zona per la qual podia desplegar-se). D'aquesta manera R. Reagan incrementarà l'ajut militar al Txad, que en l'actualitat és de 15 milions de dòlars.

— Crisi al Comitè Central del Partit Comunista Xinès a rel de les manifestacions estudiantils que sol·liciten un major aperturisme. Aquesta crisi provoca una divisió al si del Comitè, en què es distingeixen dues línies clarament diferencials: una línia ideològica ortodoxa aferrada a la no apertura als valors capitalistes d'occident i una línia mitjanament aperturista d'acceptació d'alguns valors del món capitalista.

— Per la víspera de Sant Sebastià es fallaren els Premis Ciutat de Palma en totes les seves modalitats. Així fou el resultat:

Novel·la: Desert.

Poesia: Joan Casas i Feliu Formosa.

Cavall Verd de crítica i traducció al llibre de Wang Wei *Vell País Natal*, traduït per Marià Manent i M.ª Dolors Folch, editat per Empúries.

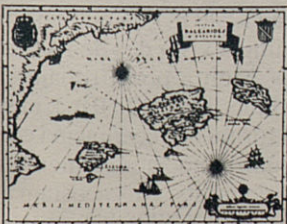
Beques a treballs d'investigació a l'àrea de Ciències:

a) *La vida al triàsic inferior de Mallorca*, de Feliu Calafat; b) *Contribución al conocimiento de las poblaciones baleares de Artemia. Utilización en Acuicultura* de Jaime Munar Bernat; c) Ex-aequo als treballs *Imatge popular i actitud social respecte al càncer a Mallorca* (diversos autors) i al d'*Estudios de las causas del elevado índice de litiasis renal en Baleares* (diversos autors).

Beques a treballs d'investigació a l'àrea de ciències socials: a) *El rol de les classes socials en la incidència del càncer colorectal* per Ramon Brines Ballester i Lluís Ballester; b) *Historia de la fotografia en Mallorca* per M.ª José Mulet; c) *Contribució a l'estudi dels glossadors mallorquins (Llucmajor i la seva comarca)* per Miquel Sbert.

Premi d'investigació sobre residus sòlids a Pilar Blanco per *Estudio sobre la viabilidad de aplicar como fertilizantes los lodos procedentes de las plantas depuradoras de Palma de Mallorca*.

Pintura: Ex-aequo a les obres de Mariano Mayol Pizá i Miquel Carrió. ■

A la Mar Mediterrània, breuïol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes i boniques vides. S'hi cruen esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDÀ DIRECTA A LA BODEGA

MUNTANYA

II TRAVESSA INTEGRAL DE LA SERRA DE TRAMUNTANA (ANDRATX-POLLENÇA)

GASPAR VALERO I MARTÍ

Els passats dies 26, 27 i 28 de desembre tingué lloc la II Travessa Integral de la Serra de Tramuntana (Andratx-Pollença), organitzada conjuntament per la Secció de Muntanya del Club Pollença i pel Grup Excursionista de Mallorca (GEM).

Es tracta d'una de les proves més dures de l'excursionisme a Mallorca. Per poder dur-la a terme s'han de combinar grans dosis de resistència i de velocitat. Altres aptituds excursionistes com tècnica, habilitat, orientació i cultura muntanyenca queden més reservades per a les gimcanes de muntanya, i la regularitat de marxa per als *rallys* o circuits, on també compta molt la resistència.

Per a la realització de la Travessa es parteix amb un itinerari prèviament assenyalat. Bàsicament és el que es féu l'any 1985 a la I Travessa, però amb alguns canvis i correccions, amb la intenció de millorar una sèrie de punts conflictius. Un canvi important és la llargada de les etapes, ja que la I Travessa es va fer en tres dies i mig, i aquesta II només en tres dies. Les etapes i els llocs de reunió s'han marcat prèviament, amb possibilitat de flexibilitat segons les exigències del ritme de marxa. Això permet la formació de grups amb el mateix ritme, amb reagrupaments generals als llocs convinguts.

Les tres etapes han estat:

1. Divendres 26: Andratx-Banyalbufar.
2. Dissabte 27: Banyalbufar-Refugi Joaquim Quesada (Cornador Gran, Sóller).
3. Diumenge 28: Refugi J. Quesada-Pollença.

1.ª ETAPA: ANDRATX-BANYALBUFAR

Un primer entrebanc va esser l'horari de sortida. Ens vérem obligats a sortir tard, a les 11 h., ja que molts dels participants havien de fer abans un doble trajecte d'autocar (Pollença-Palma-Andratx o Manacor-Palma-Andratx), cosa que evidentment ens afectaria a l'hora de l'arribada, amb fosca assegurada.

Vista aèria del port de Sóller, la costa de Deià, la Pedrissa, la Foradada, fins a la Dragonera (Dibuix de Guillem Colom)

Sortim d'Andratx (11 h.) un total de 16 participants en direcció cap a la carretera del Capdellà. Just abans d'entrar-hi, la carretera n.º 710, Pollença-Andratx, ben coneguda pels excursionistes, assenyalava el quilòmetre 110. Més endavant la tornariem trobar!

Deixam la carretera Andratx - el Capdellà per entrar al camí del Serral, cap a l'esquerra (Nord-Oest). És un camí asfaltat. A les 11'40 h. arribam a les cases del Serral. Poc després s'acaba l'asfalt i per davall els penyals de Can Rico arribam al coll de Can Martí (12 h.), i poc després a la font (vora una cabana de roter) (12'10 h.),

que és el punt d'inici de l'ascensió de la coma Clova, amb camí de muntanya o de ferradura. En sortir de la coma Clova (12'40 h.), ja podem contemplar una ampla vista des de l'altura aconseguida. Molt a prop trobam el cocó de les Alquerioles (12'50 h.), efectiva i curiosa forma de recaptació i conservació d'aigua, vora uns sementers difícilment conreats. Ens acostam aviat a les Alquerioles (13'05 h.), antiga casa rural, segregació de la possessió de l'Alqueria, però avui en estat de completa ruïna. Cinc minuts més tard trobam la casa, també en ruïnes, de Can Ros, per on iniciam l'ascensió de la vessant

Nord-Oest de la mola de l'Esclop. Seguim un petit tirany a la dreta de Can Ros i passam pel pas d'en Ponça. El camí desapareix i avançam guanyant lleugerament altura, fins que arribam a la font del Quer (13'45 h.). La seva mina es troba semidestruïda i no hi manquen els tradicionals polls a la seva vora. Ben als nostres peus, podem contemplar la vista sobre els Farallons i les cases del Grau. Deixam la zona de l'Esclop en direcció al massís del Galatzó, la silueta piramidal del qual contemplam ja perfectament. Deixam la penya Blanca a la nostra esquerra i les ruïnes de la caseta de l'Esclop a la dreta i davallam cap a la zona de la serra dels Pinotells. Més envant, el camí es perd i hem de passar per un caos vegetal produït per un bosc cremat que ens condueix al coll de la moleta Rasa (14'45 h.). Voltejam la vessant Nord del puig de Galatzó i enllaçam amb el camí d'Estellencs al puig, via Son Fortuny (15'20 h.), i aturam per dinar. Partim (16'10 h.) deixant aquest camí per anar paral·lelament per davall el coll del Carniceret, passant per la Boal de les Fonts en direcció a la mola de Planici, per laberíntics camins de carboner, revoltats de rotllos de sitja, sense deixar la vista sobre Estellencs, que ens acompanya des de fa temps. Arribam a un mirador sobre Son Serralta (17'30 h.) i després el camí desapareix. Aviat començarà a fer fosca. Serà el nostre tribut per haver partit tan tard. Però prest trobam el camí de carro Planici - Son Forteza de Puigpunyent, i ja amb llum artificial arribam a la possessió de Planici (18'30 h.), i poc més tard, a la del Rafal (18'50 h.), també per ample camí, deixant de banda la font del Garbell. Des del Rafal a Banyalbufar, avançam per un camí de muntanya, empedrat i escalonat que ens deixa ràpidament al poble, malgrat la fosca, on passam la nit.

2.ª ETAPA: BANYALBUFAR - REFUGI JOAQUIM QUESADA (CORNADOR GRAN, SÓLLER)

Sortim de Banyalbufar (8'50 h.) per la ja esmentada anteriorment carretera 710, fins arribar a la Volta del General (9'05 h.), bon camí de carro a no gaire altura sobre la mar. Passam no molt lluny de les cases de Son Bunyola, que queden a la nostra dreta i arribam vora mar, a l'anomenada platja de Son Bunyola (9'50 h.). Aprofitam per tocar l'aigua de la mar, com si d'un acte simbòlic es tractàs, que serà recordat poc més tard, quan s'assolesquin els mil metres d'altitud. La platja ens obri el camí al proper port del Canonge (10 h.), antic port de pescadors, i avui lloc d'estiueig, majoritàriament de gent del veí Esporles. Continuem cap a la Casa Blanca (10'10 h.), sense perdre la proximitat del mar. Però a poc a poc iniciam la pujada i arribam a la casa de la Cova (10'25 h.). Per darrera la casa comença un camí de carro, que més endavant adoptarà la forma de camí d'urbanització abandonat i anirà pujant, cada vegada més vertiginosament, cap a la urbanització «George Sand» i al mirador destruït del puig de la Moneda de Son Oleza (11'40 h.). Des d'aquí baixam cap a les cases de Son Oleza (12 h.) i sortim a la carretera (novament la 710) i ben aviat arribam a Valldemossa (12'30 h.), bon lloc per fer la compra de queviures i més tard per dinar.

Reemprenem la marxa (13'45 h.) cap a Son Gual, on contemplam la seva gran torre fortificada del segle XV. La font de na Rupit, revestida d'una antiestètica carcassa, ens situa (14'10 h.) a les portes de la coma dels Cairats, ja a la base del massís del Teix. El camí de pujada, una pista forestal del SECONA (vàlida per a «Land Rovers», però

intransitable per anar a peu), ascendeix desesperadament cap a la font dels Polls (14'35 h.) i cap al refugi dels Nevaters (14'45 h.), reconstrucció d'una antiga casa que servia d'habitatge als ja fa temps desapareguts recollidors de neu per fer-ne gel. Just a la vora del refugi es troba la casa o pou de neu, de gran interès etnològic. Aquí és on acaba la pista forestal i comença un dels exemplars camins de l'Arxiduc, el qual hem de deixar ben aviat per desviar-nos pel tirany que condueix al pla de la Serp (15'10 h.) i també al cim del Teix. Passam per la font de la Serp ja voltats de clapes de neu, i davallam cap a les cases del Rei Sanç (15'25 h.), bona mostra de l'arquitectura medieval de muntanya. Des d'aquí la davallada continua, ara en forma de pista forestal, fins al coll de Sóller, passant per les cases del Teix i una embotelladora i per Can Topa (15'45 h.), al mateix coll. Després d'una reagrupació parcial, partim (16'15 h.) cap al massís d'Alfàbia. Pujam pel pas d'en Topa (16'30 h.), una «grimpada» tradicional, assegurada per un vell filferro, típic pas de caçadors. El pas ens deixa en un senderó que es perd més amunt dins un torrent, però que és una via segura cap a la carretera de les instal·lacions de telecomunicació del cim d'Alfàbia. Sense arribar a aquestes instal·lacions, que deixam a la dreta i més amunt, ens desviam cap a les cases de la Serra (17'15 h.). Pel pla de les Jovenolles, amb una ampla vista vespertina sobre Sóller, voltam cap al Cornador Gran. El camí arriba al seu cim després d'una bona pujada, on es troba el modest però a vegades efectiu refugi «Joaquim Quesada» (18'40 h.), quan ja es duia més de mitja hora de fosca. L'anècdota fou que una part del grup, que anàvem més retardats i, per tant, afectats per la fosca més allunyats del refugi, perdrém el camí i, després de llarga i infruc-

Vista panoràmica del massís del Massanella des del puig de la Rateta (Fotografia extreta de «Rutas escondidas de Mallorca»)

Vista del puig Tomir des del camí vell de Lluc a Pollença (Fotografia extreta de «Rutas escondidas de Mallorca»)

tuosa recerca, agreujada per l'aparició de boira nocturna, haguérem d'improvisar un urgent bivac (dormida en sac, a cel obert), quan ens trobàvem per la zona del puig del coll del Jou (21 h.).

3.ª ETAPA: REFUGI JOAQUIM QUESADA (CORNADOR GRAN, SÓLLER) - POLLENÇA

Del bivac del coll del Jou partim prest, al tall de claror (8'10 h.), amb la intenció d'agrupar-nos amb els del refugi, però finalment decidim no malgastar esforços i anam directament a les cases de l'Ofre (9 h.), on es troba la font de la Teula. La gent del refugi, que ens estava esperant, decideix partir també (9'10 h.) i arriba a les cases de l'Ofre (9'30 h.). Novament la situació s'havia normalitzat. Vint minuts més tard arribam al coll de l'Ofre i contem-

plam la vista del pla i de l'embassament de Cúber, amb el puig Major i la serra de la Rateta i, ja davallant, en deu minuts més, arribam a la casa de Binimorat (10'20 h.). Vorejant l'embassament de Cúber, pel camí de la dreta, que passa per damunt la presa, arribam a la carretera (11'10 h.), però la deixam molt aviat per agafar la via marcada per la canal d'EMAYA que uneix l'embassament del Gorg Blau amb el de Cúber. Quan aquesta canal travessa el camí Almallutx - la font del Prat, ens desviam per aquesta direcció (11'50 h.) i, després de passar pel coll dels Coloms, el qual separa el massís dels Tossals del massís del Massanella, arribam a la font del Prat (12'10 h.), les aigües de la qual són conduïdes per la famosa Canaleta del Massanella cap al poble de Mancor de la Vall. Després d'un descans, partim (12'35 h.) disposats a vèncer la darrera pujada important, el coll de les cases de Neu, amb el qual as-

solirem la màxima altitud de la Travesa, més de 1.150 metres. Per un espès bosc d'alzines anam guanyant altura pel comellar del Prat. Passam vora l'amagada font de les Tosses d'en Gallina i les clapas de neu es van fent presents més sovint a mesura que desapareix l'alzinar. Una vegada assolit el coll (13'35 h.), amb el cim del puig de Massanella a la dreta i la serra dels Teixos a l'esquerra, la proximitat de Lluc ens obri el camí cap a Pollença, i la nostra vista ja pot esguardar, al fons, la badia d'Alcúdia i part de la de Pollença.

La davallada cap a Lluc és lleugera però llarga. Just després del coll passam per les cases de neu i ja ben avall, per les cases de Coma Freda. A partir d'aquí anam per una ampla pista forestal, amb dreceres, cap al coll de la Batalla (14'50 h.), on ens aturam per dinar. Davant la possibilitat d'un doble itinerari, decidim optar pel de la font de l'Ermita i el coll del Pedregaret, en lloc d'apropar-nos a Lluc i anar a Binifaldó per Manut. Així que partim per la carretera (15'30 h.) i passam la barreira que duu a la font de l'Ermita (15'45 h.) i cap al coll Pelat de Binifaldó (16 h.) i, per un conjunt de laberíntics camins que acaben en una pista forestal, travessam el bosc Gran i el coll del Pedregaret i arribam a les cases de Binifaldó (16'40 h.), dedicades avui dia a esser un centre actiu d'educació ambiental. Aquí és on començam pròpiament el camí Vell Lluc - Pollença, camí tradicional, ample i còmode final de la llarga Travessa. Més envant vorejam la cara nord del puig Tomir, passant vora les cases de Muntanya, i també la del puig de Ca de Mina, per sota l'escaló de Fartàritx. Després de llargues giragonses de baixada, el camí arriba a Can Melsion, entrada de la vall d'en Marc, on passa a ser camí asfaltat. Després de passar per Son Marc i amb la Cuculla de Fartàritx com a darrer esperó de la Serra al nostre capdamunt, arribam al pi de Son Grua (18'15 h.), que ens dona l'entrada a la carretera Andratx-Pollença, però aquesta vegada marcant el quilòmetre cinc. Ja començava a quedar lluny aquell quilòmetre 110 del primer contacte amb aquesta carretera! Tres kms. d'asfalt i dos més per un camí que surt just després de Can Pontico, ens deixen a l'entrada de Pollença (19 h.). Feia cinquanta-sis hores que havíem partit d'Andratx, de les quals més de 28 eren de marxa.

Per concloure l'aventura ho celebràrem amb una cervesa a *U Club* i amb un bon sopar, els quals, juntament amb l'alegria d'haver aconseguit la meta, ens ajuden a aminorar la inevitable fatiga i esbraonament. ■

DIVULGACIÓ HISTÒRICA

LES EXPEDICIONS MALLORQUINES
A LES ILLES CANÀRIES EN EL SEGLE XIV (II)

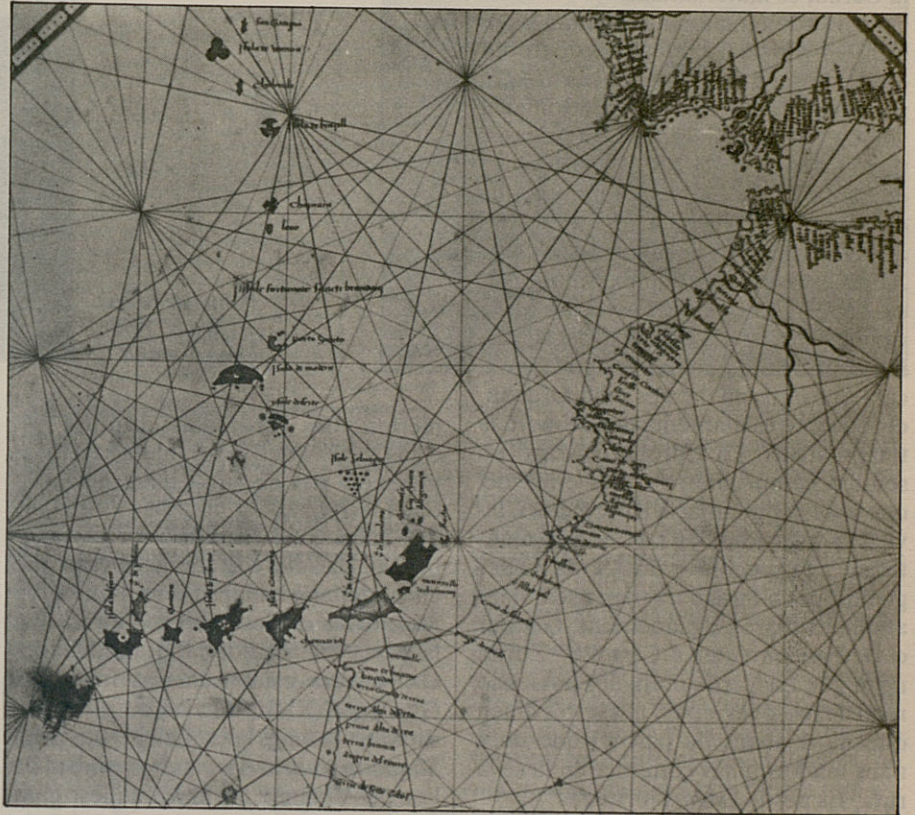
JESÚS GARCÍA MARÍN

5.-LES EXPEDICIONS
MALLORQUINES A
L'ATLÀNTIC CENTRAL

Diverses crisis limiten les relacions entre Mallorca i Gènova. La pirateria genovesa constituí un seriós perill per al tràfic illenc (1321-24) i l'amistat de 1339 (Dulcert en aquest any consigna Lancellotto) degenerarà en la guerra de 1348 (Mallorca ja torna a pertànyer a la Corona d'Aragó). Malgrat aquest canvi, Mallorca entre 1318 i 1330 (Pons/Durliat) mantingué una situació internacional gairebé paral·lela a la de Gènova i Venècia. La seva funcionalitat com a *escala*, el seu alt nivell tècnic, la seva participació en expedicions conjuntes, la presència de comerciants illencs a la Baixa Andalusia i una política institucional i econòmica favorable provocaran expedicions privades bastant regulars a les Canàries.

La primera descoberta amb seguretat (Serra Ràfols) és la de Francesc Desvalers (1342) i poc després la de Gual. El primer d'ells degué obtenir copioses ganàncies, ja que poc després, amb les seves dots d'armador, organitzà un viatge comercial a Tartària. Això no vol dir que el mateix Desvalers arribàs a les illes (M. Bonet) «*noveyament trobades*», però sí els patrons Magre i Giges a bord de *coques bayonesques*.

Sevillano i Colom, comparant les expedicions de 1342 i 1352 (Pere IV) ha posat en circulació la idea de la *conquista*, almenys en la primera, i la manca d'aquesta llavor a la segona. En realitat, Pere IV no descarta l'ocupació, quan li demana ajuda Luis de la Cerda *Príncep de la Fortuna* (protegit pel Papat), el rei encomana la proposta als «*prohòmens de la Ciutat de Mallorca per anar a conquerir las yllas noveyament atrobades*». No sabem amb certesa quan es produí aquesta ajuda (1345?), no obstant, les Canàries no constituïran un incentiu suficient perquè la Corona d'Aragó les programi com a empreses d'Estat. Encara que la forta pressió del Papat i la productivitat d'algunes *ràtzies* mantingueren les exploracions.

Costes atlàntiques del nord d'Àfrica, amb les illes Canàries (Atlas de Benicasa)

L'any 1351 a Mallorca ja es tramava alguna cosa més que un viatge. S'estava preparant un quadre de dotze aborígens iniciats a l'evangeli i al català, i d'ells degueren aprendre alguns missioners. Aquesta no era una tasca improvisada i com a mínim es necessitava, des de la captura o la compra fins a l'ensenyament, uns quants anys. Viera escriu que *enseñaron a unos niños a hablar su lengua*. Amb tot, els mallorquins no estaven tot sols en aquesta *carrera*. Wölfen ha assenyalat també aquesta *paideia* referint-se a mariners italians al servei de Portugal.

L'evangelització mallorquina no es pot plantejar a la lleugera. Abans de 1352 se sabia allò que era necessari per tal de poder organitzar-la i un any abans el Papa havia erigit el Bisbat de la Fortuna a Telde (el lloc no l'elegí Climent VI). Tal institució pervisqué per damunt dels remoguts temps i sofrí diverses injeccions de missioners (per

exemple, en els anys 70 de barcelonins). A la fi del XIV es produeix la seva desaparició (el martiri?) enllaçant quasi estructuralment amb el Bisbat de Rubicón i a la llarga amb el projecte castellà: les illes quedaren en aquest estat de *gentilitat* de la seva gent, que Fra Sosa (1678), copiant Pomponi Mela, proposava per abans de la conquesta.

Evangelitzar per conquerir? Estam davant experiències pre-colombines assajades pels aragonesos? Encara estam mancats d'informació com per afirmar o negar. No es descarta, en general, dues tipologies en els viatges. Uns serien *cavalcades* a sang i fetge al litoral africà i a les illes; uns altres, sense rebutjar un relatiu *aprovisionament*, tengueren un sentit missional i fins i tot comercial amb la petita colònia que, des de mitjans dels 50, pogué instal·lar-se (en quines condicions?) fins a la fi del segle.

Com contemplava la situació Pere

IV? La seva Confederació era massa gran com per ocupar-se d'un assumpte, encara que era conscient que les bones relacions amb la Cúria Papal podien condicionar alguns aspectes de la florida del comerç català a la Mediterrània (cinquanta anys abans el Papa havia prohibit comerciar amb Egipte, per exemple); per tant, la seva acció missional a Canàries no fou exempta de contrapartides. En aquest context, l'ajuda a l'investit papal (1344), Luis de la Cerda, es materialitzà.

La Cerda tengué una vida tan pègrina com la de Colom abans de trobar ajuda de sang reial; trespàs per tota la península cap a l'any 1303 (Bonnet), volia servir el rei del Marroc, en dessistí, fou senyor de la ciutat i del Puerto de Santa María i es casà amb una filla del llegendari Guzmán *El Bo*. A més de La Cerda i dels portuguesos, Alfons XI no estava d'acord amb la intervenció papal. Canàries pertanyia a la Mauritània Tingitana, havia exposat a Basilea el Bisbe Santamaria l'any 1437; encara que aquesta data és molt tardana, el concepte es mantenia des de molt de temps abans. La Corona d'Aragó no sembla comprometre's més enllà del que la seva diplomàcia li permetia i davant la investidura de La Cerda es mantingué a l'expectativa. La Cerda no pogué fer per a Aragó un paper semblant al que exerciren Braquemont, Gadifer o Bethencourt per a Castella? Zurita nega que La Cerda prengués possessió reial de les seves terres, uns altres diuen que morí abans de partir i que dues naus mallorquines continuaren la seva ruta. Es perdé l'*status* jurídic?

Què cercaven els mallorquins a les illes? Matèries tintòries, com l'orxella, i especialment esclaus. Ibn Haldun en els seus *Prolegòmens* esmenta el pas d'uns vaixells francs a mitjan del segle XIV (1370) que capturaren esclaus a les illes i al litoral africà, els quals vengueren al sultà del Marroc. Rumeu ha escrit que aquests francs no són francesos, sinó «homes de la frontera superior», és a dir, catalans o mallorquins. Les expedicions esclavistes foren corrents i el botí repartit o a la Baixa Andalusia, on els súbdits de la Corona d'Aragó posseïen colònies, o al Nord d'Àfrica (Tunis, el Marroc), on les relacions diplomàtiques eren generalment brillants.

El viatge de Jaume Ferrer és el més conegut d'entre els d'aquest tipus de comerç. Recollit per Cresques a l'*Atlas Català* de 1375 i amb més exactitud per Viladestes (1413), no és una gesta de la nàutica, és una expedició de rapinya que arriba al *finis aefricae*. Ferrer, potser emparentat amb una saga de cosmògrafs que acabarien determinant el

meridià de Tordesillas, capturà esclaus, peix —que segurament salà: Mallorca era rica en sal—, matèries tintòries i tal vegada or en pols. Vorejà les illes i concentrà els seus esforços al Senegal i a la zona costanera africana que els castellans batiaren amb el nom de *Mar Petita*, on desembocava un riu i on la pesca era considerable; no debades els Herrera establiren una factoria i Glas en el XVII anava amb projectes similars (només pesquers). La zona *Soudano-Sahélienne*, amb el control de l'or del Magreb, formava aquest *gran comerç* necessari que, en paraules de Vicens, hagués donat unes altres característiques al comerç català. Es posaren les bases del mateix comerç (Fall ha escrit que Mallorca és en el segle XIV un *véritable laboratoire de la recherche sur l'Afrique*), però no es traspassà l'estadi del *capitalisme aventurer*.

Els esclaus africans i els canaris eren de fàcil venda a la conca mediterrània. Les constants incursions europees foren un gravíssim problema per a les set cultures de les illes. El martiri dels mallorquins fou una conseqüència de tanta deportació que acabà amb fortes i intolerants xenofòbies. Mil·lares ha descrit els *guanxes* (avui no s'utilitza genèricament aquest terme) com una «raça envilida per l'esclavitud». La caça de l'home degué augmentar amb el tres-cents. Quan els senyors de les illes menors s'institueixen, fundaran torres-factories on concentraran tals productes. Moltes vegades pagaren un delme a l'Església amb la venda d'esclaus i alguns castellans com Pedro de Vera, Beatriz de Bobadilla o Hernán

Poblat de coves artificials. Telde. Gran Canària.

Peraza varen estar implicats en tèrbols negocis. L'operació més memoriada i ignominiosa és la venda de cent indígenes de La Gomera per Peraza. Allò li costà la vida i el rei Ferran manà obrir un expedient sobre aquests esclaus que arribaren a Mallorca (Rosselló Vaquer): «*investigació de tot los canaris*». La Corona i la Cúria (ambdues a través de Juan Frías) estaven en contra de l'esclavitud; en el cas de Castella, com a mínim abans de 1465; nogensmenys, ambdues institucions estaven manques de mitjans per controlar el problema (despoblació?). El mateix Espinosa protestà sense conèixer Las Casas. De totes maneres, esclaus canaris es trobaren repartits per tota la Baixa Andalusia, al Regne de València i algun a Mallorca. Els que mataren Peraza, que si eren esclavitzables segons la Corona, varen estar a punt d'arribar fins a Mallorca i tal fet s'utilitzà més d'una vegada com a salconduit.

Després de la conquesta castellana i de la creació d'un marc institucional (Real Audiencia l'any 1526), més que extreure, importaran esclaus, com es dedueix dels valuosos treballs de M. Lobo; per a aquest fet hi ha dos desencadenants: la proliferació dels ingenis sucres i la necessitat de mà d'obra servil (negres, moriscos, moros..., 10.000 per al segle XVI).

6.—UN ASSENTAMENT MALLORQUÍ?

Les fonts que es tenen sobre aquest tema procedeixen dels cronistes canaris. Des de Bontier a Viera l'*assenta-*

ment és ple de conjectures. Abreu assegura l'existència d'una tradició oral interna (a Gran Canària) que encara pogué captar l'any 1632, però aquesta «tradició» sembla que correu per la Baixa Andalusia entre els mariners. La informació sobre l'assentament mallorquí (també català) passa per dos punts: l'un és Sevilla i l'altre són les fonts franciscanes.

Sevilla és el lloc on Bontier i Le Verrier es documentaren sobre el passat expedicionari cap a les illes. L'autor del *Libro del Conocimiento* (1348-50?) és un franciscà de Sevilla; algú ha escrit que Bontier també era un franciscà de San Jovin de Marne. Però aquestes fonts encara tengueren uns altres mitjans de difusió. Franciscà era el primer bisbe de Rubicón, Alonso de Sanlúcar, com alguns bisbes de Telde (Bonanatus —1378—) i segons els *cronistes franciscans* els mallorquins enviaren missioners d'aquest orde per donar via lliure més tard la Diòcesi de Rubicón als franciscans andalusos. Per tant, aquesta tradició oral a què es refereix Abreu es mantingué per raons ideològiques; les cròniques també són enganyoses. Le Verrier posà molt de la seva collita i Gadifer no va sortir tan ben parat com Bethencourt.

La contínua presència dels franciscans i la dependència diocesana de Sevilla catalitzà i mitificà la presència d'un assentament mallorquí a les illes en el qual, òbviament, primària l'evangelització i no altres activitats menys decoroses.

L'expedició que instal·là els tretze franciscans (uns altres autors esmenten agustins...) sortí cap a mitjan segle XIV i fou conseqüència de diversos viatges oficials. Un d'ells, gairebé amb tota seguretat, és el de 1352. Els detalls que ens han confiat els cronistes són a la vora de la llegenda. En un començament, els mallorquins no són sempre una unitat, a vegades és un gentilici que sobrepassa una simple nacionalitat i es concreta en *europèus-cristians*. En resum, dues naus arribaren a les platges de Gran Canària, on foren capturats pels indígenes i repartits per l'illa; amb el temps, degueren d'aconseguir graus de llibertat *vigilada* i desenvoluparen una activitat comercial-artesanal de la qual ignoram els límits, i possiblement sostingueren i serviren de base d'operacions a més d'un cristià necessitat.

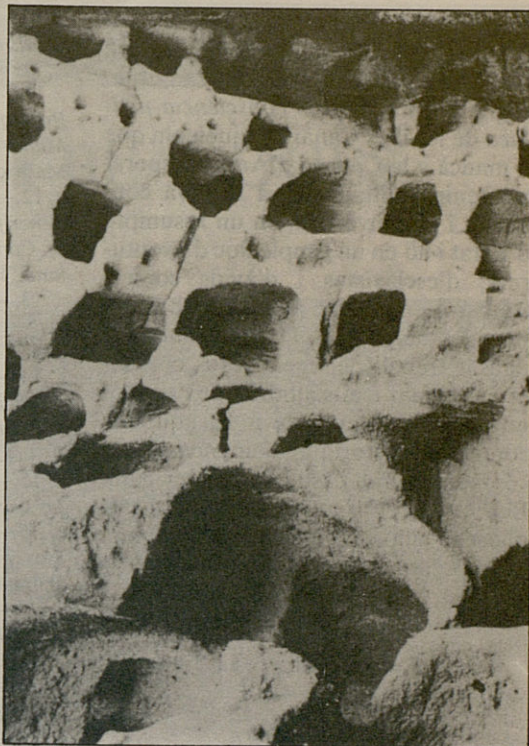
S'especula amb tres centres: Telde, Agaete i Gando. Probablement aconseguiren un estat d'autonomia com el que assolí Herrera quan fundà la torrasa d'Añaza i comercià amb els indígenes. Marín y Cubas diu que desenvoluparen una activitat comercial des d'Agaete i des d'allà es ramificava un

comerç *entre illetes* o a la zona més restringida del Puerto de la Luz actual. Mantingueren un comerç —acumulatiu— interior que fou profitós per a ells per als dos regnes de Gran Canària i tendrien atesos amb esment els *faicanes* o guies religiosos.

L'assentament, més que un pont de conquesta pogué ser una factoria que contenia totes les necessitats de la comunitat i no descartava l'evangelització d'aquells indígenes que, per la seva religió natural, no oferien gaires problemes. Tampoc no es prohibí l'ensenyament (encara que no hi ha acord entre els crítics sobre la veracitat de la teoria *tecnològica*).

Pels cronistes sabem que les més desimboltes foren les tècniques de la construcció (assentament) *labrar palos y piedras con picaderas, utilizaron colores* (abundància de plantes tintòries), tallaren més d'una *ymagen antigua* (la relació entre els mallorquins i La Candelaria a Tenerife no s'ha refutat definitivament). Si no construïren un agradable assentament, rehabilitaren coves al seu gust; aquesta suposició és més punible comptant que l'arqueologia no ha donat un resultat positiu sobre les construccions. Completaven el conjunt dues ermites els fins de les quals sobrepassarien les necessitats de la comunitat i dels navegants que solcaven aquelles aigües i acollirien els indígenes convertits (Almogaren).

Això no obstant, ni Millares ni els quasi coetanis Berthelot, Rejón i Vera trobaren deixalles d'aquesta pretesa comunitat; encara que consegüentment baratassin aquesta laboriositat

Graner de Valerón.
Gran Canària.

edificia en un *modus vivendi* de coves, tal vegada no utilitzaren aquesta pedra seca que tant admirava Viera a Lanzarote o Fuerteventura.

Prosperà la comunitat? Laics i religiosos hi romangueràn, segons les fonts, durant quaranta anys. Ara bé, a la fi del XIV la comunitat arribà a un trist final.

Les causes ens acosten a les abundoses expedicions esclavistes dels 70-80-90 i també hi ha la possibilitat que un brot epidèmic afectàs els indígenes (no necessàriament la Pesta Negra que assolí Europa, ans qualsevol malaltia a la qual no fossin immunes), o un malestar dels *faicanes*. Aquests factors, o alguns d'ells, determinaren el martiri (Ladero el situa l'any 1393). Aquest martiri no fou del tot injustificat, la llegenda recollida per Marín y Cubas mostra els mallorquins (els assentats?, una altra expedició? europeus?) com a impius que robaren donzelles de la Casa de les Maguas (esclavisme?).

Ensenyaren als indígenes —occidentalitzaren—? Hernández Perera assenyala que s'han trobat trossos de plats i eines gòtics (final del segle XIII - començament del segle XIV) d'origen mallorquí devora ceràmica indígena aliena a tota influència balear. Si això és verídric, la investigació ha pres un bon camí. Encara que la idea d'una transmissió tècnica és avui dia molt discutida.

7.—CONCLUSIÓ

A final del segle XIV acaba la presència (medieval) mallorquina-catalana a les Canàries, es tanca una etapa

que tendria una relativa continuïtat (per exemple, el cas de Rafael Fonte estudiat per Aznar). Castella a mitjan segle XV havia pres consciència jurídica de les illes Canàries, quelcom que li mancà a la Corona d'Aragó; esperaria temps millors per a la seva conquesta i la convertiria en un assumpte d'Estat i no en un simple lloc d'aventurers, d'esclavistes i d'àvids comerciants, o en un lloc per treure contrapartides del Papat. D'altra banda, el pausat treball dels genovesos començava a donar fruits alhora que l'economia catalana es colapsava. En aquestes condicions històriques comença el procés estructural castellà (primer amb Bethencourt). En una altra ocasió ampliarem allò que Vicens denominà «fracàs català a l'Atlàntic Central». ■

Aquest dos articles han estat traduïts al català per Miquel Flaquer.

BIBLIOGRAFIA

A la Biblioteca Municipal de Santa Cruz de Tenerife, vaig consultar el fons de Ms., gairebé tot còpies de l'erudit Francisco María de León. D'aquesta valuosa sèrie extraiem pràcticament totes les referències als cronistes: Marín y Cubas, *Historia de la conquista de las siete Yslas Canarias*, 1632; Antonio de Viana, *el esquiife isleño, Antigüedades de las Yslas Afortunadas*, 1604; Castillo Ruiz Vergara, *Descripción histórica y geográfica de las Yslas Canarias*, 1737 i el valuós treball d'Antonio Porlier, *Disertación histórica sobre la época del primer descubrimiento*, Madrid, 7 de setembre de 1755.

IMPRESOS

- 1.—Alcalá Galiano, Pelayo: *Santa Cruz de la Mar Pequeña*. Madrid, 1900.
- 2.—Aznar Vallejo, Eduardo: *La integración de las Islas Canarias a la Corona de Castilla (1478-1526)*. Univ. Sevilla - La Laguna, 1983.
- 3.—Berthelot, Sabino: *Etimología y anales de la conquista de las islas Canarias*. Santa Cruz de Tenerife, 1978.
- 4.—Blanco, Joaquín: *Breve noticia histórica de las islas Canarias*. Las Palmas, 1957.
- 5.—Bonet, Miguel: *Expediciones de Mallorca a las islas Canarias*. BSAL, Palma, 1986.
- 6.—Bonnet Reverón, Buenaventura: *D. Luis de la Cerda. Príncipe de la Fortuna*. El Museo Canario, 1958-59.
- 7.—Bremón y Cabello, J. M.: *Bosquejo histórico y descriptivo de las islas Canarias*. Madrid, 1847.
- 8.—Cateura Bennasser, Pedro: *Notas sobre las relaciones entre Mallorca y el Reino de Granada en la década 1339-1349*. BSAL, Palma, 1976.
- 9.—Del Treppo, Mario: *Els mercaders catalans i l'expansió de la Corona catalano-aragonesa al segle XV*. Barcelona, 1976.

10.—De la Rosa Olivera, Leopoldo: *Estudios históricos sobre las Canarias Orientales*. Las Palmas, 1978.

11.—Durliat, Marcel / Pons i Marqués: *Recerques sobre el moviment del Port de Mallorca a la primera meitat del segle XIV*. Madrid, 1959.

12.—Espinosa, Alonso: *The guanches of Tenerife the origin and miracles of our lady of Candelaria with a description of the island*. The Hakluyt Society, 1907.

13.—Fall Yoro, K.: *L'Afrique a la naissance de la cartographie moderne*. Paris, 1982.

14.—Ferrando, Roberto: *Los cosmógrafos Ferrer y la determinación del meridiano de Tordesillas*. VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, València, 1967.

15.—Glas, George: *Descripción de las Islas Canarias (1764)*. La Laguna, 1976.

16.—Ladero Quesada, Miguel Angel: *Los primeros europeos en Canarias*. Las Palmas, 1979.

17.—Lobo Carrera, Miguel: *La esclavitud en las Canarias Orientales en el siglo XVI*. Gran Canaria, 1982.

18.—Llompert, Gabriel: *Personajes mallorquines del «Trescientos» canario*. Anuario de Estudios Atlánticos, n.º 19. Madrid - Las Palmas, 1973.

19.—Martínez Campos, Carlos: *Canarias en la brecha*. Las Palmas, 1953.

20.—Masiá de Ros, Angeles: *La Corona de Aragón y los Estrechos del Norte de África*. Barcelona, 1951.

21.—Montero, Juan: *Historia militar de las Islas Canarias*. Santa Cruz de Tenerife, 1846.

22.—Pérez Voiturez, Antonio: *Problemas jurídicos internacionales de la conquista de las Islas Canarias*. La Laguna, 1958.

23.—Rosselló Vaquer, Ramon: *Relaciones entre Mallorca i Canàries a l'Edat Mitjana*. Felanitx, 1981.

24.—Rumeu de Armas, Antonio: *La reivindicación por la Corona de Castilla del derecho de conquista sobre las Canarias Mayores*. Hidalguía, Madrid, 1959.

—*El Obispado de Telde*. Las Palmas, 1960.

—*Piratería y ataques navales contra las islas Canarias*. CSIC, Madrid, 1947.

—*España en el Africa Atlántica*. Madrid, 1956.

—*Mallorquines en el Atlántico*. La Laguna, 1943.

25.—Serra Ràfols, Elías: *Más sobre los viajes catalano-mallorquines a las Canarias*. Facult. Filosof. La Laguna, 1943.

26.—Sevillano Colom: *Mallorca y Canarias*. Hispania, n.º 120.

27.—Sosa, José: *Topografía de Gran Canaria (1678)*. Santa Cruz de Tenerife, 1943.

28.—Vernet-Ginés: *The Maghreb Chart*. Imago Mundi, n.º XVI. Amsterdam, 1962.

29.—Vicéns Vives / Suárez Fernández / Carrère, Claude: *La economía de los países de la Corona de Aragón en la Baja Edad Media*. VI C.H.C.A. Madrid, 1959.

30.—Viera y Clavijo, José: *Historia de Canarias*. Goya Ediciones, 1950.

31.—Wangüemert y Poggio: *Influencia del evangelio en la conquista de Canarias*. Madrid, 1909.

32.—Wölfen: *Estudios Canarios*. H. Norwak, 1980. Burgfried-Verlag. Halleim.

LA MOGUDA PLANETÀRIA

EL COMETA ÉS LLUNY

ANTONI GINARD

L'any del Halley s'ha acabat i ja no li veuen la cua. Fa devers un any, Xile era una de les zones privilegiades per poder observar-lo en directe. Aleshores nombrosos xilens aprofitaren l'avençesa i cantaven una cançó que, entre l'esperança i la desesperació, deia així *Halley, hermano, llévate al tirano*. Era una cançó.

Al llarg d'un any —un més— manifestacions populars, vagues generals, condemnes internacionals, segrests i, fins i tot, un atemptat espectacular no aconseguiren res de res. Mentrestant es complien tretze anys d'un cop d'estat escandalós. La repressió continua: fa poc que sembla que és més legal que la policia actui amb major llibertat d'acció repressiva i menor grau de culpabilitat.

Contradictòriament, per Cap d'Any el general Pinochet anunciava que no renovaria l'estat de setge permanent, que suspendria en part —sempre amb excepcions— la pena d'exili i que els primers mesos del 1987 es promulgaria una llei (?) sobre partits polítics, els quals no podran ser «marxistes». Tot s'ha de fer dintre d'un ordre.

S'ha dit que les —encara possibles, no segures— mesures de caràcter suavitzador potser que es lliguin a la propera visita del Papa a Xile el mes d'abril, com un bon motiu per rentar la cara al règim militar. Però, les mesures de repressió i de cosmètica no solss són un acte irreflexiu d'un dictador foll depressiu, que dorm de dret i que té un cervell de cagarada de mosca. També es pot pensar que ho són de tota una estructura de poder (que sol estar *atado i bien atado*) que, per si vengués el mal temps, començaria a preparar-se un paraigües com el de *punto final* que ha emparat els tirans del mateix gremi a Uruguai i l'Argentina.

Pel que es veu, l'astrologia té poc a fer contra la tirania. I amb mesures com les del *12 de febrero* (faci's memòria o consulta de la història recent de l'Estat espanyol) és ben segur que la democràcia real no arribarà a la trinxera de Xile ni en 75 anys més d'espera. ■

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

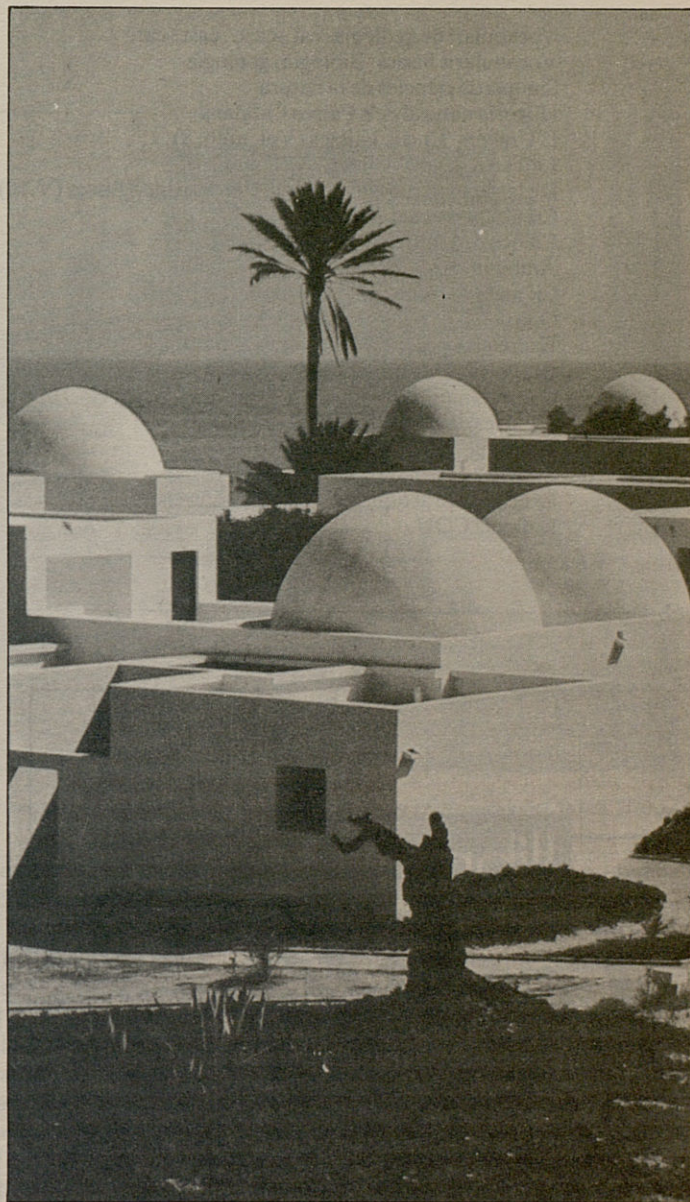
EL PORT DE LES SIS BOLLES BLANQUES

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Una de les rondalles més suggestives de l'aplec que féu Mossèn Alcover és la que porta per títol *Es Port de Sa Cibolla Blanca* i que situa part de l'acció a una ciutat costanera que és alhora mercat d'esclaus. Els interrogants que podem plantejar són dos: Per què *cibolla* en lloc de *ceba* o *ceballot*? Per què aquest barbarisme o castellanisme? I pensa que pensa un pot aventurar una hipòtesi més, tot considerant que rere qualsevol llegenda o rondalla hi pugui haver quelcom de fons real. I donat que la rondalla anava de boca en boca. No seria aquesta una mala transcripció? Certament, per als nostres mariners, existí, segons la nostra hipòtesi, el *port de les sis bolles blanques*, referència a les voltes de sis mesquides de la ciutat d'Alexandria, a la costa d'Egipte; punt que freqüentaven els nostres mercaders i navegants tot al llarg de l'Edat Mitjana i ben sovint, en temps posteriors. Així, no és d'estranyar que, el 13 de juliol de 1380, els jurats i prohoms de Mallorca demanessin al rei el privilegi de poder embarcar mercaderies i altres béns en *les naus qui naveguen en Alexandria*; és a dir, d'aquelles coques i altres embarcacions que tradicionalment es desplaçaven a les terres d'Egipte i del Soldà de Babilònia, sense haver de pagar uns drets excessius que havien fet impossible, per un temps, tal tràfic. Diu, per tant, cert document de l'època, recollit un dia per Antoni Pons: *...que totes e senegles naus... puxen navegar franquement sens embarc e licencia e sens tota carta, letra e albara del senyor rey o de sos succedors e altres en nom lur en Alexandria e en qualsevol altres parts, terre e locs sotmeses al soldà de Babilònia...*

Malte-Brun, el famós geògraf de començament de segle XIX, fa la descripció d'Alexandria dient que es tracta d'una població en decadència demogràfica, de cases blanques, belles mesquides, antigues fortificacions, esplèndids palaus, carrerons tortuosos i medievals, on caldria destacar-hi encara aleshores el seu caràcter de punt de trobada de mercaders i d'arribada de vaixells, tants de pals de vaixell *com agulles de cap blanc té un coixinet de brodador...* Dos productes eren tradicionalment embarcats cap a Alexandria: Es-

Bolles o voltes blanques com aquestes, tan comunes a l'arquitectura musulmana, podrien haver estat la causa d'uns senyals d'identitat per a la població medieval d'Alexandria

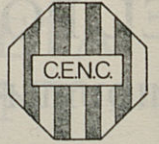

clus i cebes... Cebes?. Efectivament. Fama tenien les *cebes* i *ceballots* d'Egipte a més d'altres productes com les olives, cotó, sedes, arròs i opi de Said... tots aquests, exportats als ports occidentals de la Mediterrània, dels quals Mallorca era creuer i punt de distribució. Tot això ens fa pensar que aquelles *sis bolles blanques* podrien haver estat molt bé, com ja hem dit abans, voltes de mesquida, visibles des de la mar i els vaixells, tot eixint blanques i relluents d'entre fortificacions i muralles. Per altra banda, la ciutat d'Alexandria era benvolguda per els

mariners com a pàtria de Santa Catalina, patrona dels nostres homes de mar, que tenia un bell santuari al Port de Sóller, on s'amuntegaven ex-vots dels navegants i que encara avui podeu veure present en un dels nostres edificis medievals i gòtics més representatius. Entre la valuosa estatuària de pedra que orna els caires de la Llotja, de Palma, hi podeu descobrir una bella imatge de Santa Catalina d'Alexandria, famós port dels ports dels temps pretèrits des que hi fos bastit aquell monumental far que es compta entre les set meravelles del món antic. ■

BIBLIOGRAFIA PER A L'ENSENYAMENT EN CATALÀ

CIÈNCIES NATURALS

curs	títol	llibre	editorial	autor
—	Vocabulari de geologia, cat.-cast., cast.-cat.	Voc	Inst. Cat. d'Hist. Nat.	M. Inglès i altres
—	Vocabularis bàsics: Biologia, geologia	Voc	Acad. C. Méd. Cat/Bal	—
—	Sinopsi de ciències de la natura	Voc	Col. Doct. i Ll. Barna.	R. M. Santa Eulàlia i altres
—	Història natural dels Països Catalans	Cons	—	Dir.: R. Folch i Guillén
—	L'Univers. Encic. Ulisses (Vol. núm. 8)	Cons	Ulisses	—
—	La Terra. Encic. Ulisses (Vol. núm. 9)	Cons	Ulisses	—
—	De la vida microbiana a la consciència. Enc. Ulisses (V.10)	Cons	Ulisses	—
1	Ciències de la natura	Text	Sr. Vives	J. Vives
1	Ciències naturals	Text	Teide	F. Martínez i altres
1	Àmbit	Text	Barcanova	J. Cuello i altres
1	Ciències naturals	Text	Luis Vives	E. Díez de Miguel
1	Oiko	Text	Vicens Vives	A. Llerena i altres
1	Exercicis i pràctiques de ciències naturals	Exer	Edicions del Mall	J. Cambra
1	Els volcans olotins i el seu paisatge	Cons	Serpa	J. M. Mallarach
1	Ciències naturals	Text	Luis Vives	E. Díez de Miguel
1	Ciències de la natura	Text	—	R. M. Santa Eulàlia i altres
1/3	Pràctiques d'alimentació i nutrició	Exer	—	R. M. Ametller i altres
3	Ciències de la natura	Text	Sr. Vives	J. Vives i altres
3	Exercicis i pràctiques de ciències naturals	Exer	Edicions del Mall	J. Cambra
COU	Biologia COU	Text	—	R. M. Santa Eulàlia i altres

A cura de Joan Melià

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 Tel. 72 14 66
Ciutat de Mallorca

FAJAS REINA
José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona

corseteria

J. Masdeu
Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

NOTES D'EDUCACIÓ

REFLEXIONS DIDÀCTIQUES
ENTORN DE LA LLENGUA (I)

QUÈ FEIM AMB LES INTERFERÈNCIES A L'ESCOLA?

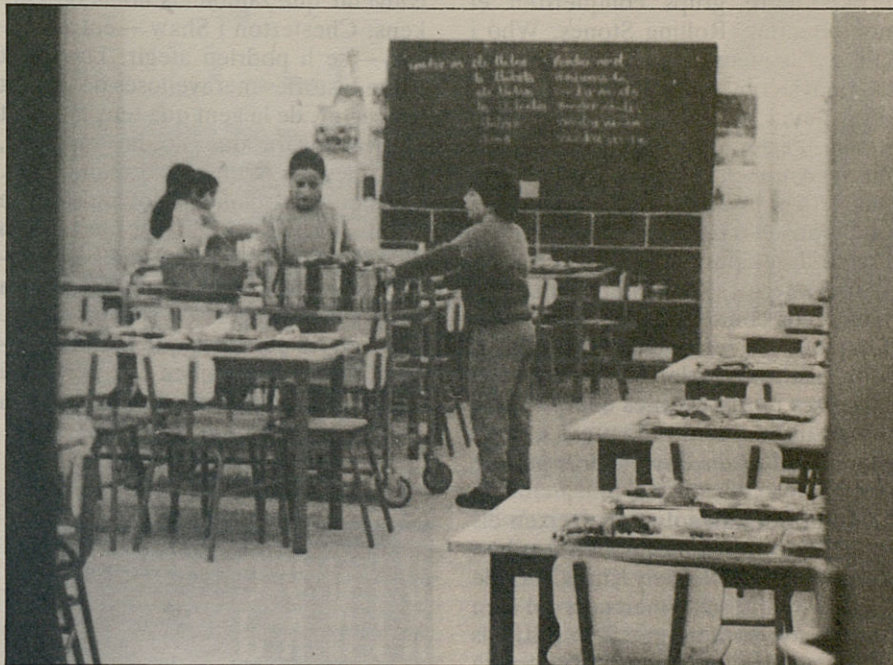
RAMON BASSA

En aquesta secció, durant una sèrie de setmanes, voldriem plantejar algunes qüestions relacionades amb l'ensenyament de la llengua catalana a l'escola. La finalitat d'aquestes reflexions no vol ser donar o trobar solucions, sinó pensar conjuntament amb els lectors al voltant d'un aspecte didàctic concret; altres vegades podria ser exposar l'estat actual d'una qüestió o problema concret amb el qual ens trobam dins el camp de la didàctica de la llengua. Totes les suggerències i reflexions raonades que aportin llum a aquestes qüestions seran, per tant, molt ben rebudes.

Avui voldríem encetar el tema de les interferències. Les interferències d'una llengua sobre una altra —fins i tot d'un dialecte sobre un altre— que poden abastar diversos camps o aspectes de la llengua, tant oral com escrita.

Si cerquem a la GEC (Gran Enciclopèdia Catalana) el significat d'interferència, veurem que no hi ha cap esment o definició concrets referits al camp lingüístic, sinó només a l'electrònic/telecomunicatiu i al de la física, i ens ve a dir que és: *En un sistema de transmissió, recepció o enregistrament d'informació, qualsevol transferència d'energia provinent d'altres fonts que provoca una pertorbació en aquella informació.* De totes les maneres, ja ens és útil aquesta definició. Les característiques principals són: 1) que prové d'una altra font, 2) que provoca una pertorbació, 3) que és una transferència.

Aquesta pertorbació exterior a la llengua com és una interferència pot ser sobre alguna part concreta d'aquesta llengua, així, si es dona a nivell fonològic, serà una *interferència fonològica o fonètica*: és el cas que ens comença a passar a Mallorca amb el fonema [v], que és progressivament desplaçat entre la gent jove pel fonema [b], i així ja podem sentir: «bine», «me'n baig a beure una pel·lícula»; quan la nostra parla ens permet distingir entre: veure/beure, vuit/buit, vena/bena, vaga/baga. Però el més greu és que aquest tret fonològic característic de les illes Balears, part del País Valencià i el Camp de Tarragona es perdi o,

L'escola no ha de ser un cau per a l'acció de la interferència (Foto arxiu «Última Hora»)

cosa que és pitjor, que sigui substituït per una pertorbació exterior: la de la llengua castellana.

El fenomen de la interferència fonològica es podria estendre perillosament a altres fonemes: [j] per [ll], o sigui dir «juna» en lloc de «lluna», o com en el cas de Sóller, segurament per influència de la llengua francesa, on és molt corrent sentir «iuna» per «lluna»: aquí la substitució és de [ll] per [i], tot i que no és un cas de iodització (com quan deim «ui» encara que s'escriu «ull»). Un cas extrem de substitució de fonemes seria el parlar *apitxat* d'una part del País Valencià.

Aquests fenòmens d'interferències fonològiques haurien d'esser tenguts en compte a l'escola i corregits. El mestre, com tota persona que parla en públic i que es converteix en un model emissor, hauria de pronunciar adequadament tots el fonemes de la llengua catalana i tenir cura d'aquestes interferències, sense confondre-les amb els defectes individuals de pronúncia que poden tenir l'assessorament tècnic del logopeda, si escau. Per tant, l'oïda i la pronúncia són dos aspectes a treballar amb els infants a l'escola, i també a casa. ■

7 setmanari
de Llevant

Subscripcions i informació: Passeig Ferrocarril, 1. Tel. 55 03 28. Manacor.

ROCK AL VOLTANT DEL MIRALL

THE KINKS - *THINK VISUAL*, 1986

(LONDON - POLYGRAM)

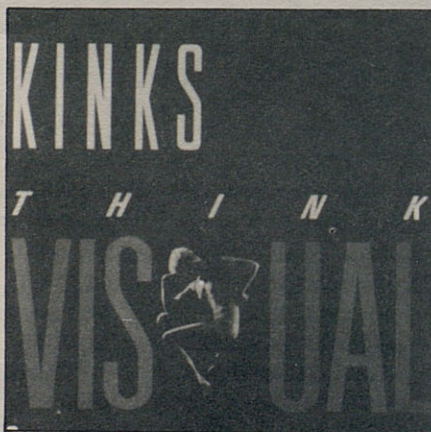
MATEU ENSENYAT

Fa molt de temps, sortint d'Anglaterra, quatre grups conqueriren el món: Beatles, Rolling Stones, Who i Kinks. Els menys comercials, i també els menys comercialitzables, foren els últims; avui, després de la desfeta dels Stones, l'estendard resta en les seves mans. Amb el nom de Ray Davies Quartette començaren la seva odissea cap a l'any 1963. Ja des del seu primer disc de llarga durada es donaren a conèixer; la crítica especialitzada i autoritzada ens conta que una cançó seva, *You really got me*, fou el primer heavy de la història. Parlar de la resta dels seus discs requereix més energia de la que jo dispòs, si no m'entens escolta *Till the end of the day* i sabràs perquè ho dic.

Es diu que tan sols s'avorreixen els estúpids, jo per si de cas, tenc un bon recurs per evitar-ho: els Kinks. Des de la meua infantesa formen part del meu món, ara jo som un poc més vell, ells segueixen sent qui eren. Aquest serà sens dubte un bon any, no podia començar millor; els qui esperàvem una nova manifestació del geni dels germans Davies tinguérem un deliciós aperitiu amb *Quiet life*, la magnífica cançó que interpretà Ray a *Absolute beginners*. Però no bastava, era massa poc. Arribà finalment *Think visual*, el darrer treball dels anglesos irreductibles. Ray Davies, veu, guitarra, composició. Dave Davies, guitarra, veu. Mick Avory, bateria a una cançó. Bob Henrit bateria a les altres. Ian Gibbons, teclats. Jim Rodford, baix. D'aquesta gent hom pot esperar-ho tot, certament això és el que passa amb el disc, hi ha de tot. El primer cop que l'escoltes no succeeix quasi res; després, lentament, la música i la veu t'obren les portes del paradís; cançons per botar, per ballar d'aferrat, cançons d'amor, cançons de guerra, cançons iròniques, tristes, satíriques, divertides: els Kinks.

Lennon, Jagger, Townshend i Davies sempre han renegat de la intel·ligència; tan sols (tan sols?) s'han autoconsiderat com uns senzills músics de rock and roll. Malgrat el que ells mateixos diguin, no ens enganen. Als anys seixanta es comentava que Ray Davies

era el Balzac del rock, avui s'hauria de convenir que també els noms de Dickens, Chesterton i Shaw —entre d'altres— se li podrien afegir. Davies et conta històries meravelloses de la gent del carrer, de la gent que tens al costat i que, encara que no ho sàpigues, s'anomenen Arthur, Norman, Lola. Cròniques i romanços d'oficinistes, de vagabunds, d'obriers que es lleven d'hora, de desenfeinats i, també, de senyors rics. A la seva nau supersònica no hi ha passatgers de segona classe. Parla de les persones que lluiten i perden i ho fa deixant ben clar per a qui són les seves simpaties. Realment, et fa

creure que estàs fet de la mateixa pasta dels déus. Quan tothom es lamentava pel fracàs del 68, Ray deia *em compraré un revòlver per mantenir la policia a retxa*. Ha plogut molt de llavors ençà, però segueix igual, no vol al matí *qualque policia de gatell ansiós*, no vol acotar el cap davant la *gent vestida de gris*. Com pots veure, Davies és una mica massa fort, ja m'entens; després d'observar els nivells de putrefacció pública que hem assolit a ca nostra, és d'agrair que en cara quedin individus així. Tal vegada el seu secret és que pertany al signe de gèminis com Dylan, Marilyn i John Dillinger.

En l'aspecte formal, *Think visual* és una continuació i ampliació de l'anterior treball *Word of mouth*, música «modernitzada» que fuig d'elaboracions tipus *Misfits* o *Low budget*. Cada cançó és una sorpresa d'orquestració i composició, una sorpresa i un prodigi. Utilitzen el mateix instrumental, si fa o no fa, que la resta de grups, però, a diferència d'aquests, creen coses esplèndides: *Lost and found*, *Working at the factory*, *Killing time...* Rodford s'encarrega de donar marxa o de suavitzar el desgavell; Gibbons es llueix amb els teclats; Arroy i Henrit deixen en ridícul qualsevol caixa de ritmes; Ray i Dave continuen demostrant el que es pot fer amb les guitarres i amb la veu. Igual que a l'anterior disc, un parell de peces les firma un inspirat Dave. De la producció, com és habitual, se n'ocupa Ray, sap el que vol. Edita el disc London Records, la nova casa dels Kinks després d'haver deixat Arista; els nous editors han tengut el bon gust, ja era hora!, de publicar les lletres. Dissenyà l'estoig Icon (un dia parlarem de les carpetes dels Kinks).

El que has llegit és una petita ressenya sobre uns músics que ja han esdevingut clàssics. Podia continuar escrivint, però val més escoltar-los. Quan començava la dècada passada, Ray cantà:

Que es quedin tots els seus brillants escriptors moderns.

Em quedo amb William Shakespeare.

Que es quedin tots els seus brillants pintors moderns.

Em quedo amb Rembrandt. Tiziano, Da Vinci i Gainsborough.

Avui, setze anys després, a més d'alabar-li el gust, solament cal afegir: que es quedin tots els seus brillants músics moderns, em quedo amb els Kinks. ■

P.D.: Sabies que actuaren a Palma el 17 de juliol de 1966 al *Coliseo Balear* juntament amb «The Exotics», «The Trixtons», «Los Beta Quartet», «Four Winds», «Grupo 15» i «Los 5 del Este»?

CINEMA

«WERTHER» O L'EL·LIPSI

MANUEL-CLAUDI SANTOS

Supòs que, juntament amb la fantasia de la violació, la fantasia que un home se suïcidi per amor deu ser la més escampada entre les dones. Tal vegada, aquesta és una de les raons de l'èxit que ha tengut la darrera pel·lícula de Pilar Miró entre un públic femení fidel. Els ulls enrogits dels espectadors —i no únicament femenins— quan s'encenen els llums de la sala, així com la constant activitat dels mocadors durant la projecció són bona mostra del que dic. I es tracta d'un elogi, perquè aquest *Werther* és el primer film de la directora que aconsegueix un perfecte enllaç entre els propòsits inicials i els resultats finals. Efectivament, el cinema de Pilar Miró sempre m'havia semblat «gèlid», distant en dues direccions: cap als seus personatges i cap a l'espectador. En el primer cas, les dues primeres pel·lícules —*La petició* i *El crimen de Cuenca*— són ben representatives, ja que filmava amb la mateixa fredor gairebé entomològica les escenes de llit suposadament apassionades de *La petició* com les escenes de tortura d'*El crimen de Cuenca*. Per descomptat, aquest distanciament no tenia res a veure amb el famós distanciament brechtian. En el cas de *Gary Cooper que estás en los cielos* i *Hablamos esta noche*, el procés era semblant, però mentre la directora intentava un acostament comprensiu als seus personatges, uns guions més aviat fluïxos i de construcció difícilment impediend que l'espectador —almanco és el meu cas— se sentís plenament involucrat en les històries. I Pilar Miró ho intentava per tots els mitjans, fins i tot els més poc honests com és la filmació en directe d'una operació a cor obert a *Gary Cooper...*, amb la qual cosa cercava una identificació amb la protagonista i amb els aspectes autobiogràfics que hi abocava.

Afortunadament, *Werther* està despullada de tots aquests errors i excessos. La pel·lícula traspua una intensitat desconeguda en la seva filmografia anterior. La proposta no era fàcil, sinó que, ben al contrari, es trobava plagada de trampes que ha sabut esquivar amb intel·ligència. Per començar, es tracta de l'adaptació lliure de la novel·la de Johann W. Goethe *Les tribulacions del jove Werther*, un clàssic del romanticisme alemany inspirat per

Eusebio Poncela un dels protagonistes del film

l'amor que l'autor va sentir per Charlotte Buff. De l'obra original, però, a part del nom d'alguns personatges —del protagonista masculí mai no en sabrem el nom— i de moltes situacions, així com de l'esquema bàsic, n'agafa una concepció general que podríem denominar filosòfica, una determinada visió de les relacions personals. I juga fort: els amants no són joves nets esbojarrats, sinó una metgessa i un professor de grec madurs; l'època no és finals del segle XVIII (la novel·la és de 1774), sinó finals del segle XX; tampoc no passa a Alemanya, sinó a Espanya, a Cantàbria. Tots aquests elements que haurien pogut ser un llast insalvable, Pilar Miró els duu endavant gràcies a la convicció com està escrit el guió i a unes imatges de força indubtable. Una força que, ben al contrari d'allò que es podria imaginar, no prové d'apassionaments estridents i fora de to, sinó de la contenció i de l'el·lipsi en la mostració dels sentiments (hi ha una magnífica feina interpretativa d'Eusebio Poncela i de Mercè Sampietro). És la cara oposada de la fredor que esmentava anteriorment: les mirades entre els personatges —des del primer moment, professor i alumna es reconeixen a través dels ulls, els amants es miren com si volguessin descobrir-se l'ànima, sense oblidar el predomini absolut del color blau en els ulls dels protagonistes—, les mans —el primer contacte fugaç dels amants, la mà tremolosa de l'alumna del col·legi que tanca un bolígraf—, els colors boirosos dels paisatges, la música ben adaptada a l'acció de l'òpera de Jules Massenet... tot remet a un ro-

manticisme contracorrent que en cap moment no se li escapa a la directora. Escenes tan perilloses cinematogràficament com la visita del protagonista a l'hospital on fa feina Carlota, o la del suïcidi, estan solucionades amb una estudiadíssima planificació i una capacitat de concisió poc habituals.

La pel·lícula assoleix un magnífic equilibri entre l'emoció i la contenció a través de l'el·lipsi. L'exemple més clar el trobam en la primera nit d'amor dels amants, resolta amb les imatges del mercat del poble. Tot passa amb fluïdesa. Un encertat tractament del pas del temps pel successiu encavallament d'imatges, elimina qualsevol element marginal a la història que es narra. Fins i tot el suïcidi, probablement l'aspecte que més tinta ha fet vessar i farà vessar sobre la versemblança o no del final, es presenta com una conseqüència lògica del procés evolutiu del personatge central, gairebé el seu destí inevitable. Tot al seu voltant té presagis de suïcidi: el cementeri del començament on es troba enterrat son pare, la pistola que troba dins l'armari devora les cartes d'amor, l'assassinat que comet el jardiner (la reacció de «l'home primitiu», del bon salvatge roussonià, enfront de la reacció de «l'home cultivat» davant d'un conflicte semblant), la referència a Sòcrates... El suïcidi del protagonista és la culminació d'un dolorós camí de maduració personal; el mateix que inicia el nin. *Werther* és, en definitiva, la descripció d'una sèrie de destins tràgics que en un moment determinat s'encreuen i es reconeixen, però que ningú no és capaç de modificar. ■

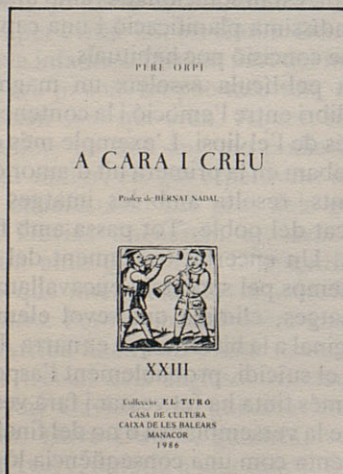
LLIBRES

TRIA DE NOVETATS

Coordina: LLEONARD MUNTANER

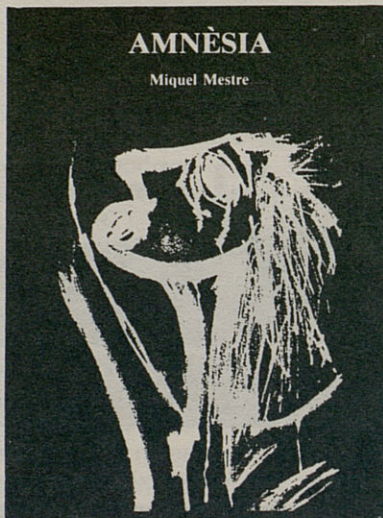
Pere Orpí, *A cara i creu*. Pròleg de Bernat Nadal. Col·lecció El Turó XXIII. Casa de Cultura. Caixa de les Balears (Sa Nostra). Manacor-Palma 1986, 116 pp.

Amb aquest ja són vint-i-tres els llibres de poemes publicats a la col·lecció El Turó que dirigeix Miquel Àngel Riera. Ningú no pot negar que això a Mallorca és un vertader èxit. Del llibre de Pere Orpí precisament jo en puc dir poques coses, perquè segurament no seria just i en conseqüència més val deixar-ho anar. Bernat Nadal en canvi, que ha fet el pròleg, ens assegura que l'amic Pere es manté amb els nivells de qualitat i sensibilitat que li són propis i que, a més a més, aquest llibre senzill de plantejaments i de realització, gaudeix d'una gran profunditat. L'he llegit i hi estic d'acord. Enhorabona Pere.

Miquel Mestre, *Amnèsia* (1981-1984). Rost 4. Edicions AM² Imagen 70. Palma de Mallorca 1986, 95 pp.

Després d'un temps relativament llarg sense publicar, ens torna a sorprendre amb un llibre de poemes Miquel Mestre, el poeta llicenciat en Medicina, natural d'Artà al llevant de Mallorca. Al marge de la missiva al poeta gabellí Josep Albertí, aquesta obra està constituïda en tres grans apartats: I Matèria-antimatèria. II Retorno al buit. III Apocalipsi encara. A mi personalment m'encanta la brutícia del seu poema *Diapositives* (p. 27). En aquesta edició hi ha ficat mà un altre

poeta, mestre de cerimònies: Toni Guiscafrè. El tiratge és de 500 exemplars numerats i signats per l'autor.

Estudis d'Història Agrària. Centre d'Estudis Històrics Internacionals. Núm. 6. Curial Edicions Catalanes. Barcelona 1986.

Acaba de sortir a la venda l'últim número de la revista *Estudis d'Història Agrària*. En aquest sisè volum de la col·lecció s'inclouen nou treballs d'investigació, una majoria dels quals tracten, a nivells històrics, l'estructura de la propietat de la terra a distints indrets dels països de parla catalana. Entre els col·laboradors hi figuren noms tan prestigiosos com els d'E. Giralt, de M. Peset, de Ll. Ferrer, d'E. Tello, d'A. Segura, i els dels mallorquins J. Suau i P. A. Salvà entre altres. Sobre Mallorca precisament és l'article del geògraf Pere A. Salvà i Tomàs que du per títol *L'estructura de la propietat a la serra de Tramuntana a l'illa de Mallorca el 1862-63*.

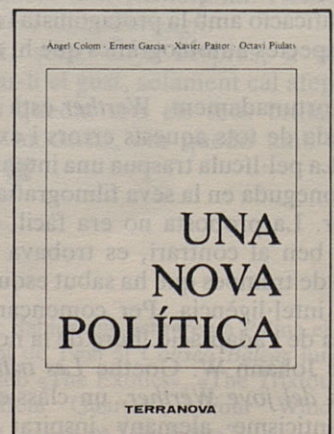
Calls. Associació d'Estudiosos del judaisme català (Tàrrega). Núm. 1. Barcelona 1986, 132 pp.

La revista *Calls* d'alguna manera constitueix el primer fruit de l'Associació d'estudiosos del judaisme català (ADEJUC), constituïda l'any 1985 i que, segons resen els seus estatus, té

com a finalitat la promoció, la recuperació, l'estudi i la difusió del patrimoni del judaisme català. I més a més, entre els objectius específics de l'Associació figuren la celebració de Jornades, l'elaboració de Plans de Treball i el foment de les publicacions. La primera publicació, per tant, no s'ha fet esperar i aquí tenim el primer número de *Calls*, amb una presentació a càrrec del president de l'ADEJUC, el prestigiós investigador Jaume Riera i Sans. En aquest número han col·laborat amb treballs molt seriosos J. Ribera, L. Díez Merino, J. Riera Sans, Eduard Feliu i G. del Olmo. Així i tot, i molt personalment, m'ha cridat l'atenció el treball de L. Díez titulat *Yishag: Poeta medieval hebreo español, y sus dos magamas*, el de Eduard Feliu sobre *Profiat Duran Al tehika-avotekha* i sobretot el de J. Riera i Sans *Estudis sobre el judaisme català. Anys 1970-1984*, on es critica amb duresa la tasca d'alguns estudiosos. Pel que fa a les obres sobre Mallorca en general no està mancat de raó, encara que en algunes ocasions cometi errors sense massa importància, com és el cas per exemple d'anomenar xuetes als jueus (cf. 974-09).

Una nova política (moviment alternatiu, moviment nacionalista). Àngel Colom, Ernest Garcia, Xavier Pastor i Octavi Piulats. Quaderns Terranova (apartat de correus 934, 08080 Barcelona). Barcelona 1986, 104 pp.

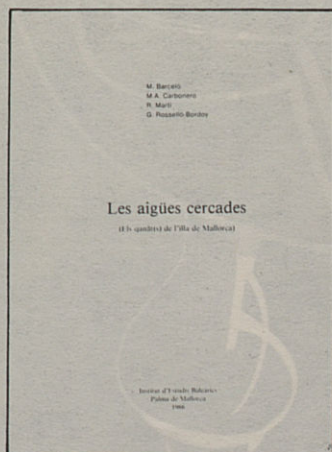
Els texts d'aquest recull intenten aportar nous elements al debat que duen a terme tant l'esquerra naciona-

lista com l'ecopacifisme al nostre país. Àngel Colom es refereix a l'experiència de la Crida, Ernest Garcia critica el neoliberalisme, analitza la base social de l'ecopacifisme arran del referèndum sobre la permanència a l'OTAN i ens parla del partit de nou tipus com a model d'organització alternatiu. Xavier Pastor comenta la independència política del GOB. Finalment, Octavi Piu-lats exposa la història i els fonaments del moviment verd alemany i analitza els resultats de les llistes verdes a les passades eleccions generals de l'Estat espanyol. Al llarg del llibre es poden observar alguns eixos que poden vertebrar un moviment alternatiu unitari: l'internacionalisme, l'autosuficiència, la descentralització, la defensa i la primàcia dels aspectes naturals, la crítica al neoliberalisme, l'antiarmamentisme, el rebuig dels polítics professionals, l'assembleisme, etc.

El llibre pateix d'una edició molt descurada.

T. H.

M. Barceló, M. A. Carbonero, R. Martí, G. Rosselló-Bordoy, *Les aigües cercades (Els qanat[s] de l'illa de Mallorca)*. Institut d'Estudis Balearics. Palma de Mallorca 1986, 145 pp. + una carpeta de planimetria.

Aquesta obra constitueix el primer resultat del treball i les recerques que els autors fa uns anys estan realitzant sobre la localització i l'estudi dels qanat[s] de Mallorca. La investigació s'ha duit a terme en tres campanyes (1982, 1983 i 1984) fetes juntament amb d'altres col·laboradors especialistes i bons coneixedors del tema de l'aprofitament històric de l'aigua.

El qanat es tracta d'una tècnica àrab de captació de les aigües subterrànies situades a una profunditat relativament baixa, bàsicament a partir de la construcció d'una galeria subterrània feta des de la superfície fins a la capa freàtica, localitzada mitjançant prèvia perforació d'un pou «mare».

Com molt encertadament apunta el

títol del llibre, són aigües *cercades* i no aprofitaments de fonts naturals en sentit estricte, tot i que els qanats es puguin denominar fonts a la toponímia i a la documentació històrica.

Aquest sistema de captació, especialment important a una àrea on els recursos hídrics són escassos i limitats, ha permès tradicionalment i al llarg dels segles l'ús de l'aigua, la qual cosa ha donat lloc a l'existència d'importantes zones de reguïu i a d'altres usos com l'abastament urbà i l'aprofitament hidràulic per moure molins. Sens dubte, el cas més important i conegut és el de Canet i la síquia de na Bastera d'Esporles.

En aquest sentit, cal assenyalar, com ho fan expressament els autors, la importància dels qanat[s] en l'organització de l'espai. Per això afirmen que és un llibre sobre pagesos i no sobre tecnologia hidràulica, sense oblidar l'estreta connexió en tots els aspectes de *Mayurqa* amb la resta del món islàmic en general i amb *al-Andalus* en particular.

Els qanat[s] estudiats són els de la font de les Artigues (Alaró), de Mata Vell i d'Albenya (Algaida), de Son Cardaix i de la font de la Vila (Artà), de la font de la Vila i de la font d'Alfàbia (Bunyola), de la font de Canet (Esporles), de Son Reus (Llucmajor), de Masteguera (Pollença), de Coanegra (Santa Maria) i de Binitaref i de la Torre de Montornes (Sineu).

Si es fa esment a la seva localització geogràfica es constata que la construcció de qanats afecta totes les comarques de l'illa de Mallorca. Malgrat que siguin més nombrosos a la serra de Tramuntana, també abasten les zones més eixutes, com és ara el cas de Llucmajor.

Quant als diferents capítols, Miquel Barceló tracta la qüestió de l'hidrologia andalusí; Maria Antònia Carbonero la topografia i tipologia dels qanat[s] de Mallorca; mentre que Guillem Rosselló-Bordoy i Ramon Martí s'ocupen específicament de les tècniques constructives. El text es completa amb una fitxa, topogràfica i estructural, de cada un dels llocs estudiats, amb una àmplia documentació fotogràfica i la corresponent planimetria (en una carpeta a part).

En conjunt, és un treball molt interessant i que resulta fonamental per tal de conèixer i ajudar a la conservació de les tècniques, sistemes i manifestacions culturals i socials, històriques i tradicionals, de captació i d'aprofitament de l'escàs recurs d'aigua a la nostra illa.

La publicació del llibre és el millor argument per animar els autors a continuar la seva tasca i un bon motiu per insistir en la necessitat de la seva difusió.

A. G.

... PER LA CUINA

DEFECTE DE FORMA

MIQUEL CARDELL

Llegesc una revista de les dites foranes. Tranquil·lament. Gir fulla, i: «MEJORAR SU MAÑANA ES NUESTRO TRABAJO DE HOY — *Govern Balear*». Són ells, *again*. Botiguers, llanterners, perruqueres, òptics, ho han entès; ells, no.

Això em recorda que el tribunal inventat per garantir els nostres drets, si més no, constitucionals, considera la meua llengua un defecte de forma.

Imagin el professor Frampton, físic nuclear de la Universitat de Massachusetts bocabadat quan la seva conferència a la universitat de València — en anglès, *of course* —, és interrompuda per un alumne que, sentència judicial en mà li recorda l'obligatorietat de fer les classes en espanyol. O és que la sentència només es pot aplicar al professor Estellés, igualment físic nuclear, però, pobriíssim presumptuós, catalanoparlant?

Aquí mateix, la normalització diglòssica funciona com una seda. No ens podem queixar. Amb un poc de sort, els d'aquí i els d'allà es posaran d'acord un any d'aquests i els nostres estudiants tendran tres hores setmanals de catalanesca «maria». Catalanesca, pròpia, «maria», i, al cap d'avall, inexigible, segons el recurs presentat al Tribunal Constitucional pels d'allà, d'un partit que, aquí, de vegades es proclama «nacionalista» i tot. Coratge, cavallers, i vergonya. De moment, sembla que hi ha una enquesta que demostra que l'ús del català entre els estudiants disminueix progressivament.

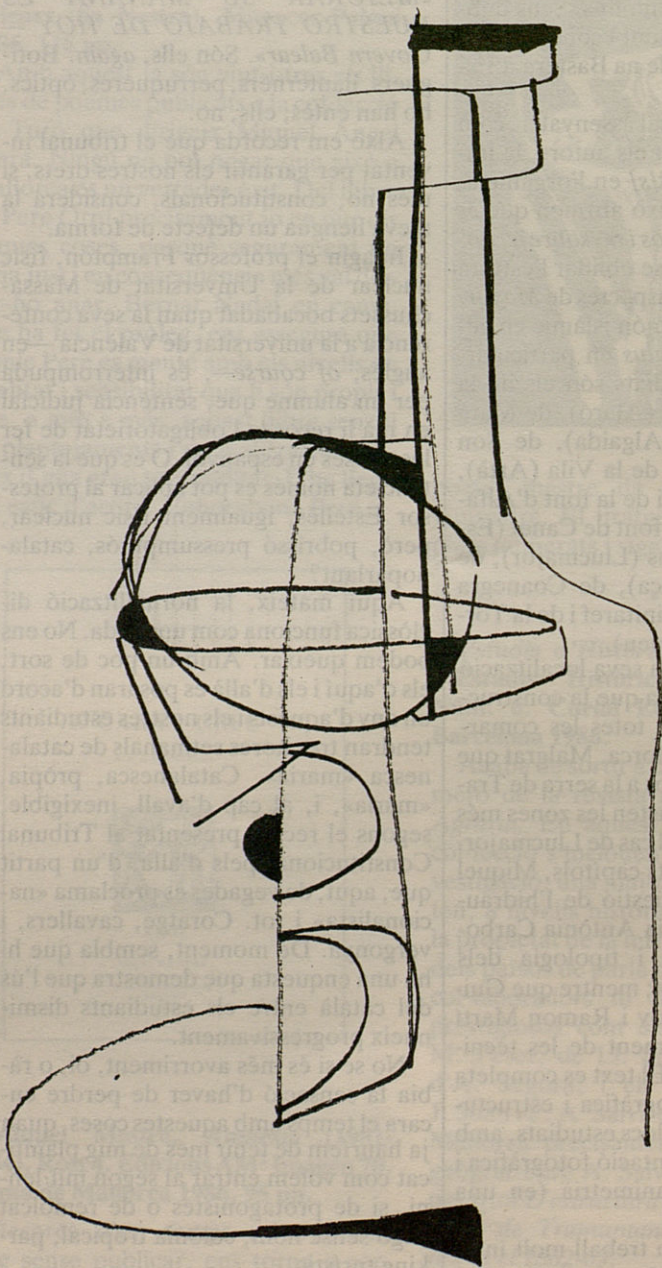
No sé si és més avorriment, oi, o ràbia la sensació d'haver de perdre encara el temps amb aquestes coses, quan ja hauríem de tenir més de mig planificat com volem entrar al segon mil·lenni, si de protagonistes o de remolcat vagó sense nom, colònia tropical, parking turístic.

Tampoc no sé on s'acaba la mentida clínica del poder i on comença la incompetència, la vulgar ignorància.

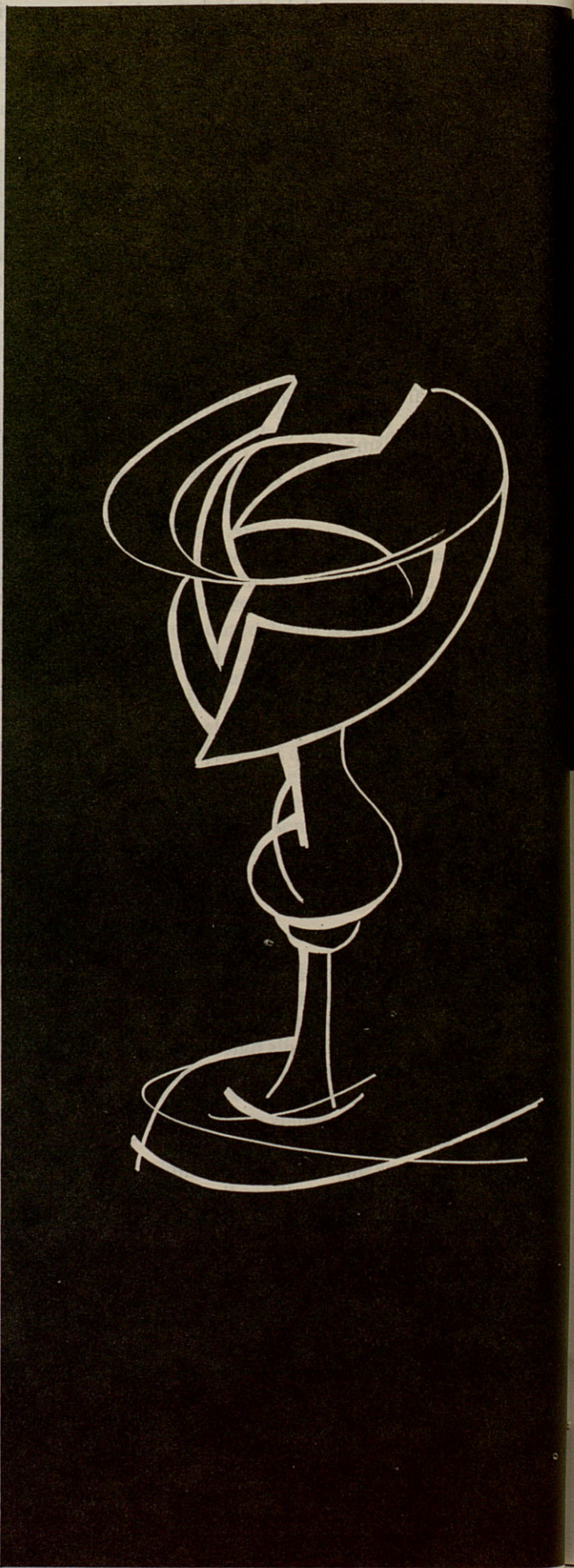
Més val exercir el defecte de forma que conformar-se amb el fet que un poder extern i certs poders d'ací mateix que el representin ens conformin a la seva imatge. Però començ a perdre la paciència, tenc por de no acabar perdent les formes. ■

Ó I C C I O · A · R E · C

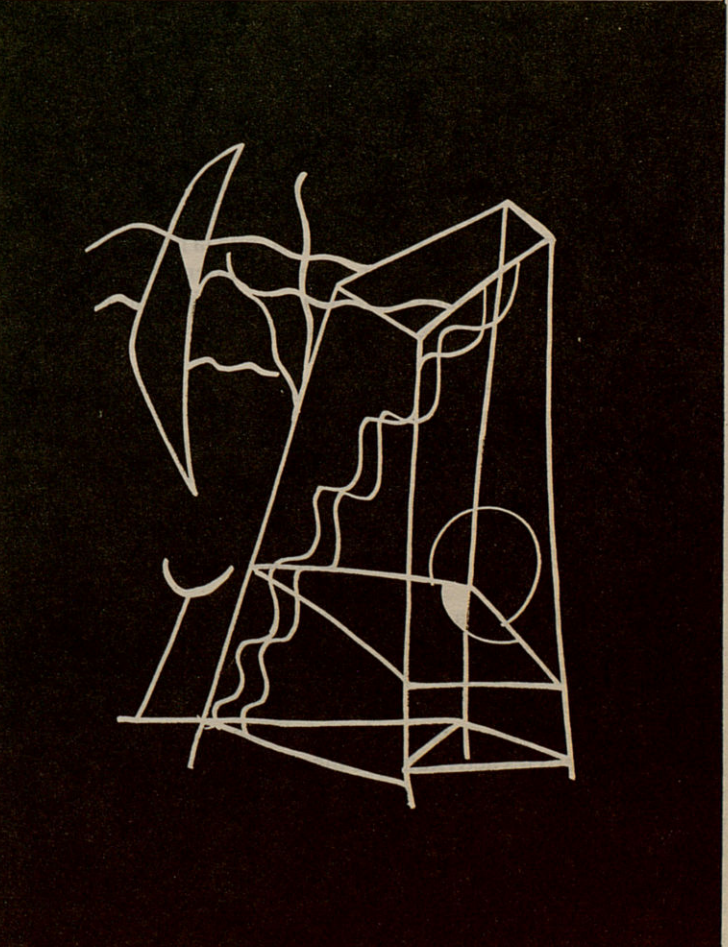
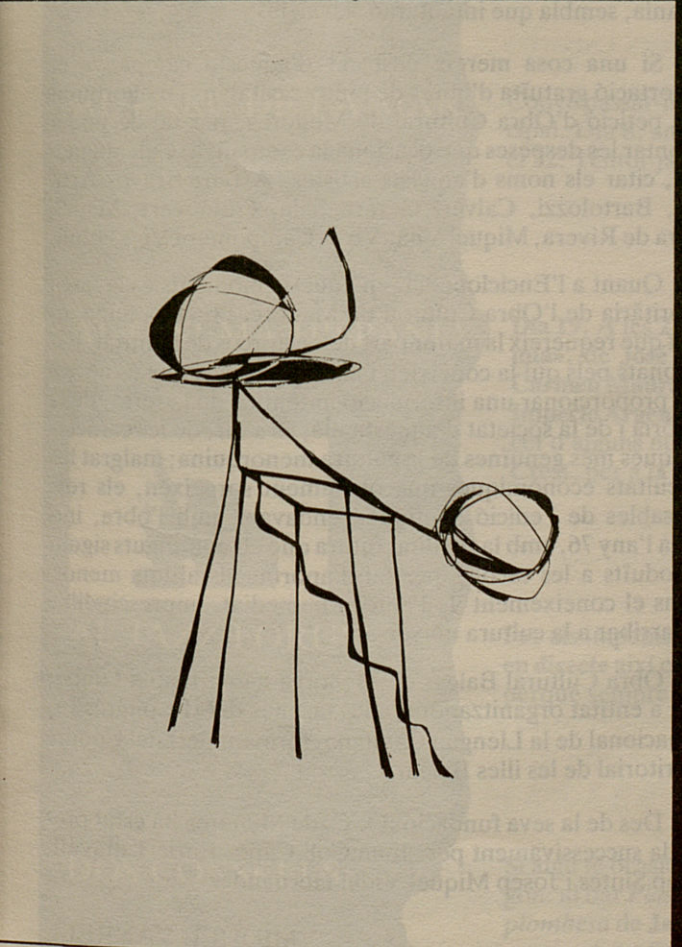
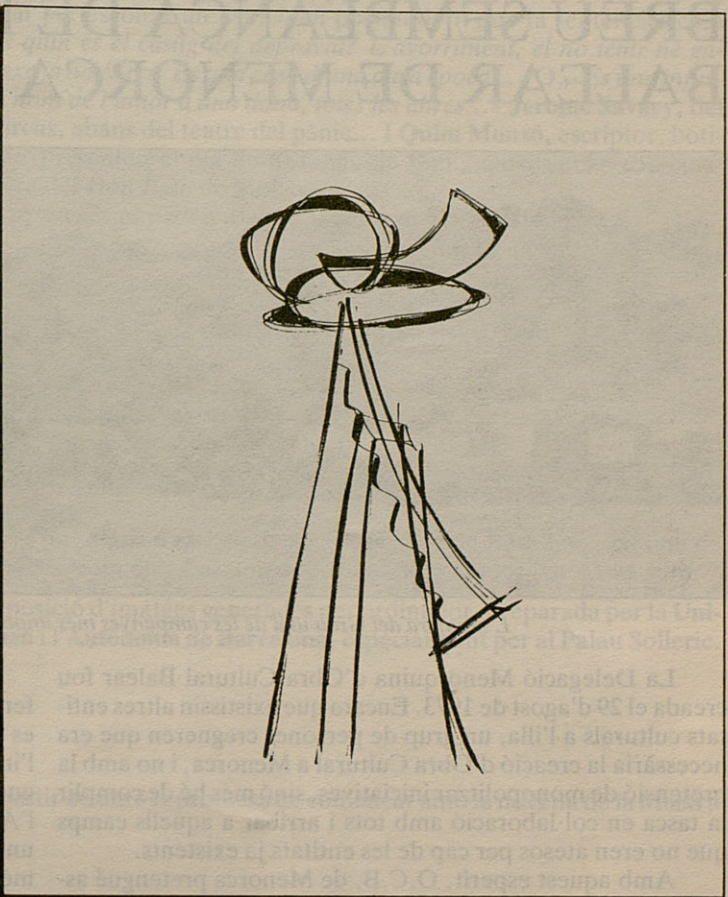
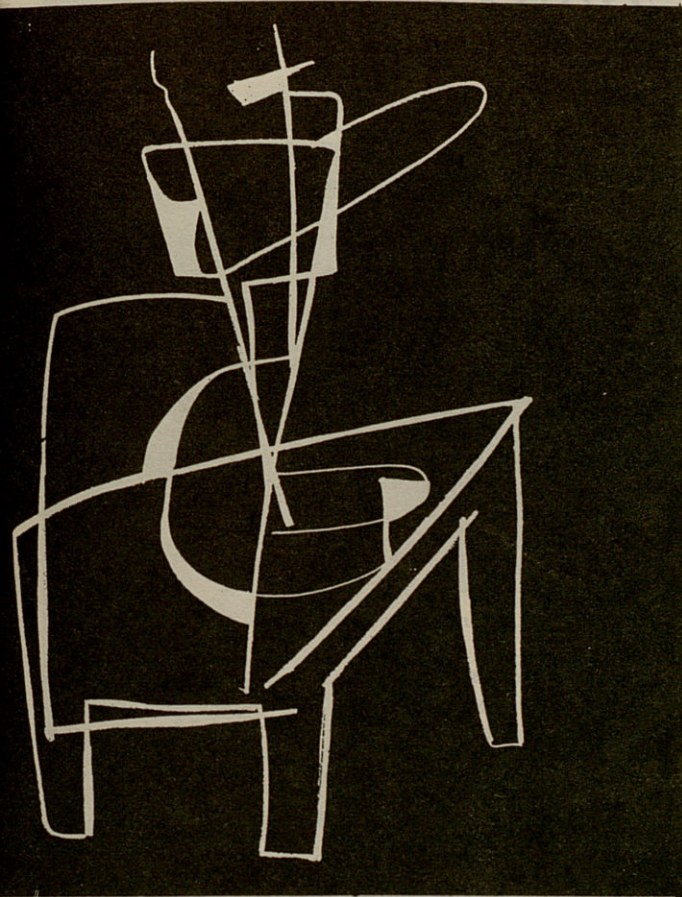
DE FORMA
MIQUEL CARDELL

86

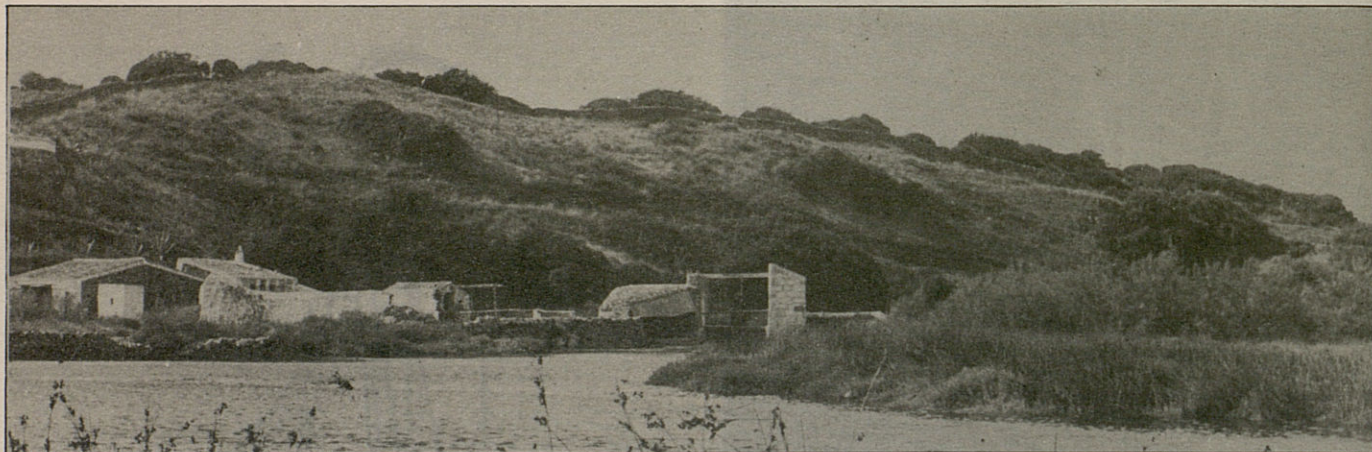
CRE·A·CCIÓ

Dibuixos de GERARD MATAS

XXV ANIVERSARI

BREU SEMBLANÇA DE L'OBRA CULTURAL BALEAR DE MENORCA

L'albufera del Grau una de les campanyes més importants de l'Obra Cultural de Menorca (Foto arxiu «Última Hora»)

La Delegació Menorquina d'Obra Cultural Balear fou creada el 29 d'agost de 1973. Encara que existissin altres entitats culturals a l'illa, un grup de persones cregueren que era necessària la creació d'Obra Cultural a Menorca, i no amb la pretensió de monopolitzar iniciatives, sinó més bé de complir la tasca en col·laboració amb tots i arribar a aquells camps que no eren atesos per cap de les entitats ja existents.

Amb aquest esperit, O.C.B. de Menorca pretengué assumir els objectius que s'havia proposat l'associació que, per distingir-la, podríem dir Obra Cultural Balear de Mallorca, la qual, si des de la seva creació l'any 1962, per iniciativa de Francesc de B. Moll, adreçava els seus esforços cap a la promoció i defensa de la llengua catalana i del seu ensenyament, a partir de 1971 comença a diversificar les seves activitats, tot organitzant cicles de conferències, programes de ràdio, campanyes públiques sobre problemes urbanístics, activitats pedagògiques i culturals, etc. És així, doncs, que la nova entitat menorquina es proposa impulsar el desplegament d'una cultura autènticament popular, arrelada a la història de l'illa, però al mateix temps viva, moderna i amb participació de tothom.

La primera junta de la nova delegació d'Obra Cultural va ser presidida per l'arquitecte Joan Coll Capó, i la formaren Antoni Casero (Maó), Joan Febrer (Maó), Albert Moragues (Maó), Miquel Vanrell (el Castell), Andreu Murillo (Maó), Josep A. Pons Roca (Ciutadella), Gonçal Pons (Ciutadella), Llorenç Marquès (Ferreries), Arcadi Gomila (Alaior), Andreu Polo (Maó), Joan C. de Nicolás (Maó), Jaume Obrador (Maó).

D'ençà del primer acte públic, que fou la conferència de Francesc de Borja Moll, amb «La llengua i el dialecte», moltes han estat les activitats realitzades per Obra Cultural de Menorca: cicles de conferències sobre diversos temes, taules rodones, exposicions, presentacions de llibres, curssets monogràfics, etc. Però les activitats que més ampli ressò han tingut dins l'opinió pública pel seu interès i incidències són: la campanya per a la defensa de l'Albufera del Grau, l'any 1974; la insistència en la petició a l'Ajuntament franquista de Maó perquè restituís els noms populars als carrers de la ciutat, cosa que s'aconseguí abans de les primeres eleccions generals, i l'edició de l'Enciclopèdia de Menorca.

La campanya contra la destrucció del paisatge de l'Albufera arribà a tenir ressò internacional. Ara just fa 14 anys que es va començar aquesta campanya (hi contribuïren, quasi a l'inici, una expedició de mallorquins de l'Obra que intervingueren a una multitudinària taula rodona sobre el tema, a l'Ateneu de Maó) i podríem dir que quasi bé s'ha arribat a una situació positiva, ja que les autoritats, forçades per la més desenvolupada conscienciació ecològica de l'actual ciutadania, sembla que intentaran salvar-la.

Si una cosa mereix destacar d'aquesta campanya és l'aportació gratuïta d'obres de pintors catalans i menorquins a la petició d'Obra Cultural de Menorca, per tal de poder afrontar les despeses que ocasionà la campanya. Cal, ara mateix, citar els noms d'aquests artistes: Arranz Bravo, Artigau, Bartolozzi, Calvet, Gerard Sala, Guinovart, Maurí, Serra de Rivera, Miquel Vilà, Vives Campomar i Vives Lull.

Quant a l'Enciclopèdia, en aquests moments és la tasca prioritària de l'Obra Cultural de Menorca. És una feina ingent que requereix la major part dels esforços de l'entitat. Esperonats pels qui la coneixien i amb la creença que és necessari proporcionar una informació autèntica de la terra, de la història i de la societat d'aquesta illa; és a dir, de les característiques més genuïnes de la cultura menorquina; malgrat les dificultats econòmiques que òbviament sorgeixen, els responsables de l'edició continuen endavant amb l'obra, iniciada l'any 76, amb la finalitat futura que els continguts siguin introduïts a les escoles per tal d'aportar als al·lots menorquins el coneixement de l'entorn immediat, imprescindible per arribar a la cultura universal.

Obra Cultural Balear de Menorca ha participat també, com a entitat organitzadora, a les tasques del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, formant pert del Comitè Territorial de les illes Balears.

Des de la seva fundació, O. C. de Menorca ha estat presidida successivament per: Joan Coll Capó, Enric Taltavull, Josep Sintes i Josep Miquel Vidal Hernández.

MIQUEL VANRELL

ON ... LI PEGAM?

A L'AUDITORIUM

Foto: Ros Ribas

TEATRE PRINCIPAL

Tancat per obres. Es prepara l'òpera **NABUCCO**, alerta a fer el ridícul.

PALAU SOLLERIC

També està tancat fins el **dia 6** que comença l'exposició de **Rafa Forteza**, una de les espases principals, com diuen als toros, de la pintura d'aquí i de *Nova Iorq*.

FRACTALS, exposició d'imatges generades per ordinador, preparada per la **Universitat de Bremen** i l'**Autònoma de Barcelona**, especialment per al Palau Sollerí.

CALS ARQUITECTES

Ara va de bo, a partir de **dia 5** la promesa de començar amb la novena de la **Mostra de Disseny**.

AL PARC DE LA MAR

Convé passar-hi **els matins**. Diumenges de xandall familiar. Dia 1, la Banda Municipal. Dia 8, animació infantil, la canalla, Retalls. Dia 15, Aliorna, ball de bot; i el 22, Téntol-jazz.

AL CINEMA HISPANIA

AL JAZZ FORUM

Dia 19. A les 22'30. **Gran première del cine espanyol**. S'estrena la pel·lícula «**Tata mia**», de **José Luis Borau**, que assistirà a la projecció amb alguns dels actors: **Carmen Maura**, que fa d'ex-monja que no vol tornar al convent, **Alfredo Landa** i **Imperio Argentina**. Gran desfilada de rosses oxigenades amb abrics de pell de braçat d'alguns notabilíssims del nostre govern, una mica com a Falcon Crest o Son Crest, per a la gent més entesa.

Per als impenitents del jazz, no és necessari dir que és l'únic lloc on es fa **música en directe** així com toca: una cava fosca i fumosa. Deu ser un lloc que *inspira* molt, perquè sempre s'hi troba algun artista de la brotxa.

DOS CONSELLS:

Si algú té ocasió d'anar a veure **Sa Murga** que no hi vagi a entusiasmar-se. I, el segon: al bar *Plassa* fan bon cafè, però hi ha el perill de topar-se amb la insuportable **plombesa** de **Jaume Pomar**, que espera ansiós que li facin alguna entrevista interpersonal, en fi... Oriana Fallacci té preferència. ■

Digui, digui...

Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
 Podeu trobar llibres, casset-les i vídeos especials per a vosaltres a les llibreries

Presentar i presentar-se

Unitat 2

per John McDowell

Cerquem l'article

— Pensa en la teva família. Apunta els membres de la família i els anys que tenen. Dóna la graella a un company perquè ompli la tercera columna amb els títols dels articles que creu que poden interessar cada membre de la família.

MEMBRE	ANYS	TÍTOL

Juguem amb les paraules

Si hi ha... hi ha...

1. Completa aquestes frases usant un mot de la llista de paraules que fan referència a la família. Pot haver-hi més d'una resposta correcta.

germana	nét	cosí
pare	neboda	nora
àvia	fill	gendre
nebot	home	cosina
sogra	mare	sogre
dona	avi	germà
néta	oncle	
tia	filla	

Si hi ha nét hi ha
 Si hi ha sogre hi ha
 Si hi ha oncle hi ha
 Si hi ha mare hi ha

2. Omple solament el primer buit de les frases amb una paraula de la llista i passa-la a un company perquè n'ompli l'altre.

Si hi ha hi ha
 Si hi ha hi ha
 Si hi ha hi ha
 Si hi ha hi ha

Autors i articles

— Apunta els noms de tres persones que signin articles en aquesta publicació. Dóna els noms a un company perquè apunti els titulars dels articles que han escrit.

NOM DE L'AUTOR TÍTOL DE L'ARTICLE

NOM DE L'AUTOR	TÍTOL DE L'ARTICLE

Fullegem la revista

— Contesta les següents preguntes i apunta el número de la pàgina on apareix la informació.

1. A quina pàgina hi ha la secció de «Llibres»?
2. Què nom el director de la publicació?
3. Quants d'anys té la publicació?
4. A quina pàgina apareix «L'ull de vellut»?
5. Quin nom té la revista?

— Fent servir aquestes frases com a model, escriu dues preguntes sobre informació que trobes a la revista. Després canvia-les amb un company i contesta les seves.

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Cedit per: **Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya**

Direcció General de Política Lingüística

Digui, digui...

Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
 Podeu trobar llibres, cassetes i vídeos especials per a vosaltres a les llibreries

Identificació de persones

Unitat 32

per John McDowell - Conxita Macià - Daniel Cassany

TROBADA A LA XAMPANYERIA

Qui és el que du la trunyella? Qui regala un disc? Qui és el que treballa de recepcionista? A partir de les dades del text, intenta ordenar totes les característiques dels quatre companys que es troben a la xampanyeria.

Després d'un temps de no haver-se vist, quatre amics es troben en una coneguda xampanyeria de la ciutat. La primera en arribar és n'Agnès, que en veure en Carles comença a botar d'alegria; poc després, entra na Maria i el darrer a arribar és en Joan. Tots quatre seuen en una petita taula i cadascú du un regal. Tots ells duen un pentinat diferent i treballen en tasques diverses.

1. La trunyella que du l'ATS els ha encuriotat a tots.
2. N'Agnès ha pensat que el millor regal és una capsa de bombons.
3. Els cabells arrissats els du qui fa feina de recepcionista.
4. Na Maria du un pentinat *punk* que ha provocat sensació.
5. En Joan no té els cabells arrissats i el seu regal és un llibre de Lovecraft.
6. N'Agnès no du trunyella, du serrell i als matins fa de carter.
7. La guionista de TV-5 regala un disc d'en Lluís Llach.
8. En Carles creu que el regal més bonic és un ram de roses.

NOM	FEINA	PENTINAT	REGAL

A MI M'INTERESSA MÉS...

Llegeix la secció «Recull: d'aquí i del món» i ordena les notícies segons l'interès que tenen, de més gran a més petit. Després, compara la teva llista amb la del teu company i comentau les diferències.

AVUI HE SABUT QUE...

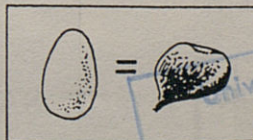
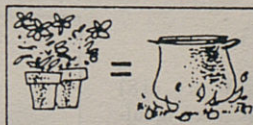
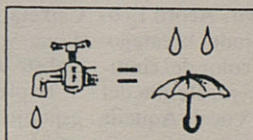
Escull una notícia de la revista i omple la graella.

Autor: _____
 Secció: _____
 Tema principal: _____

Partint de les dades de la graella, fes un resum oral de l'article a la resta dels companys. Respon les preguntes que et facin i comentau l'article.

JOC

Els següents dibuixos reproduïxen tres frases fetes. Sabries dir quines són?

Cerca altres objectes que s'assemblin i escriu tres frases com aquestes. Després, compara-les amb les que han fet els teus companys.

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Cedit per: **Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya**

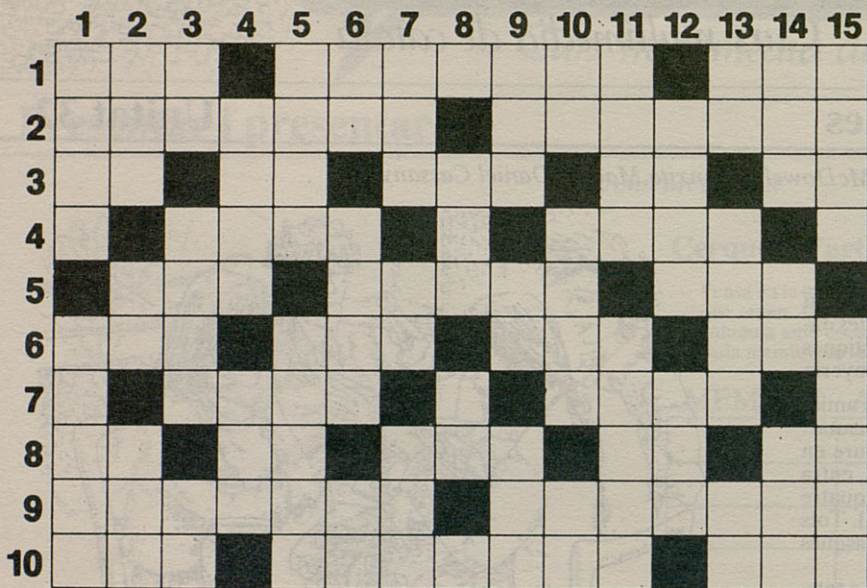

Direcció General de Política Lingüística

PASSATEMPS

MOTS ENCREUATS

BERNAT J. AMENGUAL

català, mort l'any 1957, col·laborador des de molt jove de Pau Casals. Matrícula de Tunísia. 7: Nom de lletra. Mil cent. Fatigat, cansat. 8: Xifra romana. Peça del joc dels escacs. Article. Vocal. 9: Nom de lletra. Matrícula de Trinitat i Tobago. Sigles de l'Institut de Crèdit Oficial. 10: Veu que es repeteix per animar a l'equip. Mescla de gasos que envolta la Terra. Mamífer plantígrad de coa curta i pelatge abundós. 11: Beguda alcohòlica. Fosca relativa perquè un cos opac priva d'arribar els raigs de llum. 12: Ciutat de Suècia, capital de la prefectura de Västerbotten, devora la desembocadura del riu Ume. Un dels planetes del Sistema Solar. 13: Beguda aromàtica. Capital de la República de Corea del Sud. Consonant repetida. 14: Cosí i gendre de Mahoma, nascut l'any 600. Societat limitada. El qui exerceix el comandament de l'exèrcit turc. 15: Eina formada per una làmina de fusta o de ferro i un mànec. Escrit difamatori contra una cosa o una persona.

En acabar aquest passatemps, cerqui dos esports en línia diagonal, com a una sopa de lletres.

HORIZONTALS

1: Població d'Alacant amb una important indústria juguetera. Camí més curt que el principal. Tros de suro, plàstic o metall que tapa un recipient. 2: Relatiu a les noces. Nom de dona. 3: Club de futbol. Terminació verbal. En aquest moment. Nou-cents noranta-nou. Quaranta-nou. 4: Vocal. Utilitzar. Vocal. Mamífers semblants al cavall, però més petits. Una de les vitamines. 5: Manifestació que té per objecte l'expressió de la bellesa. Copiï, plagii. Acord Econòmic i Social. 6: Mestre de judo, la categoria del qual es distingeix pel color del cinturó. Televisió de Gran Bretanya. Renou del llamp. Òrgan de la visió. 7: Vocal. Aquella

cosa. Vocal. Persona que malaveja superar algú. Xifra romana. 8: Consonant doble. Nota musical. Planta linàcia de la qual s'obté una fibra tèxtil del mateix nom. Símbol químic del brom. Matrícula d'Albacete. 9: Resguarda, reserva, separa. Valor, valentia, audàcia. 10: Frase o paraula transcrita literalment. Desitjosa, anhelosa. Comparatiu.

VERTICALS

1: Ciutat mallorquina. Dardell, fletxa petita que es tira amb la mà. 2: Vent que es produeix bufant. Alcohòlics Anònims. Monarca, sobirà. 3: 3'1416 en geometria (al revés). Caixeta de vidre on es tiren les paperetes d'una votació. Centímetre cúbic. 4: Que s'absté de tot plaer sexual il·lícit. Allà, allí. 5: Expressarà amb paraules. Fluixa, molla, esponjosa, flonja. 6: Déu d'Egipte. Pianista

DIAGONALS

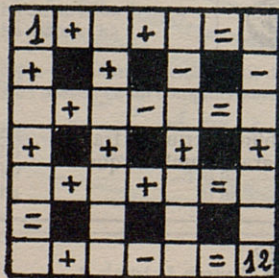
Dos esports.

DIAGONALS
Futbol, atletisme.
Label.
Urà. 13: Te. Seül. Tr. 14: Alf. Sl. Aga. 15: Pala.
10: Ra. Aire. Os. 11: Ants. Ombrà. 12: Umea.
7: Ela. MC. Las. 8: C. Rei. El. 1: 9: Ema. Tr. ICO.
4: Cast. Lia. 5: Dira. Biana. 6: Ra. Ribó. Tr.
1: Inca. Dards. 2: Buf. AA. Rei. 3: IP. Urna. Ce.
VERTICALS
ge. 10: Sic. Anstosa. Tal.
Emul. 1: 8: Rt. La. Lli. Br. Ab. 9: Decanta. Corat-
Imit. AES. 6: Dan. BBC. Tró. Ull. 7: A. Alib. E.
Art. Ara. IM. II. 4: A. Usar. E. ASES. A. 5: Art.
1: Ibi. Dreccera. Tap. 2: Nupcial. Manuela. 3: CF.
HORIZONTALS

SOLUCIÓ

NUMEROGRAMA

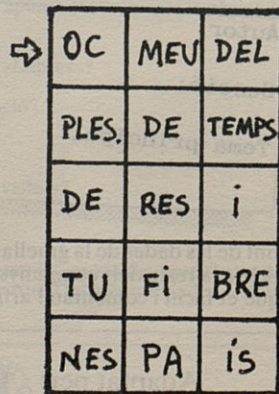
Col·locau les xifres (no hi ha cap 0, ni 6, ni 8) adequades perquè es compleixin les igualtats (només una xifra a cada casella).

SOLUCIÓ (només horitzontals): 1 + 5 + 3 = 9
2 + 3 - 1 = 4
4 + 1 + 2 = 7
7 + 9 - 4 = 12

SALT DE LA TORRE

Fent el moviment de la torre d'escacs, compondreu una frase de «La minyonia d'un infant orat», de Llorenç Riber.

SOLUCIÓ:
Octubre del meu país, temps de fires i de nesples.

Edicions 6a

OBRA
GRÁFICA

MALLORCA

REAL ACADEMIA DE BELLAS ARTES DE SAN FERNANDO
CALCOGRAFIA NACIONAL

del 10 de Febrero al 10 de Marzo 1987 c/Alcala, 13 Madrid

VII FESTIVAL DE TEATRE

— El tango de — Don Joan

de Quim Monzó i Jérôme Savary

Direcció: Jérôme Savary Coreografia: Jean Moussy Música: Josep M. Duran

CENTRE DRAMÀTIC
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Dies 5, 6 i 7 de Febrer a les 22 hores i dia 8 a les 20 hores

AUDITÒRIUM

AJUNTAMENT DE PALMA